

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Rapport

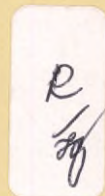
R26:1984

Bostad efter behov

**Jämlikhet och integration i boendet på
80-talets bostadsmarknad**

Anna-Lisa Thelander

INSTITUTET FÖR BYGGDOKUMENTATION	
Accnr	Plac <i>Ser</i>

Byggforskningsrådet

R26:1984

BOSTAD EFTER BEHOV

Jämlikhet och integration i boendet på
80-talets bostadsmarknad

Anna-Lisa Thelander

Denna rapport hänför sig till forskningsanslag 811488-4
från Statens råd för byggnadsforskning till Sociologiska
institutionen, Lunds universitet, Lund

I Byggforskningsrådets Rapportserie redovisar forskaren sitt anslagsprojekt. Publiceringen innebär inte att rådet tagit ställning till åsikter, slutsatser och resultat.

R26:1984

ISBN 91-540-4083-3

Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm

Liber Tryck Stockholm 1984

FÖRORD

Denna rapport redovisar bearbetningar av folk- och bostadsräkningsmaterial. Syftet är att beskriva bostadsförsörjningsläget för skilda befolkningskategorier och att analysera vilken betydelse de olika boendeformerna (dvs de olika konstellationer på bostadsmarknaden som bildas av variablerna hus-typ, upplåtelseform och ägarkategori) har för denna bostadsförsörjning. Kunskap om dessa förhållanden är viktig både för formandet av samhällets bostadspolitik under 80-talet och för policybeslut hos bostadsmarknadens olika parter.

Arbetet med rapporten har skett inom ramen för ett forskningsprojekt kallat "Sociologiska aspekter på allmännyttiga bostadsföretag" vid Sociologiska institutionen, Lunds universitet. Projektet behandlar i övrigt förvaltningsfrågor och boendeinflytande-frågor, vilka är viktiga att belysa för en utveckling av hyreshusboendet i riktning mot en utjämning av levnadsvillkoren mellan boendeformerna. För projektet som helhet utgör rapporten viktig bakgrundskunskap.

Rapporten kommer att få en fortsättning som behandlar frågeställningarna i ett regionalt perspektiv och med tonvikt på att undersöka faktorer som påverkar välfärdsfördelningen på bostadskonsumtionens område.

För projektet, som finansieras av Statens råd för byggnadsforskning, finns en särskild referensgrupp som har behandlat rapporten. Referensgruppens sammansättning framgår av bilaga III. För rapportens innehåll svarar författaren.

Lund i oktober 1983

Göran Lindberg
Docent, projektledare

Anna-Lisa Thelander
Docent

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
1. PROJEKTETS HISTORIA OCH FORSKNINGSMATERIAL	1
2. BOSTAD EFTER BEHOV	8
3. 80-TALETS BOSTADSMARKNAD	16
4. HUSHÅLLSBILDNING OCH HUSHÅLLSSTRUKTUR	30
5. BOSTADSPOLITIKENS AMBITIONSnivÅ OCH HUS- HÅLLENS FAKTISKA BOSTADSKONSUMTION - FRÅGAN OM UTRYMMESSTANDARD OCH TEKNISK STANDARD	35
5.1 Grundstandard	36
5.2 Modern bostad	48
6. BOSTADSPOLITIKENS AMBITIONSnivÅ OCH HUS- HÅLLENS FAKTISKA BOSTADSKONSUMTION - FRÅGAN OM INTEGRATION OCH JÄMLIKHET	52
6.1 Integration mellan åldersgrupper	53
6.2 Integration mellan hushållstyper	60
6.3 Ekonomisk integration	67
6.4 Etnisk integration	75
7. INVANDRARHUSHÅLLENS BOSTADSFÖRHÅLLANDEN	80
8. BOSTADSFÖRSÖRJNINGEN I FRAMTIDEN	86
LITTERATUR OCH STATISTISKA KÄLLOR	93
BILAGOR	
I. TABELLBILAGA	95
II. SAMMANSLAGNINGAR INOM VARIABELN ÅGARKATEGORI	107
III. REFERENSGRUPP	113

1. PROJEKTETS HISTORIA OCH FORSKNINGSMATERIAL

År 1979 startade Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag, SABO, utvecklingsprojektet Allmännyttig bostadsförvaltning. Projektet pågick under tre år och finansierades till större delen av Statens råd för byggnadsforskning. Projektet syftade till att ge underlag för beslut om de kommunala bostadsföretagens roll i bostadsförsörjningen och om företagens medel för att lösa sina arbetsuppgifter. Från och med den 1 juli 1982 har projektet fått en efterföljd, men nu förlagts till Sociologiska institutionen vid Lunds universitet. Statens råd för byggnadsforskning finansierar forskningsprojektet, som i sin nya form har fått vidgat bostadssociologiskt forskningsfält. Inom delprojektet Allmännyttans roll i bostadsförsörjningen görs en uppföljning av bostäder och hushåll i riket med en specialbearbetning av folk- och bostadsräkningen 1980, samt en metodutveckling för områdesvisa befolkningsanalyser i lokala bostadsförsörjningsområden. Det andra delprojektet behandlar vilka faktorer som stärker respektive försvagar sociala nätverk i bostadsområden. Inom ramen för ett tredje delprojekt görs en utvärdering av hyresvalsrätten.

För att få underlag för en diskussion om allmännyttans roll i svensk bostadsförsörjning genomfördes en specialbearbetning av FoB 1970 och 1975. Resultaten finns presenterade i rapporten "Bostäder och hushåll - en jämförelse mellan allmännyttig och enskild hyresrätt, bostadsrätt, och äganderätt åren 1970 och 1975" av Kjell Sahlin. I undersökningen belystes fyra frågeställningar, nämligen skillnaden mellan allmännyttan och andra ägarkategorier när det gäller

- bostadsbestånd och hushållens storlek
- hushållsmedlemmarnas egenskaper, med avseende på ålder, försörjningsansvar, medborgarskap, inkomster och förvärvsarbete

- hushållens flyttningar mellan olika ägarkategorier
- hushållens bostadsstandard och dess förändringar.

Resultaten visade att år 1975 ägdes 20,2% av rikets bostadsbestånd av allmännyttiga bostadsföretag, 14,3% av bostadsrättsföreningar samt 65,5% av enskilda ägare. Av det totala bostadsbeståndet utgjordes 64% av småhus, vilka till största delen hade enskilda ägare.

Över hälften av lägenheterna i flerbostadshus utgjordes av små lägenheter, d.v.s. 2 rum och kök eller mindre, medan andelen små lägenheter i småhus var 14%. Skillnaderna mellan andelen små lägenheter hos skilda ägarkategorier till flerbostadshusen var över lag små.

Mellan åren 1970 och 1975 förändrades hushållssammansättningen mest inom allmännyttan med en ökande andel små hushåll (1-2 personershushåll). Den totala andelen småhushåll var dock 1975 fortfarande störst i enskilt ägda flerbostadshus 79%, bostadsrätt 73%, allmännyttan 65% och i enskilt ägda småhus 39%.

I allmännyttans bostäder dominerade de unga hushållen, i småhusen yngre medelålders hushåll, medan äldre hushåll var relativt sett många i enskild hyresrätt och bostadsrätt.

Andelen barnhushåll var större i allmännyttans hus än i andra flerbostadshus, liksom andelen barnhushåll med ensamstående förälder. Under perioden 1970-1975 minskade dock andelen barnhushåll inom allmännyttan totalt sett.

Den sammanräknade hushållsinkomsten i småhus var i medeltal 22.000 kronor högre än i allmännyttans bostadsföretag. Detta förklaras bland annat av att andelen samboende med två förvärvsarbetande var högre i småhus.

De allmännyttiga bostadsföretagen hade den högsta andelen hushåll med minst en utländsk medborgare, 10%; den minsta andelen bodde i småhus, 3%.

Analysen av nettoflyttningar mellan bostäder med olika ägarkategorier åren 1970 och 1975 visade en positiv nettoinflyttning av personer under 30 år inom allmännyttan, bostadsrätter och enskilt ägda flerbostadshus. I småhusen ökade andelen hushåll i lägre medelålder. Åldersklasserna 50-74 år ökade inom bostadsrättsbeståndet.

Syftet med en specialbearbetning av FoB 1980 är dels att följa upp de förändringar som inträffat i hushållens bostadskonsumtion mellan åren 1975 och 1980, dels att förklara förändringar i bostadskonsumtion med avseende på

- upplåtelseform och ägarkategoriernas lägenhetsutbud och deras roll i bostadsförsörjningen
- bostadsproduktionens inriktning och hushållens struktur
- hushållens bostadskonsumtion och bostadsstandard med avseende på trångboddhet och 'överkonsumtion' av utrymmesstandard
- segregation mellan upplåtelseformer och hushållens ålder, storlek och etniska tillhörighet.

Underlagsmaterialet är folk- och bostadsräkningen 1980 och jämförelser med folk- och bostadsräkningarna 1970 och 1975 genom det material Kjell Sahlin beställt för den tidigare genomförda undersökningen. Mellan varje FoB-tillfälle görs en genomgång av de variabler som man tar in uppgifter om, samt en omprövning av kodningen av materialet. En framträdande roll i denna översyn spelar kommunernas önskemål om statistiskt material för kommunala planeringsbehov. Forskarintressena har hittills haft en mycket undanskymd

roll vid dessa återkommande revisioner. Detta får i vissa fall beklagliga konsekvenser för möjligheten att genomföra tidsserieanalyser, dels genom att variabler saknas i en eller flera FoB-material, dels genom att variablernas klassindelningar ändras och då oftast i riktning mot färre klasser. En del jämförelser mellan åren 1970, 1975 och 1980 är av dessa skäl inte möjliga att göra. I andra fall kan tidsserien rekonstrueras med hjälp av andra statistikkällor. För längre tidsserieanalyser har i samtliga fall en rad källor använts, i första hand totalundersökningar, samt när annat inte funnits tillgängligt material från urvalsundersökningar.

FoB 80 har genomförts på ett annorlunda sätt än tidigare folk- och bostadsräkningar då det gäller bostadsdelen. Den väsentligaste skillnaden är att Statistiska Centralbyrån inte hämtat bostadsuppgifterna direkt från allmänheten. Istället har uppgifterna samlats in i samband med den allmänna fastighetstaxeringen 1981. Vid den maskinella överföringen av fastighetstaxeringsregistrets bostadsuppgifter till folk- och bostadsräkningsregistret visade det sig att begreppen taxeringsenhet och registerfastighet inte alltid är identiska begrepp (Heinstedt, Lundström 1983). För att förbättra datakvaliteten i folk- och bostadsräkningen ombads kommunerna att koda om sitt bostadsbestånd efter ny instruktion. 104 av 279 kommuner genomförde en sådan omkodning. Vid kontrollkörningar mot folk- och bostadsräkningen 1975 och annan bostadsstatistik visade det sig att vissa variabler fortfarande innehåller felaktigheter.

Inom variabeln ägarkategori saknas cirka 94.000 lägenheter i allmännyttan, bostadsrättsföreningarnas lägenheter är cirka 51.000 för många och de fall där ägarkategorin är okänd har ökat med 62.000 sedan 1975. De lägenheter som saknas inom allmännyttan finns fördelade

över kategorierna bostadsrätt och uppgift saknas. Även folk- och bostadsräkningarna före 1980 har varit behäftade med fel men felen verkar ha gått i "samma riktning" och därför har själva förändringen mellan år 1975 och 1980 beskrivits på ett acceptabelt sätt (Heinstedt, Lundström 1983).

Variabeln byggnadsperiod innehåller ett större antal lägenheter (39.000) där uppgift saknas över byggnadsår än folk- och bostadsräkningen 1975 (12.000). Totalt utgör den andel lägenheter i folk- och bostadsräkningen 1980 där uppgift saknas om byggnadsår 3.8 procent av lägenhetsbeståndet. Det är en liten andel totalt sett, men leder till en viss underskattning av variabelkategorierna med kända byggnadsperioder jämfört med folk- och bostadsräkningen 1975.

Vid kvalitetskontrollen av variabeln lägenhetsstorlek visade det sig att antalet femrumslägenheter är underskattade och antalet fyrrumslägenheter är överskattade. Även tidigare folk- och bostadsräkningar kan ha fel i den riktningen då det visat sig att variabeln är svår att mäta i synnerhet för småhus där större delen av de stora lägenheterna ligger.

I en undersökning som bygger på en given databas har man i allmänhet inga möjligheter att i efterhand förbättra databasens kvalitet. Trots brister i datakvalitet på variabeln ägarkategori har det från skilda håll ändå bedömts som värdefullt att genomföra en analys efter den variabeln. Det gör att rekommendationer om hur undersökningsresultaten skall läsas kan vara på sin plats:

1. I denna skriften är det enbart tabellerna 3.2, 3.4, 3.5 b, 3.6, 5.6, tabell 4 i bilaga 1 med tillhörande figurer som bygger på uppgifter om hela lägenhetsbeståndet i riket utifrån fastighetstaxeringsregistret överfört till FoB 80.
2. Totala antalet lägenheter för skilda ägarkategorier ger på grund av datakvaliteten en felaktig bild av verkligheten på bostadsmarknaden 1980. I synnerhet gäller detta för flerbostadshus.
3. Tidsserieanalyserna, dvs de relativa jämförelserna mellan skilda år ger en beskrivning av förändringar i bostadsbeståndet över tid.
4. Variabeln lägenhetsstorlek redovisas i kapitel 3 i vissa tabeller på samtliga lägenhetsstorlekar upp till 5 rum och kök eller större. Här bör man hålla i minnet att de mycket stora lägenheterna är flera än statistiken visar och att kategorin 4 rum och kök är överskattad i statistiken.

Folk- och bostadsräkningens data om hushållen och hur de faktiskt besitter, dvs hyreslägenhet, bostadsrätt eller enskilt ägande, sin lägenhet har samlats in på samma sätt som tidigare folk- och bostadsräkningar direkt från hushållen. Kvalitetskontrollen visar också att antalet bebodda lägenheter skattats riktigt (Heinstedt-Lundström). Kvalitetskontrollen har skett mot ULF 80, som var en intervjuundersökning. De skillnader som finns mellan ULF 80 och folk- och bostadsräkningen 1980 kallar man för avvikelser och inte fel. En begränsning med kvalitetskontrollen av bebodda lägenheter är att den inte innehåller variabeln ägarkategori. För läsningen av kapitel 5, 6 och 7 ges följande rekommendationer:

1. Samtliga analyser i kapitlen 5, 6 och 7 bygger på hushållens uppgifter och ger därför en 'sann' bild av hushållsdata, lägenhetsstorlek, hustyp och besittningsform, dvs hyreslägenhet, bostadsrättslägenhet och enskilt ägande. Resultat kring dessa data bör man koncentrera sig på i första hand.
2. Resultat med hänsyn tagen till variabeln ägarkategori ger en beskrivning av kategoriboende och förändringar över tid, men den variabeln har kvar de brister som tidigare påpekats.

För att ytterligare underlätta för läsaren ges en definition på förhållandet mellan variablerna upplåtelseform, hustyp och ägarkategori så som de används i tabellerna.

Upplåtelseform	Hustyp	Ägarkategori ¹⁾
Hyresrätt	Flerbostadshus	Allmännyttan Enskild person Övriga
Hyresrätt	Småhus	Allmännyttan Övriga 45.6 % ¹⁾
Bostadsrätt	Flerbostadshus	Allmännyttan
Bostadsrätt	Småhus	Övriga 24.5 % ²⁾
Enskild ägande	Småhus	Enskild person

1) Dvs de kategorier som används i tabellhuvudena.

2) Ytterligare kommentarer till kategorierna ges i bilaga II.

Denna undersökning handlar i huvudsak om hushållens bostadskonsumtion på riksnivå. Naturligtvis skiljer sig både bostadsmarknad och hushållsstruktur åt i skilda regioner och mellan kommuner varför resultaten inte utan vidare kan sägas gälla för dessa områden. I en senare rapport kommer därför analyser av regional och kommunal bostadsförsörjning att presenteras, där tyngdpunkten kommer att ligga på att belysa balansproblem i bostadsförsörjningsområden.

2. BOSTAD EFTER BEHOV

Hushållens bostadsbehov kan formuleras utifrån åtminstone två överordnade principer, nämligen som behovsorienterad målsättning och som marknadsorienterad målsättning. Den behovsorienterade målsättningen uttrycks genom den bostadspolitiska ambitionsnivån i fråga om bostadens kvalitet och storlek på nyproduktionen av lägenheter. Den bostadspolitiska ambitionsnivån kan både ses i relation till bostadsbeståndets faktiska beskaffenhet och det ekonomiska utrymme som finns från tid till annan för förändringar av ambitionsnivån för det framtida bostadsbeståndet. I detta sammanhang ges en översiktlig presentation av de bostadspolitiska målsättningarna och förändringar i ambitionsnivå som rör välfärden i boendet, medan de ekonomiska förutsättningarna för bostadspolitiska åtgärder utelämnas.

Den marknadsorienterade målsättningen för bostadsbyggandet avläses genom hushållens faktiska bostadskonsumtion. Hushållen förutsätts prioritera bostad som en vara bland andra varor på marknaden. Överensstämmelsen mellan hushållens prioriteringar och den bostadspolitiska målsättningen kan skilja sig åt. När det gäller utrymmesstandard vet vi idag att en övervägande del av hushållen prioriterar överstandard, medan den bostadspolitiska ambitionsnivån ligger kvar på grundstandard. Den behovsorienterade målsättningen kan uttrycka en lägre ambitionsnivå än hushållens faktiska bo-

stadskonsumtion, och till synes vara passerad som planeringsmål genom att hushållens faktiska bostadskonsumtion ligger på en högre nivå.

De behovsorienterade bostadspolitiska målsättningarna kan formuleras som tre skilda inriktningar i ambitionsnivå

- a) förändring av bostadskonsumtionens inriktning, ex jämlikhet och integration i boendet,
- b) generellt nivåhöjande, ex förändringar i normer för trångboddhet,
- c) inriktad på speciella hushållsgrupper, ex barnhushåll, äldre hushåll.

Vid genomgång av efterkrigstidens bostadspolitiska målsättningar och deras ambitionsnivå finner vi exempel på samtliga inriktningar. Mot dessa ambitionsnivåer kommer i den följande analysen hushållens faktiska bostadskonsumtion att ställas.

Utifrån den behovsorienterade målsättningen kan vi formulera bostadspolitikens målsättningar i tre huvudgrupper, välfärd, ansvar och kostnader. Bostadspolitikens medel att åstadkomma förändringar i hushållens bostadskonsumtion på längre sikt är genom byggandets inriktning. Bostadspolitikens målsättningar och relationen mellan boende och byggande låter sig formuleras i sex forskningsfält (figur 2:1).

Välfärden avser bostadsstandarden och dess fördelning när det gäller utrymmesstandard, teknisk standard, integration i boendet och boendemiljö i vid mening. Ansvar avser fördelningen av rättigheter och skyldigheter genom bostadsbyggande i kooperativ regi, kommunal regi eller annan regi, samt fördelning av upplåtelseformer för boendet i hyresrätt, bostadsrätt eller äganderätt. Kostnader innebär hur bostadskostnaderna fördelas mellan hushåll inom samma och mellan skilda upplåtelseformer.

Bostadspolitikens målfrågor	Boendet	Byggandet
Välfärd	Bostadskonsumtionens omfattning och inriktning	Bostadsbyggandets omfattning och inriktning
Ansvar	Bostadsförvaltningens organisation	Bostadsbyggandets organisation
Kostnader	Bostadskostnader och deras fördelning	Bostadsbyggnads-kostnaderna och deras fördelning

Figur 2:1 Bostadspolitikens objekt. (Gustavsson 1979)

I denna rapport inriktas uppgiften i första hand på en analys av bostadspolitikens välfärds mål. Bostadspolitikens välfärds mål rör relationerna mellan bostadsutbud och hushållens utrymmesstandard och tekniska standard, d.v.s. delkvaliteter i boendet. Ett tredje välfärds mål behandlar graden av integration av hushållstyper i boendet, d.v.s. särboende av hushåll efter klass, storlek, ålder, ekonomiska resurser och etniskt ursprung i skilda upplåtelseformer.¹

Som övergripande målsättning för bostadspolitikens inriktning sägs i 1974 års proposition

"På lång sikt mest angeläget är att kommuner och byggherrar vinnlägger sig om att i utformningen av framtida bebyggelse, med utgångspunkt i bl.a. erfarenheterna från tidigare planering och produktion av bostäder, söka nå största möjliga överensstämmelse med människors efterfrågan. (Prop. 1974:150)

1) I FoB 80 är inkomstvariabeln struken, men kommer ev att läsas in i ett senare skede. I de analyser som presenteras i rapporten måste därför indirekta mått och resonemang kring ekonomiska resurser tillämpas.

Här eftersträvas i första hand en marknadsmässig anpassning mellan de bostadspolitiska målen och hushållens faktiska bostadskonsumtion.

Utrymmesstandard för svenska hushåll uttrycks i 1967 års trångboddhetsnorm som högst två personer per rum - kök och vardagsrum oräknade. Under de år som gått sedan den målsättningen formulerades har hushållens trångboddhet minskat från 32,9 procent (1965) till 10,2 procent (1975) och 4,4 procent (1980). Generellt sett är måluppfyllelsen praktiskt taget uppnådd. I frågan om utrymmesstandard säger departementschefen följande

"... har de mål som år 1967 uppställdes i fråga om utrymmesstandard till väsentlig del uppnåtts. År 1970 var emellertid fortfarande 16% av hushållen trångbodda och 27% av barnhushållen trångbodda i den meningen, att det bodde mer än i genomsnitt två personer per rum sedan kök och vardagsrum räknats bort. Boende- och bostadsfinansieringsutredningarna har uttalat sig för ytterligare höjning av ambitionsnivån när det gäller utrymmesstandard men samtidigt medgett att förutsättningarna är små att förverkliga de höjda ambitionerna under den närmaste tioårsperioden ...

För min del anser jag att en god utrymmesstandard hör till de väsentliga boendekvaliteterna. Med den takt i vilket trångboddheten nu avvecklas kan vi räkna med att ambitionerna från år 1967 kan förverkligas under 1970-talet. Vi bör därför så småningom kunna räkna med en ännu högre utrymmesstandard.

På lång sikt kan således en höjning av riktmärket te sig naturligt och lämplig. Jag anser emellertid att statsmakterna inte f.n. bör uttala sig för någon allmän höjning av utrymmesstandard utöver den som gäller som målsättning enligt statsmakternas beslut år 1967 ..." (Prop. 1974:150)

I direktiven till 1983 års bostadspolitiska utredning följs frågan om utrymmesstandard upp, dock utan någon kursändring.

"Enligt min mening finns det inte anledning att ändra de utgångspunkter för de bostadspolitiska stödsystemen som lades fast år 1974 ...

Med hänsyn till detta och till bl.a. det statsfinansiella läget och den väntade ekonomiska utvecklingen de närmaste åren, finns det anledning att i ökad utsträckning koncentrera samhällets stöd till de boendegrupper som har låg

bostadsstandard. I flertalet sådana fall är det fråga om hushåll som i förhållande till sin försörjningsbörda har låga inkomster. Stödet bör också i högre utsträckning koncentreras så att det ger de boende en god grundstandard i fråga om den inre och yttre boendemiljön." (Dir. 1982:94)

1967 års trångboddhetsnorm ligger alltså kvar som målsättning är den slutsats man kan dra av kommittédirektiven. Under kommittéarbetets gång har emellertid framkommit att man även har för avsikt att diskutera grundstandardnormen (Tiden 3/1983). Frågan om vilka hushåll som har låg utrymmesstandard, samt spridningen i utrymmesstandard mellan hushållstyper, kvarstår dock att närmare utreda.

Det andra kvalitetsmåttet som kommer att användas i vissa analyser är teknisk standard, d.v.s. modern, halvmodern och omodern bostadsstandard.¹ I 1974 års bostadspolitiska proposition görs inte någon ny utredning eller bedömning av behov av särskilda insatser för förändringar i teknisk standard. Snarare menar man att i den allmänna moderniseringen av det befintliga bostadsbeståndet kommer en fortgående upprustning av teknisk standard att ske så att en allt större del av bostadsbeståndet kommer att utgöras av moderna bostäder. År 1960 var 51 procent av alla lägenheter modernt utrustade. Tjugo år senare var 86 procent moderna, 4 procent halvmoderna och 3 procent omoderna lägenheter. I detta sammanhang analyseras skillnaden i teknisk standard mellan hustyper och ägarkategorier som indikationer på förväntade förändringar inom det befintliga bostadsbeståndet.

Det tredje välfärds målet uttrycker inriktning på bostadsproduktionen för att skapa ett integrerat boende. I 1974 års bostadspolitiska proposition sägs:

"Med anledning av vissa ofta återkommande inslag i den

1) Modern bostad, kvalitetsgrupp 1-2, d.v.s. lägenheter utrustade med wc, cv och bad.
Halvmodern bostad, kvalitetsgrupp 3, d.v.s. lägenheter utrustade med wc och cv.
Omodern bostad, kvalitetsgrupp 4-6, d.v.s. lägenheter som saknar minst två av kvaliteterna wc, cv eller bad.

offentliga bostadspolitiska debatten finner jag det på sin plats att, i överensstämmelse med den ståndpunkt som statsmakterna hittills intagit i denna fråga kraftigt varna för att ange någon boendeform som den ideala. Det kan inte vara statsmakternas sak att t. ex. styra människor till enfamiljshus eller flerfamiljshus.

F.n. byggs flertalet stora lägenheter i småhus, medan den större delen av de små lägenheterna byggs i flerfamiljshus. Enfamiljshuset framstår för många familjer som den lämpligaste boendeformen, medan andra föredrar ett flerfamiljshusområde med den bättre service som ofta finns där. Bostadsvalet påverkas också av olikheter i hushållens situation i olika livsskeden ... Genom åtgärder för att åstadkomma ökad likställighet i kostnadshänseende mellan olika besittningsformer och genom att främja vidgad boendedemokrati i hyreshus skulle statsmakterna kunna lägga grunden till en frihet för människor att välja den boendeform som passar deras familjetyp och livsmönster. Det innebär också ett väsentligt steg bort från en oönskad social segregation." (Prop. 1974: 150)

I överensstämmelse med de allmänna bostadspolitiska målen förespråkas en marknadsanpassning i utbudet av hustyper och upplåtelseformer. Antalet hushåll som bor i ägd bostad har stadigt ökat sedan 1968. Trots bostadspolitiska satser, framför allt via finansiella insatser för bostadsbyggandet och subventioner till enskilda hushåll, har utvecklingen snarare gått mot ökad segregation och ett ökat klassboende under sjuttioalet (Frykman 1983). Detta uppmärksammas och understryks med skärpa i direktiven till 1983 års bostadspolitiska utredning.

"Ett grundläggande mål för den framtida bostadspolitiken bör vara att främja ett jämlikt och integrerat boende. Det innebär i första hand att varje hushåll bör ha ekonomiska möjligheter att uppnå en tillräckligt god standard när det gäller utrustning, utrymme och social miljö, oavsett besittningsform ... Vidare bör lägenhetssammansättningen inom olika besittningsformer och bostadsområden vara varierad för att ge förutsättningar för en allsidig hushållssammansättning ...

Målet att främja ett jämlikt och integrerat boende måste uppnås i en radikalt annorlunda bostadsförsörjningssituation än den vi tidigare mött." (Dir. 1982:94)

I kommittédirektiven uttrycks en väsentlig kursändring från marknadsanpassning till åtminstone en vilja att styra.

Utifrån bostadspolitikens behovsorienterade målsättningar för bostadsmarknaden på 80-talet vill man verka för jämlikhet och integration. Ingendera av begreppen är så lätta att omedelbart fånga innebörden i. Om vi utgår ifrån att meningen är att påverka bostadsutbudet på bostadsmarknaden, så förväntar man sig att hushållens faktiska bostadsval åtminstone skall kunna göras beroende av hushållsstorlek, men oberoende av hushållets ekonomi, bortsett från andra faktorer, som exempelvis klassbundna värderingar.¹⁾ Vi kan beskriva innebörden i de bostadsmarknadsmässiga förutsättningarna för jämlikhet och integration i fyra typfall (fig 2:2).

	Integration mellan hushåll	Segregation mellan hushåll
Jämlikt boende	1	2
Ojämlikt boende	3	4

Figur 2:2 Fyra typfall av jämlikhet och integration på bostadsmarknaden.

Samtidigt ger vi begreppen följande operationella definitioner:

jämlikhet: bostad efter hushållsstorlek

integration: lägenheter av olika storlek inom alla upplåtelseformer finns tillgängliga.

1) Begreppen jämlikhet och integration kan även ges definitioner från andra utgångspunkter. Ex. Andelen hushåll som faktiskt har bostad efter hushållsstorlek inom skilda upplåtelseformer, vilket ger en något annan analys än den som genomförs här.

Förutsättningarna för jämlikhet och integration mellan hushåll på bostadsmarknaden kan då formuleras sålunda:

1. Jämlikt/integrerat boende: Bostad efter hushållets storlek går att förverkliga i alla upplåtelseformer. Hushållens olika betalningsförmåga är eliminerad.
2. Jämlikt/segregerat boende: Bostad efter hushållets storlek går att förverkliga men i skilda upplåtelseformer. Hushållens betalningsförmåga spelar större roll vid bostadsvalet.
3. Ojämlikt/integrerat boende: Bostad efter hushållets storlek går ej att förverkliga i alla upplåtelseformer. Bostadsutbudet är inriktat på särskilda konsumentgrupper.
4. Ojämlikt/segregerat boende: Bostad efter hushållets storlek går att förverkliga enbart i vissa upplåtelseformer. En profilering av bostadsutbudet efter skilda hushållstyper och deras ekonomiska normer.

I 1974 års bostadspolitiska proposition förespråkas fall 2, där hushållens efterfrågan spelar en avgörande roll för bostadsproduktionens inriktning. Däremot förespråkas fall 1 i 1983 års kommittédirektiv som idealmålsättning för 80-talets bostadsmarknad.

I kapitel 3 ges en beskrivning av utvecklingen av bostadsmarknadens bostadsutbud fram till år 1980, samt skilda ägar-kategoriernas roll för att nå jämlikt och integrerat boende i bostadsförsörjningen. Utvecklingen av hushållens antal och storlek presenteras i kapitel 4. Hushållens faktiska bostadskonsumtion och den bostadspolitiska måluppfyllelsen analyseras i kapitel 5 och 6.

Invandrarhushållens särställning på bostadsmarknaden behandlas i kapitel 7.

Till sist sammanfattas resultaten i kapitel 8.

3. 80-TALETS BOSTADSMARKNAD

Den helt dominerande bostadspolitiska målsättningen för den framtida inriktningen av åtgärder på bostadsmarknaden är att åstadkomma integration i boendet. Denna målsättning har visserligen i skilda formuleringar funnits med i de bostadspolitiska programmen under hela efterkrigstiden, även om mera akuta brister i bostadsutbudet haft en mera framträdande roll. Tiden 1945-1966 dominerar huvudsakligen fyra övergripande målsättningar som syftar till att komma till rätta med akuta brister i boendevälfärd, nämligen att

- avveckla bostadsbristen.
- öka tillgången på rymliga bostäder och minska trångboddheten. Målsättningen för acceptabel utrymmesstandard bör vara högst två personer per rum, köket oräknat.
- förbättra lägenheternas standard till modern standard.
- bygga bostäder utan privata vinstintressen.

Vid skilda tillfällen under tiden fram till mitten av sextiotalet förändrades finansieringsformer för byggande och ekonomiskt stöd till barnfamiljer, allt med syfte att så snabbt som möjligt nå de uppställda målen. Det verkliga krafttaget mot en avveckling av bostadsbristen var det så kallade miljonprogrammet. Under tioårsperioden 1965-74 byggdes nära en miljon bostäder med de största insatserna i storstadsregionerna. Under samma period höjdes ambitionsnivån i fråga om utrymmesstandard till högst två personer per rum - kök och vardagsrum oräknat. Bostadsbristen byggdes bort, samtidigt som vissa regioner fick börja kännas vid ett lägenhetsöverskott. Svagare utveckling eller tillbakagång inom näringslivet med minskande antal arbetstillfällen och

påföljande liten eller ingen befolkningstillväxt var i allmänhet orsakerna. År 1974 kommer en kursändring i bostadspolitikens välfärds mål med en betoning av att bostadsutbyggandet bör nära anpassas till hushållens efterfrågan. Stora lägenheter i enskilt ägda småhus dominerar bostadsbyggandet, med ett ökat särboende mellan skilda hushållstyper som följd. Målsättningen för åttiotalets bostadsmarknad är jämlikt och integrerat boende med bibehållna normer i 1967 års grundstandard och fortsatt modernisering av den lilla del av bostadsbeståndet som fortfarande inte har modern standard.

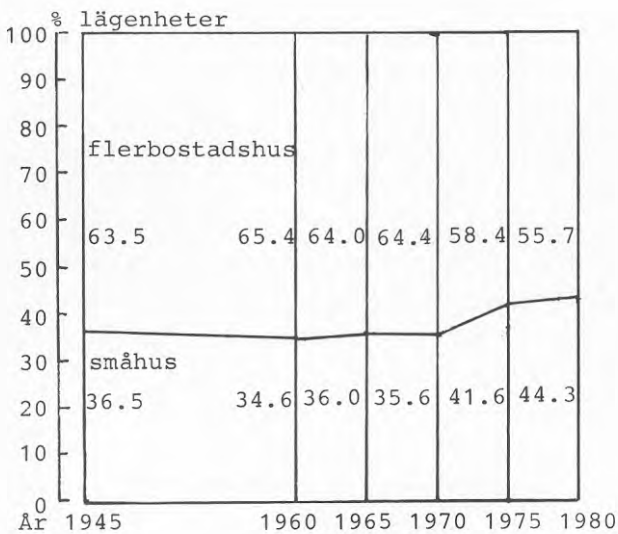
Med den kortfattade historieskrivningen, koncentrerad till brytningstider i bostadspolitikens välfärds mål, skall utvecklingen till och förutsättningarna för jämlikt och integrerat boende på åttiotalets bostadsmarknad närmare analyseras. Bostadsutbudet och dess struktur inom skilda ägar-kategorier får utgöra startpunkten.

År 1980 fanns totalt 3.7 miljoner lägenheter på bostadsmarknaden. Under perioden 1960-1980 ökade antalet lägenheter med nära en miljon bostäder, fördelat med cirka 500.000 per tioårsperiod. Det är den kraftigaste tillväxten av lägenheter på bostadsmarknaden som förekommit under nittonhundratalet. Lägenhetsfördelningen mellan flerbostadshus och småhus har under efterkrigstiden och fram till 1970 varit i det närmaste konstant med 65 procent lägenheter i flerbostadshus och 35 procent lägenheter i småhus. Under tioårsperioden 1970-1980 har fördelningen förskjutits så att på 1980 års bostadsmarknad ligger 45 procent av lägenhetsbeståndet i småhus och 55 procent i flerbostadshus (figur 3:1). Marknadsanpassning av bostadsutbudet efter hushållens preferenser av hustyper hade påbörjats redan i början av sjuttioalet, trots att målsättningen formulerades först 1974. I absoluta tal har antalet lägenheter i flerbostadshus minskat med 18.000 mellan 1975 och 1980, medan antalet lägenheter i småhus ökat med 157.000 under samma

period. Förändringen kan hänföras till två samverkande processer, nämligen

- förändringar i inriktningen av nyproduktionen av lägenheter under perioden med 73 procent av produktionen i småhus 1976-1980,
- saneringar i flerbostadshusbeståndet genom dels rivning, dels moderniseringar där mindre lägenheter genom sammanslagningar byggts om till större (SCB, moderniseringsstatistik för flerbostadshus -80, Ekbrant 1982).

Närmare hälften av rikets flerbostadshus ligger i de tre storstadsområdena Stockholm, Göteborg och Malmö.

Figur 3:1 Lägenheter i bostadsbeståndet efter hustyp åren 1945, 1960, 1965, 1970, 1975 och 1980.

Källa: Bost. och byggnadsstatistisk årsbok 1981, SCB. FoB 1980.

Bostädernas fördelning på hustyper skiljer sig därför i de områdena från riket i övrigt (tabell 3:1) genom att 68-76 procent av lägenheterna ligger i flerbostadshus mot 48 procent för riket i övrigt. Inom storstadsregionernas enskilda kommuner är dock variationerna stora.

År 1945 var 70 procent av alla lägenheter på 2 rum och kök eller mindre. Fram till 1960 förändrades fördelningen mellan lägenhetsstorlekar i långsam takt (figur 3:2). Genom kraftig ökning av nyproduktionen av flerbostadshus och genom

Tabell 3:1 Lägenheternas fördelning på hustyper i Stor-Stockholm, Stor-Göteborg, Stor-Malmö och riket 1975 och 1980.

Hustyp	1975		1980	
	Småhus	Flerbostadshus	Småhus	Flerbostadshus
Region:				
Hela riket	1.469.000 (42%)	2.061.000 (58%)	1.626.000 (44%)	2.043.000 (56%)
Stor-Stockholm ¹	134.000 (21%)	511.000 (79%)	156.535 (24%)	508.318 (76%)
Stor-Göteborg ²	88.000 (29%)	219.000 (61%)	101.944 (32%)	215.865 (68%)
Stor-Malmö ³	59.000 (28%)	154.000 (62%)	68.360 (31%)	149.562 (69%)
Riket i övrigt	1.187.000 (50%)	1.177.000 (50%)	1.299.465 (52%)	1.169.463 (48%)

Källa: Bost. och byggnadsstatistik årsbok 1981, SCB
 FoB 1975
 FoB 1980

- 1) Stor-Stockholm = kommunerna Stockholm, Sigtuna, Vallentuna, Vaxholm, Täby, Upplands-Bro, Upplands-Väsby, Järfälla, Sollentuna, Danderyd, Lidingö, Värmdö, Ekerö, Sundbyberg, Solna, Nacka, Tyresö, Huddinge, Haninge och Botkyrka
- 2) Stor-Göteborg = kommunerna Göteborg, Kungälv, Tjörn, Stenungsund, Öckerö, Ale, Lerum, Partille, Härryda, Möln-dal och Kungsbacka.
- 3) Stor-Malmö = kommunerna Malmö, Lund, Trelleborg, Burlöv, Kävlinge, Lomma, Staffanstorp, Svedala och Vellinge

modernisering av flerbostadshus minskade andelen mycket små lägenheter (≤ 1 RK) med 10 procent under sextioalet, samtidigt som andelen 3-rumslägenheter ökade. Andelen 2-rumslägenheter och stora lägenheter har förändrats obetydligt under motsvarande period. När ambitionsnivån för utrymmesstandard höjdes till norm 2 år 1967, var fyrtioalets ambitionsnivå två personer per rum köket oräknat redan uppnådd av 95 procent av hushållen, även om de trångbodda hushållen var flest i flerbostadshusen.

Under sjuttioalet har endast mindre förändringar skett mellan fördelningen av lägenhetsstorlekar i flerbostadshusen, vilka fortfarande har en dominerande andel smålägenheter, d.v.s. 68 procent omfattande 2 rum och kök eller mindre.

Under motsvarande tidsperiod förändrades fördelningen mellan lägenhetsstorlekar i småhusen. 1960 var 70 procent av lägenheterna på 3 rum och kök eller mindre. År 1980 var endast 28 procent av lägenheterna i den storleksskassen. Förändringarna i antalet rumsenheter har varit av mycket större omfattning än för flerbostadshusens del, mot en dominans av mycket stora lägenheter, dels genom stor nyproduktion av lägenheter, dels genom moderniseringar, vilka oftast även inkluderat tillbyggnad av rum. Det är huvudsakligen de enskilt ägda småhusen som svarat för höjningen av utrymmesstandard i riktning mot 1967 års standardnorm och därutöver. Flerbostadshusens utbudsprofil med en dominans av medelstora och små lägenheter (97 procent ≤ 3 rök) kan knappast mera än svara mot grundstandardbehovet.

I storstadsregionerna har utbudet av lägenhetsstorlekar både i flerbostadshus och småhus förändrats i samma riktning som för riket (bilaga 1, tabell 1). Utanför storstadsregionerna finner man en större andel mindre småhuslägenheter framför allt koncentrerade till den äldre småhusbebyggelsen. En fjärdedel av småhusen utanför storstadsområdena byggdes

före 1950, medan detta gäller för cirka 10 procent av småhusen i storstadsområdena.

Större delen, 62%, av lägenhetsbeståndet på bostadsmarknaden är producerat efter 1950, dock med stora variationer mellan skilda ägarkategorier (tabell 3:2). Enskilt ägda flerbostadshus utgör det i särklass äldsta fastighetsbeståndet där 69 procent av lägenheterna byggdes före 1950. Även de enskilt

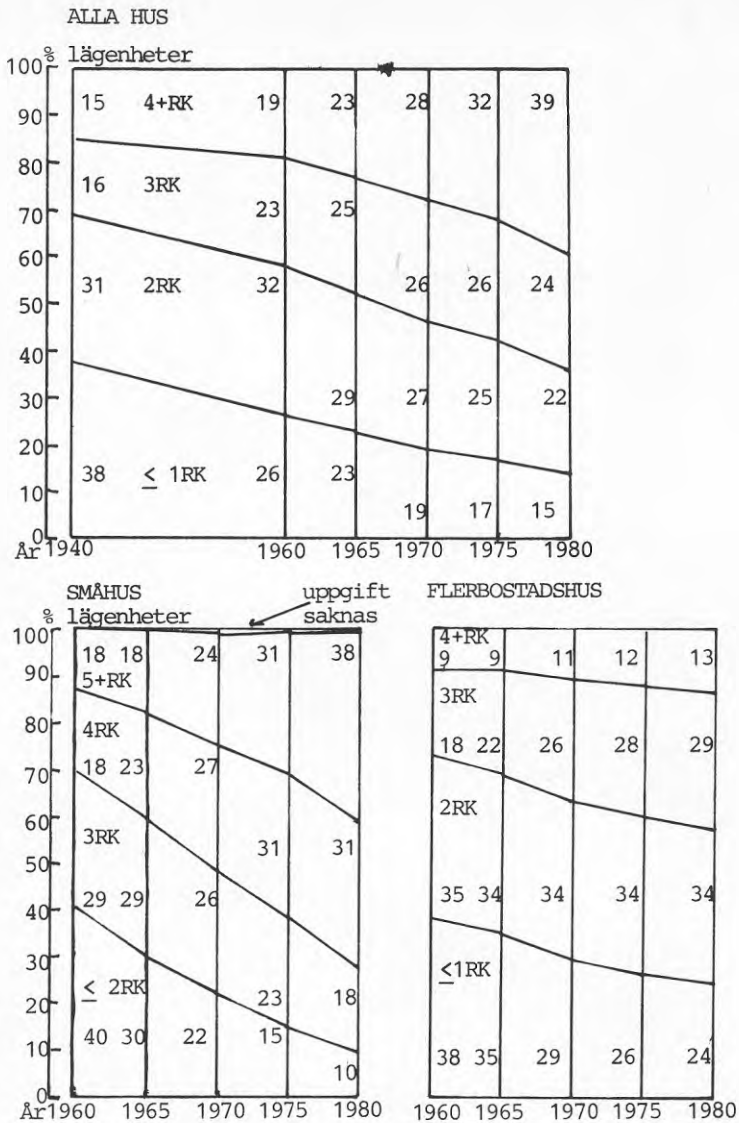
Tabell 3:2 Lägenhetsbeståndets fördelning på ägarkategorier, hustyper och byggnadsperioder 1980

Byggnads- period	Flerbostadshus			Småhus				
	Allmän- nytta	En- skild person	Öv- riga ¹	Bo- stads- rätt	Allmän- nytta	En- skild person	Öv- riga	Samt- liga hus- typer
-1950	11	69	39	22	2	46	32	38
1951-1960	23	13	15	27	6	10	10	15
1961-1965	17	7	10	19	14	8	6	11
1966-1970	23	5	14	16	17	9	6	13
1971-1975	20	2	9	9	24	14	3	12
1976-1980	5	1	3	4	34	11	8	7
Uppgift saknas	1	3	10	3	3	2	35	4
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	696.584	412.804	371.682	562.138	19.183	1.516.046	91.075	3.669.512

Källa: FÖB 1980

- 1) Kategorin inkluderar ett antal mindre ägarkategorier med samma struktur på bostadsutbudet, samt stat och kommun. För en utförlig diskussion kring redovisningen av ägarkategorier hänvisas till s 7, samt bilaga 2.

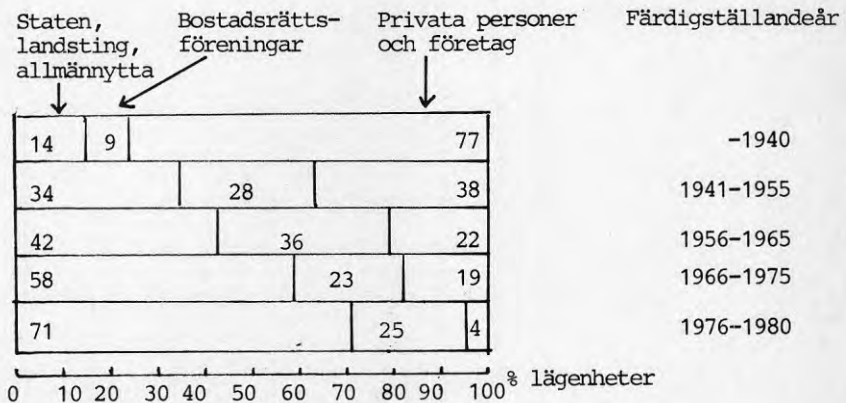
ägda småhusen är i stor utsträckning producerade före 1950, varav huvuddelen ligger utanför storstadsområdena och många av dem på glesbygd. Hyresrättslägenheter inom allmännyttan utgör den största andelen nyproducerade bostadslägen-

Figur 3:2 Lägenheter i bostadsbeståndet efter hustyp och lägenhetsstorlek åren 1945, 1960, 1965, 1970, 1975 och 1980.

Källa: Bost. och byggnadsstatistik årsbok 1981, SCB FoB 1980

heter och har under tiden 1966 till 1980 utgjort en helt dominerande andel av nyproduktionen lägenheter i flerbostadshus (figur 3:3), vilket också väl svarar mot bostadspolitikens mål att främja byggande med förvaltningsformer utan vinstmotiv. Detta gäller dock enbart för flerbostadshus. De direkt statligt och kommunalt ägda lägenheterna (inklusive ett antal mindre ägargrupper) intar en särställning på bostadsmarknaden med en stor del äldre lägen-

Figur 3:3 Lägenheter i flerbostadshus i bostadsbeståndet efter färdigställandeår och ägarkategori.

Källa: Bost. och byggnadsstatistisk årsbok 1981, SCB FoB 1980

heter, vilka ofta tillkommit genom fastighetsköp med förtursrätt (tabell 3:2). I det enskilt och kooperativt ägda lägenhetsbeståndet kan omfattande sanering ske under den närmaste tioårsperioden eftersom ombyggnadsverksamheten inom dessa ägarkategorier varit av mindre omfattning än hos allmännyttiga företag och bostadsrättsföreningar (tabell 3:3). Moderniseringarna under perioden 1975-1980 förde med sig att 25 procent av lägenhetsbeståndet rationaliserades bort genom sammanslagningar av lägenheter. Antalet trerumslägenheter ökade genom ombyggnader 2,6 gånger, antalet fyrrumslägenheter 1,8 gånger, medan hälften av beståndet smålägenheter försvann. Förutom en höjning av utrymmesstandard genomgick varje ombyggd lägenhet en teknisk

Tabell 3:3 Lägenheter före och efter modernisering, samt moderniseringskvoter 1975-1980. Hela riket

	Lägenhetsstorlek			Kvalitetsgrupp Byggherrar						
	Totalt	<2rok	3rok	>4rok	Modern (1-2)	Halv + omo- dern (3-7)	Kommu- ner m.fl.	All- männ- nyttan	Koo- pera- tiv	Övriga
Före moder- nisering	67.175	59.500	4.453	3.222	15.005	52.170	6.019	17.094	4.162	39.900
Efter moder- nisering	49.787	31.831	11.983	5.973	49.499	288	3.892	10.875	3.220	31.800
Moder- nise- rings- kvot	0.74	0.5	2.6	1.8	3.2	0.0	0.6	0.6	0.8	0.8

Källa: Bearbetade statistiska uppgifter efter Ekbrant 1982.

standardhöjning. Efter ombyggnaden återstod endast ett fåtal lägenheter med halvmodern eller omodern standard (tabell 3:3). Om samma inriktning av nyproduktion och moderniseringsverksamhet håller i sig under åttiotalet bör en allt större andel av flerbostadshusens lägenheter tillhöra allmännyttiga företag.

De enskilt ägda lägenheterna har sammanlagt 54 procent av lägenhetsbeståndet i riket, följt av de allmännyttigt ägda lägenheterna 20 procent. 15 procent av lägenhetsbeståndet utgörs av bostadsrätter och 11 procent av lägenheterna ägs av stat och kommun, stiftelser och några andra smärre ägarkategorier (tabell 3:4). De enskilda ägarna dominerar bland småhuslägenheterna med 93 procent av bostadsbeståndet. I flerbostadshuset har de allmännyttiga bostadsföretagen en dominerande del av marknaden med 34 procent av lägenhetsbeståndet.

Förutom ägarkategoriernas skilda andelar av det totala lägen-

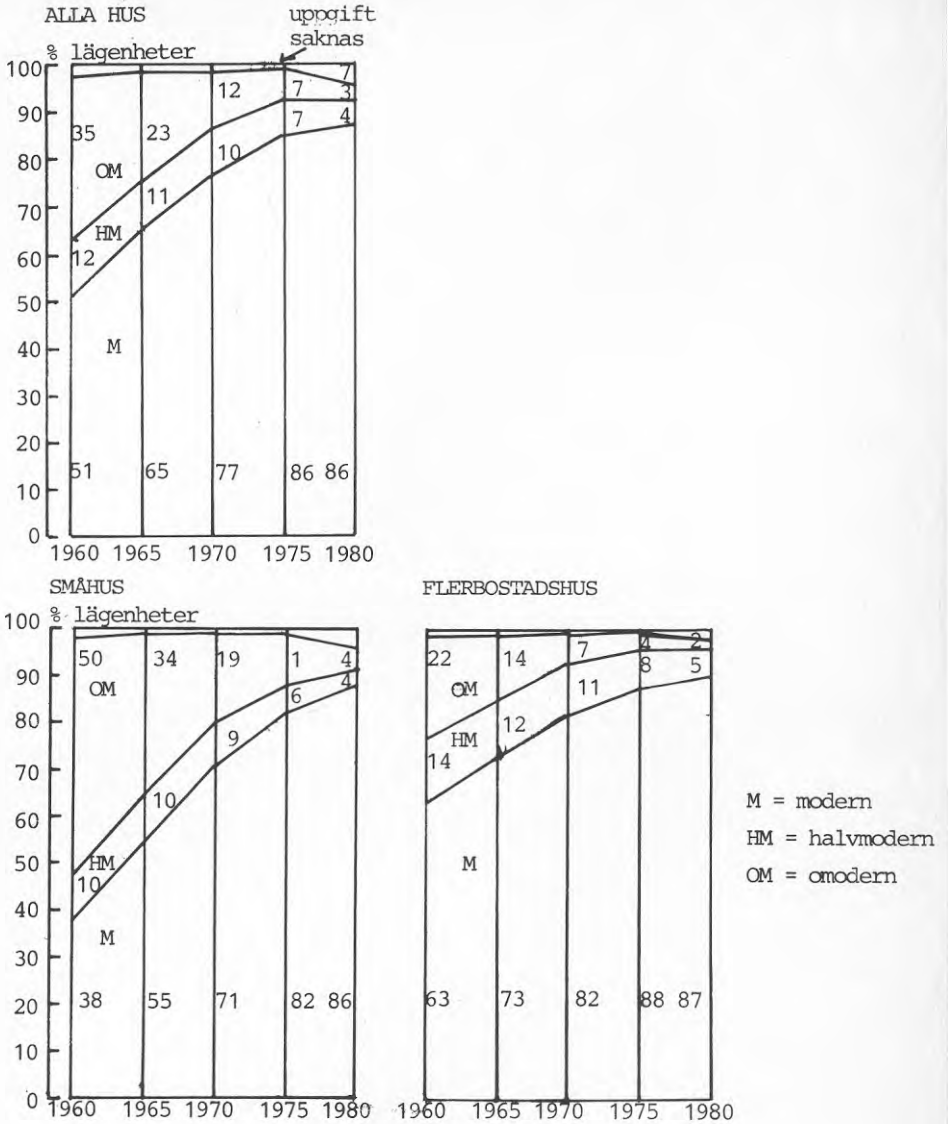
Tabell 3:4 Skilda ägarkategoriernas andel av bostadsmarknaden år 1980.

Hustyp	Ägarkategori				Totalt %
	Allmän- nyttigt bostads- företag	Bostads- rätts- förening	Enskild person	Övriga	
Fler- bostads- hus	34	27	20	19	100 (2.043.208)
Småhus	1	1	93	5	100 (1.626.304)
Alla hus	20	15	54	11	100
Bastal	715.767	548.503	1.928.850	476.392	3.669.512

Källa: F₀B 1980

hetsbeståndet på bostadsmarknaden spelar de olika roll för hushållens bostadskonsumtion genom utbudet av lägenheter av olika storlek. Här finner vi en klar profilering i utrymme-standard mellan hustyper. Småhusen domineras av stora lägenheter med tonvikt på bostadsmarknadens fyra- och femrums-lägenheter (tabell 3:5b). Flerbostadshuset har bostadsmarknadens små lägenheter, där huvuddelen förvaltas och ägs av allmännyttiga bostadsföretag (tabell 3:5a-b).

Lägenheternas tekniska standard har genomgått en kraftig upprustning sedan 1960. År 1960 hade hälften av lägenhetsbeståndet modern teknisk standard mot 86 procent år 1980 (figur 3:4). Utvecklingen har varit densamma för såväl flerbostadshuset som småhus. Lägenheternas standard skiljer sig däremot åt mellan ägarkategorier. Den största andelen halvmoderna och omoderna lägenheter finner vi i de enskilt ägda flerbostadshuset, samt inom gruppen övriga ägare till småhus och flerbostadshuset (tabell 3:6). Det är dessa ägarkategorier vi tidigare kunde konstatera hade större andelen av det äldsta lägenhetsbeståndet.

Figur 3:4 Lägenheternas tekniska standard i skilda hus-typer 1960-1980

Källa: FoB 1960, 65, 70, 75 och 80

Tabell 3:5a Skilda ägarkategoriernas andelar av lägenheter efter storlek på bostadsmarknaden 1980.

Hustyp/ ägarkategori	Lägenhetsstorlek					Totalt
	≤1RK	2RK	3RK	4RK	≥5RK	
Flerbostadshus						
Ägarkategori:						
Allmännyttan	28	30	26	9	1	20
Enskild person	22	16	11	5	3	11
Övriga	29	18	13	6	3	13
Bostadsrätt	13	21	17	6	1	12
Småhus						
Ägarkategori:						
Allmännyttan	(0.4)	(0.5)	1	1	(0.2)	(0.5)
Enskild person	7	13	30	70	90	41
Övriga	1	2	2	3	2	3
Summa %	100	100	100	100	100	100
Bastal	542.824	820.663	884.185	668.671	688.463	3.669.512

Källa: FöB 1980

Tabell 3:5b Andel lägenheter av olika storlek inom skilda ägarkategorier 1980.

Hustyp/ ägarkategori	Lägenhetsstorlek					Uppgift saknas	Summa %	Bastal
	<1RK	2RK	3RK	4RK	≥5RK			
Flerbostadshus								
Ägarkategori:								
Allmännyttan	21	35	33	8	2	1	100	696.584
Enskild person	30	32	23	9	5	1	100	412.804
Övriga	32	31	24	8	4	1	100	371.682
Bostadsrätt	16	37	34	10	3	(..)	100	562.138
Småhus								
Ägarkategori:								
Allmännyttan	11	22	30	27	10	(..)	100	19.183
Enskild person	2	7	17	31	40	3	100	1.516.046
Övriga	7	14	23	21	18	17	100	91.075
Andel lgh av resp. storlek	15	22	24	18	18	(..)	100	3.669.512

Källa: FoB 80

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att lägenhetsutbudet under sjuttioalet utvecklats helt i enlighet med den bostadspolitiska målsättningen 1974, d.v.s. ett jämlikt/segregerat boende (fall 2, jfr. kap. 2), till en klarare profilering av de skilda ägarkategoriernas roll på bostadsmarknaden, vilket också bör kunna avläsas i olika typer av segregation.

- Allmännyttigt ägda hyreslägenheter är i huvudsak små nyproducerade lägenheter, vilket bör attrahera små hushåll, flera unga hushåll än medelålders och äldre hushåll. Till sammans taget bör man förvänta sig att de allmännyttiga hyreslägenheterna spelar rollen av genomgångsbostäder i bostadskarriären för familjen, vilket bör ge höga flyttningsfrekvenser i såväl enskilda fastigheter, som hela

Tabell 3:6 Lägenheternas tekniska standard inom skilda ägarkategorier 1980

Standard	Flerbostadshus			Småhus			
	Allmän- nytta	Enskild person	Övriga	Bostads- rätt	Allmän- nytta	Enskild person	Övriga
Modern (grp. 1-2)	94	82	77	91	96	88	54
Halvmodern (grp. 3)	2	10	8	2	1	4	3
Omodern (grp. 4-6)	(..)	3	2	(..)	(..)	4	4
Uppgift saknas	4	5	3	7	3	4	39
Summa %	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	696.584	412.804	371.682	562.138	19.183	1.516.046	91.075

Källa: FoB 1980

stadsdelar.

- Bostadsrättslägenheter och lägenheter i enskilt ägda flerbostadshus är i regel små lägenheter byggda före 1960 med sannolikt små och åldrande hushåll som största konsumentgrupper. Det är också i de äldsta delarna av detta lägenhetsbeståndet de största förändringarna kommer att ske inom en nära framtid genom sanering och sammanslagning av lägenheter, vilket bör föra med sig en minskande andel av lägenhetsbeståndet på bostadsmarknaden om nuvarande ringa nyproduktion fortsätter.
- De enskilt ägda småhuslägenheterna har under perioden 1960-1980 ökat sin andel av lägenhetsbeståndet. Den ökningen har framför allt bestått av nyproduktion av stora lägenheter med störst attraktivitet för större hushåll

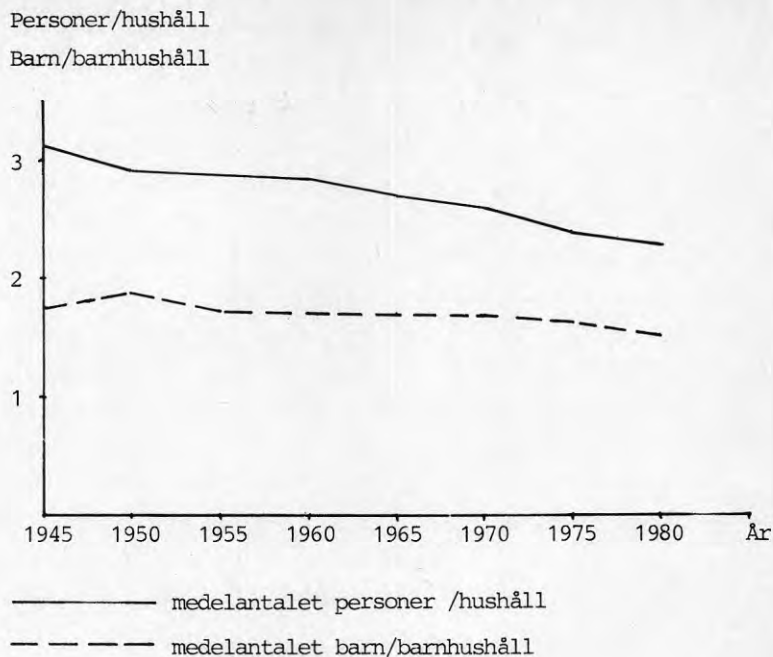
med god betalningsförmåga och soliditet, åtminstone för förstagångsköparen. Om nuvarande klara rollfördelning mellan allmännyttigt ägda lägenheter och enskilt ägda småhuslägenheter kommer att bestå, kan man sannolikt förvänta sig förstärkt segregation i hushållssammansättning mellan dessa båda ägarkategorier.

- Den roll i bostadsförsörjningen skilda ägarkategorier spelar idag genom sina respektive bostadsutbud synes snarast motverka jämlikhet och integration än att vara förutsättning för det. För att på längre sikt åstadkomma integration krävs att utrymmesstandarden blir mer likartad mellan flerbostadshus och småhus. Vidare bör en utjämning av teknisk och sanitär standard inom det äldsta flerbostadshusbeståndet ske genom rivningar eller moderniseringar. Upplåtelseformerna för småhus bör breddas med framför allt flera hyresrättslägenheter. I det här sammanhanget bortses tills vidare från de segregeringseffekter skillnader i bostadskostnader och hushållens betalningsförmåga för med sig.

4. HUSHÅLLSBILDNING OCH HUSHÅLLSSTRUKTUR

Mellan åren 1945 och 1980 har antalet hushåll ökat med drygt 1,5 miljoner. Under samma period har befolkningen i landet ökat med 1,4 miljoner. Det är inte i första hand folkökningen som förklarar tillväxten av antalet hushåll, utan snarare en rad förändringar av hushållens struktur.

Hushållsstorleken har från år 1945 till 1980 minskat från 3,1 till 2,3 personer (figur 4:1). En vanlig föreställning är att antalet barn per familj minskat under efterkrigstiden. Så är inte fallet. Antalet barn (0-15 år) per barnhushåll har under hela efterkrigstiden hållit sig tämligen konstant. År 1945 var medelantalet barn (0-15 år) per barn-

Figur 4:1 Medelantalet personer/hushåll och barn (0-15 år)/barnhushåll 1945-1980.

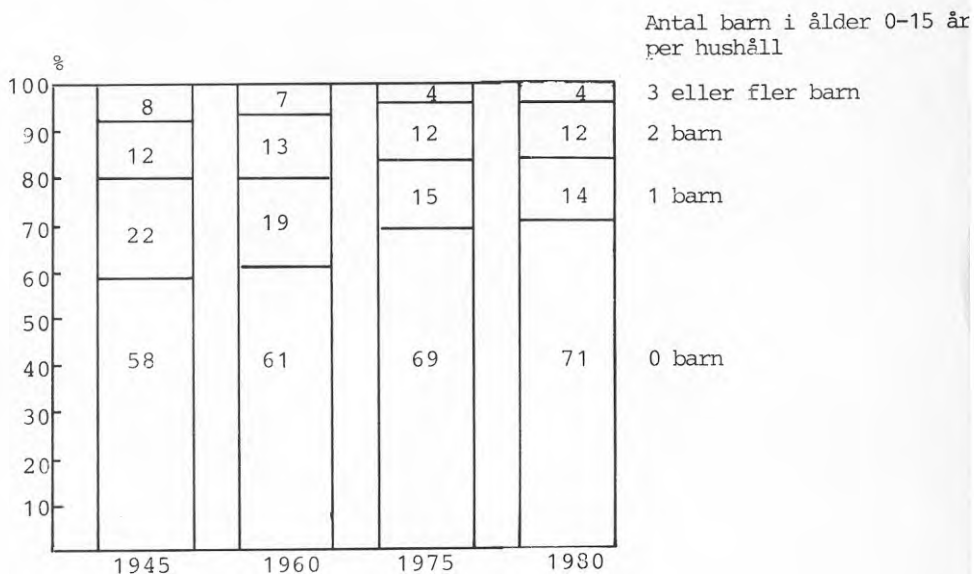
Källa: Perspektiv på välfärden 1982

hushåll 1,75 och år 1980 1,68 barn/barnhushåll, vilket sammanlagt ger en mycket liten effekt på minskningen i hushållsstorlek (figur 4:1).

Förklaringen till minskande hushållsstorlek finner vi i att andelen enpersonshushåll ökat från 14 procent till 33 procent år 1980 (figur 4:3). Tillväxten av enpersonshushåll är av två slag. Den alldeles dominerande andelen utgörs av ungdomar som tidigare än förr flyttar hemifrån och bildar eget hushåll, vilket också får den effekten att andelen stora hushåll sjunker. Den andra förklaringen till tillväxten av enpersonshushåll ligger i en något ökande andel äldre hushåll med en person. Förklaringen ligger i att medellivslängden under efterkrigstiden ökat mera för

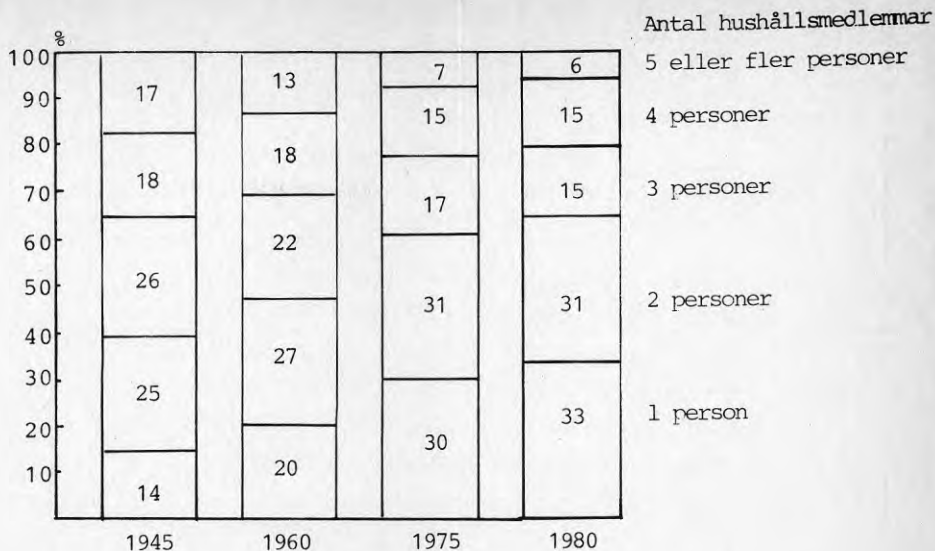
kvinnor än för män, vilket för med sig ökad sannolikhet för kvinnor att leva sina sista år ensam.

Andelen barnhushåll har från år 1945 till 1980 minskat från 42 procent till 29 procent (figur 4:2). Även inom barnhushållen har förändringar i storlek inträffat. I första hand har andelen enbarnshushåll av den totala hushållsstocken minskat (figur 4:2). År 1945 var mer än vart femte hushåll ett enbarnshushåll. År 1980 gäller detta för vart sjunde hushåll. De stora barnhushållen har minskat från 8 procent år 1945 till 4 procent 1980, medan tvåbarnshushållen under hela perioden hållit sig vid cirka 12 procent. Sjunkande medelantal barn per hushåll förklaras alltså i första hand av att andelen enbarnshushåll sjunkit kraftigt med 8 procent och därefter av att den lilla andelen stora barnhushåll som fanns 1945 blivit ännu färre år 1980, d.v.s. 4 procent.

Figur 4:2 Hushåll efter antal barn 1945, 1960, 1975 och 1980

Källa: Perspektiv på välfärden 1982
FoB 1980

Figur 4:3 Hushåll efter storlek 1945, 1960, 1975 och 1980

Källa: Perspektiv på välfärden 1982
FoB 1980

Uttryckt i indextal har antalet enpersonshushåll nära nog fyrdubblats, antalet tvåpersonershushåll dubblerats, antalet fempersonershushåll nästan halverats, medan tre- och fyrapersonershushållen har bibehållit nästan samma index år 1980 som år 1945 (tabell 4:1). Dessa omfattande förändringar i hushållsstorlek har inträffat under en trettiofemårsperiod då befolkningen ökat med 24 procent.

Den årliga tillväxttakten i andel hushåll har under hela sjuttioalet sjunkit och var under åttiotalets senare hälft statistiskt sett 1 procent per år (tabell 4:2). Undantaget femtiotalet, då nyproduktionen av lägenheter var liten och bostadsbristen stor, är det den lägsta tillväxttakten i andel hushåll under hela efterkrigstiden. Utvecklingen under åttiotalet bör gå mot en ännu lägre tillväxttakt i hushållsbildning. Statens industriverk har för perioden 1980-85 beräknat hushållstillväxten till 0.5 procent per år (SIND 1982:4). Troligen kommer femårsperioden därefter visa på ytterligare minskning och så småningom nolltillväxt. För-

Tabell 4:1 Hushåll efter storlek 1945-1980. Index¹

År	Antal hushållsmedlemmar					Hushålls- medlemmar	Medelantal personer/ hushåll
	1	2	3	4	5-		
1945	100	100	100	100	100	100	3.1
1950	165	114	105	109	93	106	2.9
1960	175	136	106	123	93	112	2.8
1965	208	149	110	130	89	116	2.7
1970	259	174	111	135	79	121	2.6
1975	334	198	105	137	65	122	2.4
1980	385	210	98	140	60	124	2.3

1) Basår 1945 i respektive kategori. Absoluta tal redovisas i bilaga 1, tabell 6.

Källa: Statistik bearbetad efter Perspektiv på välfärden 1982.

klaringen till detta finner vi framför allt i sjunkande födelsetal under hela sjuttio-talet, vilket räknat på ett 25-årigt generationsomlopp ger färre personer i fruktsam ålder under nittio-talet. Endast en omfattande ökning av antalet skilsmässor, vilka i minskande omfattning leder till nya parförhållanden, eller betydande ökning av invandringsöverskottet skulle kunna förändra den utvecklingen. Ingetdera bedöms som särskilt sannolikt (SOS 1980:6).

Hushållsbildning och hushållsstruktur är naturligtvis av alldeles särskilt stort intresse för bostadsförsörjningen. På riksnivå sett kan vi påstå att bostadsbristen idag är bortbyggd, även om vi kan finna exempel på ett fåtal orter med bostadsbrist i landet. Mot bakgrund av analysen om hushållsbildning och den sannolika tillväxten av antalet hushåll i framtiden kan vi förutse att vi har den kvantitet bostäder vi behöver i stort sett. Med vissa regionala variationer kan vi förvänta oss att inriktningen på bostadsförsörjningen i huvudsak kommer att bestå i en kvantitativ nyproduktion som ersätter lägenhetsavgångar genom rivning eller modernisering genom sammanslagningar av lägenheter.

Tabell 4:2 Tillväxttakt av hushåll under femårsperioder tiden 1945-1980.

Tidsperiod	Årlig tillväxttakt %	Antal hushåll vid periodens början, 1000-tal
1945-1950	1.5	2.082
1951-1960	0.8	2.385
1960-1965	1.5	2.582
1966-1970	2.0	2.778
1971-1975	1.8	3.050
1976-1980	1.0	3.325 (3.498; 1980)

Under efterkrigstiden har omfattande förändringar i hushållsstruktur inträffat. Andelen mycket små hushåll har ökat kraftigt. Även förändringarna i hushållsstruktur är av särskilt intresse ur bostadsförsörjningssynpunkt, nämligen hur väl utbudet av lägenhetsstorlekar svarar mot hushållens storlek och behov av utrymmesstandard.

5. BOSTADSPOLITIKENS AMBITIONSNIVÅ OCH HUSHÅLLENS FAKTISKA BOSTADSKONSUMTION - FRÅGAN OM UTRYMMESSTANDARD OCH TEKNISK STANDARD

I detta kapitel skall vi närmare analysera hushållens faktiska bostadskonsumtion i relation till de bostadspolitiska välfärdsmålen

- a) grundstandard i lägenhetsstorlek och
- b) modern bostad.

5.1 Grundstandard

Det mest använda måttet på utrymmesstandard uttrycktes i trångboddhetsnormer. För närvarande gäller grundstandard med högst två personer per rum, kök och vardagsrum oräknat, d.v.s. norm 2, enligt 1967 års trångboddhetsnorm. Den bostadspolitiska ambitionsnivån i utrymmesstandard uttrycktes för första gången i operationella termer i 1946 års bostadspolitiska program och sattes då till högst två personer per rum, köket oräknat, d.v.s. norm 1. Vid mitten av sextiotalet var den ambitionsnivån generellt sett i det närmaste uppnådd och ledde fram till en omprövning och höjning av normen om utrymmesstandard till den nu gällande. I 1974 års bostadspolitiska proposition uttrycktes en målsättning att på sikt höja ambitionsnivån ytterligare. Kommittédirektiven till 1983 års bostadspolitiska utredning förespråkar inte direkt någon omprövning för 80-talets bostadspolitik. Grundstandard enligt 1967 års trångboddhetsnorm står om inte annat framkommer fast, men med direktiv om förslag till åtgärder riktade mot den resterande del av hushållen som fortfarande är trångbodda. Under kommittéarbetets gång har emellertid frågan om grundstandard tagits upp till prövning, vilket möjligen kan aktualisera en förändring av normen.

Trångboddhetsnormen uttryckt i antal personer per rum innehåller dock en del ofullkomligheter som mått på verklig utrymmesstandard. Inom samma lägenhetsstorlek i antal rum mätt finner vi en betydande skillnad i ytstandard. Den genomsnittliga bostadsytan per lägenhet i flerbostadshus minskade under de första åren av 1970-talet jämfört med slutet av 1960-talet, främst som följd av förändringar i finansieringsvillkoren för byggandet (Eriksson 1981). Först efter 1975 har ytstandarden per lägenhet åter ökat något. Motsvarande utveckling gäller dock inte för småhus. För gruppbyggda småhus med statliga lån har den genomsnittliga lägenhetsytan ökat med 10 m^2 från 1968 till 1978 och för styckebyggda småhus under samma period med 25 m^2 (Eriksson 1981). Ofullkomligheten i trångboddhetsnormen innebär alltså en betydande skillnad i ytstandard inom samma lägenhetsstorlek för hushåll som bor i flerbostadshus respektive småhus. För hushållets möjligheter att

organisera de enskilda medlemmarnas boendekvalité får detta väsentliga konsekvenser. I den följande analysen av hushållens utrymmesstandard kommer enbart trångboddhetsnormen att användas som variabel. Vi bör då hålla i minnet de skillnader i ytstandard mellan flerbostadshus och småhus som ligger dold i detta måttet.

Utvecklingen av utrymmesstandard i det svenska bostadsbeståndet har under hela efterkrigstiden gått i riktning mot en allt större andel stora lägenheter generellt sett. Samtidigt har det skett en klar profilering mellan upplåtelseformer när det gäller lägenheter av olika storlek. Småhusen, varav 93 procent är privatägda, svarar för 70 procent av alla fyrrumslägenheter och 90 procent av alla femrumslägenheter. Flerbostadshusen innehåller 67 procent av alla trerumslägenheter och cirka 90 procent av alla mindre lägenheter. Genom den klart markerade profileringen av lägenhetsutbudet mellan upplåtelseformer vänder man sig till hushåll av olika storlek och betalningsförmåga. Teoretiskt sett har vi på den svenska bostadsmarknaden mer än tillräckligt många lägenheter av olika storlek för att inget hushåll skall behöva vara utan den grundstandard (norm 2) som är bostadspolitikens ambitionsnivå (tabell 5:1). Hindren att nå den målsättningen fullt ut ligger i att utbudet av lägenheter av olika storlek varierar för skilda ägarkategorier, samt i hushållens preferenser. Det enskilda hushållets möjlighet att skaffa sig den lägenhetsstorlek som bäst svarar mot hushållets storlek blir dels beroende av hushållets ekonomiska resurser och dels beroende av hushållets sätt att prioritera boendekostnader i förhållande till andra konsumtionsvaror. Dessutom är boendetiden genomsnittligt sett längre i enskilt ägda lägenheter, än i lägenheter med hyresrätt, vilket gör att hushåll i ägda lägenheter i övre medelålder ökar sin överstandard när barnen bildat eget hushåll. Statistiskt sett byter ett flerbostadshus hela sin befolkning inom en femtonårsperiod, medan samma process för småhuslägenheter tar cirka trettio år.¹

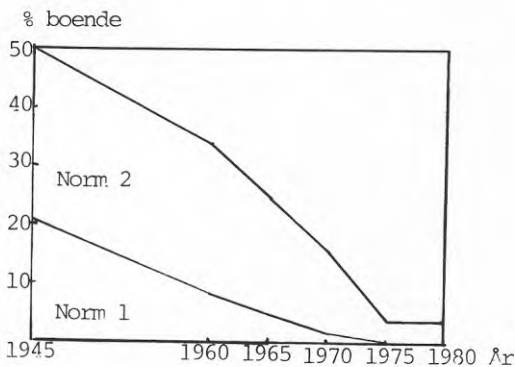
1) Dessa tal bygger på omfattande bearbetningar av demografiskt material från bostadsområden i Malmö för tiden 1940-1975.

Tabell 5:1 Antal lägenheter efter storlek och antal hushåll efter storlek 1980.

Lägenhetsstorlek	Antal lägenheter	Antal hushåll	Hushållsstorlek
≤ 1RK	542.824	1.148.322	1 person
2RK	820.663	1.089.839	2 personer
3RK	884.185	524.984	3 personer
4RK	668.671	515.219	4 personer
≥ 5RK	688.463	219.437	≥ 5 personer
Summa	3.604.806	3.497.801	

Källa: F₀B 1980

Trots dessa trögheter i hushållens konsumtion av lägenhetsstorlek har andelen trångbodda hushåll minskat från 48 procent år 1960 till 4 procent år 1980 (figur 5:1). Detta är resultat av två samverkande processer, dels genom att hushållsstorleken minskat med nära 0,5 personer under samma period, dels genom ett minskat utbud av mycket små lägenheter i alla hustyper och upplåtelseformer.

Figur 5:1 Andelen trångbodda hushåll enligt norm 1 och norm 2 tiden 1945-1980.

Källa: Perspektiv på välfärden 1982.

Analyserar vi hushållens konsumtion av utrymmesstandard mellan åren 1975 och 1980 finner vi att 89.000 hushåll har förändrat sin trångboddhet till grundstandard, medan 216.000 hushåll har ökat sin utrymmesstandard från grundstandard till överstandard. Matrisen visar på den genomgående tendensen att oberoende av hushållsstorlek ökar antalet hushåll med överstandard (tabell 5:2). Vi kan tolka det så att hushållens konsumtion av utrymmesstandard trappats upp under femårsperioden och ligger avsevärt högre än den bostadspolitiska ambitionsnivån om grundstandard, dvs norm 2.

Tabell 5:2 Förändringar i hushållens konsumtion av lägenhetsstorlek mellan åren 1975-1980. 1000-tal hushåll¹

Hushållsstorlek	Lägenhetsstorlek				
	1RK	2RK	3RK	4RK	5RK
1 person	-27	+73	+47	+21	+20
2 personer	-14	-64	+30	+41	+53
3 personer	-1	-43	-42	+5	+34
4 personer	+0	-13	-41	-1	+57
5 personer	+0	-1	-17	-16	+10

förändringar i antalet trångbodda hushåll, norm 2.

förändringar i antalet hushåll med överstandard enligt låginkomstutredningens definition.

1) I matrisen redovisas netttotal, medan bruttotalen finns i bilaga 1, tabell 2-3.

Källa: FoB 1980

Hela 11.1 procent av hushållen har höjt sin utrymmesstandard till överstandard mellan åren 1975 och 1980, medan enbart 2.5 procent av hushållen förändrat sin standard från trångboddhet till grundstandard under samma period.

Bakom siffrorna om alltflera hushåll med överstandard döljer sig två typer av förklaringar som inte låter sig prövas med material från folk- och bostadsräkningarna, nämligen dels att hushåll flyttar till större bostad, dels att hushållet bor kvar i samma bostad när vuxna barn flyttar hemifrån. Den senare förklaringen behöver naturligtvis inte medföra att hushållets boendekostnad ökar.

Trångbodda hushåll finner vi inom alla ägarkategorier, men i flerbostadshusens lägenheter med hyresrätt ligger trångboddhetstalen mer än dubbelt så högt som i enskilt ägda småhus (tabell 5:3). I flerbostadshusen innebär trångboddheten dessutom en avsevärt lägre ytstandard än i småhusen. Totalt sett har 94 procent av alla hushåll acceptabel grundstandard i boendet. Sex av tio hushåll har standard utöver norm 2 i lägenhetsstorlek. Större delen av dessa hushåll bor i småhus och den minsta andelen i allmännyttiga flerbostadshus (tabell 5:3).

Trångboddheten har generellt sett minskat kraftigt under den senaste tjugoförårsperioden. All trångboddhet borde teoretiskt sett vara undanröjd på åttiotalets bostadsmarknad. Trots att så skulle kunna vara fallet ser vi att hushållens strävan mot överstandard är en starkare process än de trångbodda hushållens strävan mot en acceptabel grundstandard. Möjligen skulle vi kunna ta det till intäkt för att helt eliminera trångboddhet är en alltför hög ambitionsnivå och istället finna förklaringar till de kvarstående hushållens

Tabell 5:3 Hushållens utrymmesstandard inom skilda ägarkategorier 1980.

Trångbodd- het	Flerbostadshus			Småhus			Totalt	
	Allmän- nytta	Enskild person	Övriga	Bo- stads- rätt	Allmän- nytta	Enskild person		Övriga
Trångbodda ¹ (norm 2)	8	7	8	5	6	3	5	4
Grund- standard ²	60	50	53	55	46	14	22	34
Över- standard ³	32	41	37	40	48	79	53	60
Uppgift saknas	(..)	2	2	(..)	(..)	2	20	2
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	521.346	274.311	298.751	381.258	16.258	1.483.015	81.778	3.057.283

- 1) Flera än 2 personer per rum, kök och vardagsrum oräknade. Enpersonshushåll räknas ej som trångbodda.
- 2) 2 personer per rum, kök och vardagsrum oräknade.
- 3) Mindre än 2 personer per rum, kök och vardagsrum oräknade.

Källa: FoB 1980

trångboddhet när det gäller varaktighet, hushållens struktur och konsumtionsinriktning i boendet.

Två typer av föreställningar om trångboddhet är ganska vanliga. Den första föreställningen om trångboddhet utgår från antagandet att de flesta människor någon gång är trångbodda, men att trångboddheten är mycket kortvarig och bunden till framför allt småbarnsperioder i familjecykeln.

Den andra föreställningen utgår från att låg utrymmesstandard av många hushåll inte upplevs som någon nackdel. Många hushåll väljer av olika skäl att bo trångt. Det främsta skälet skulle då vara att man vill använda sina ekonomiska resurser till annat än boende.

För att belysa detta skall vi närmare analysera de trångbodda hushållens karaktäristika när det gäller barnhushåll och hushållets etniska bakgrund.

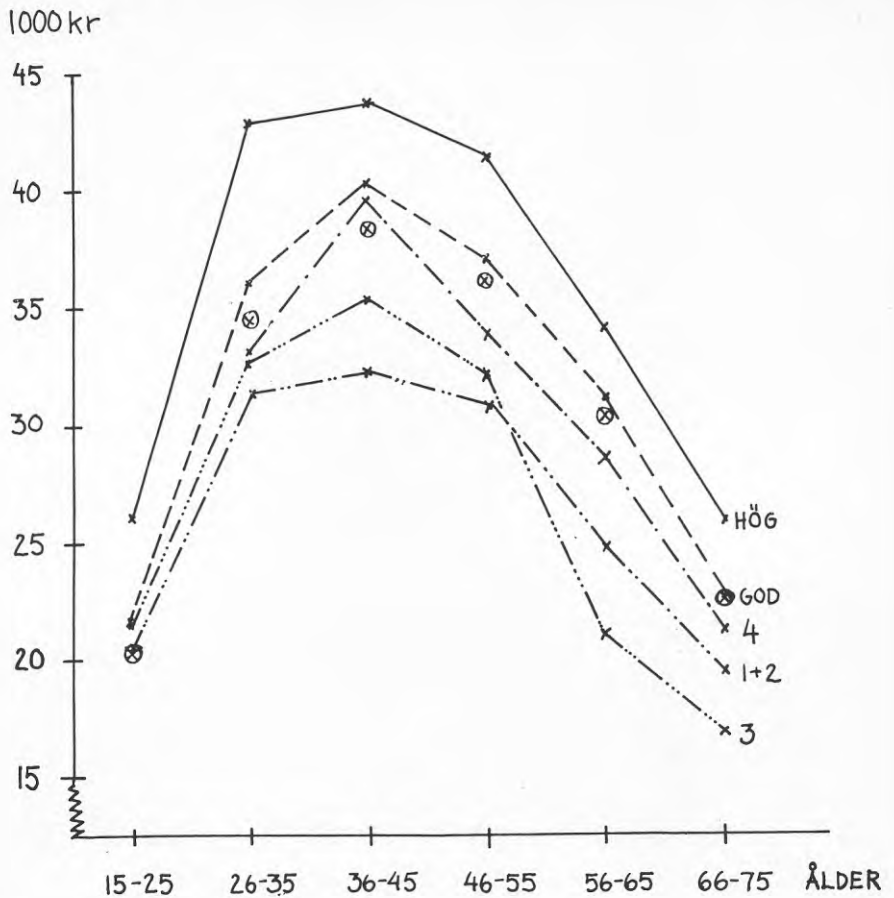
Majoriteten av alla trångbodda hushåll utgörs av barnfamiljer, 62 procent (tabell 5:4). Ett av två trångbodda hushåll är en stor barnfamilj, d.v.s. har fler än två barn. Barnhushållens trångboddhet fördelar sig dock ojämnt inom skilda hustyper och ägarkategorier. Den största andelen trångbodda barnhushåll finner vi hos de allmännyttiga bostadsföretagen i såväl flerbostadshus som småhus där två av tre trångbodda hushåll utgörs av en stor barnfamilj. Även inom flerbostadshusens övriga ägarkategorier utgör de stora barnhushållen en stor och dominerande grupp. I folk- och bostadsräkningsmaterialet kan vi inte följa förändringar i det enskilda hushållets utrymmesstandard från ett mättilfälle till ett annat och vi kan på det sättet inte få någon exakt indikation

Tabell 5:4 De trångbodda hushållens familjestruktur inom skilda ägarkategorier, 1980.

Antal barn i hushållet	Flerbostadshus				Småhus			Totalt
	Allmän- nytta	Enskild person	Övriga	Bostads- rätt	Allmän- nytta	Enskild person	Övriga	
1 barn	5	9	8	5	4	6	6	6
2 barn	10	8	11	8	9	14	14	11
≥3 barn	72	36	51	49	73	21	32	45
utan barn	13	47	30	38	14	59	48	38
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	40.151	18.710	23.256	20.442	930	43.791	3.882	153.162

Källa: FoB 1980

på trångboddhetens varaktighet. Om vi däremot gör en indirekt tolkning av tabell 5:4 borde det vara så att om trångboddhet är en tillfällig situation i familjecykeln och knuten till framför allt småbarnsperioder så borde en betydligt mindre andel av de stora barnhushållen vara trångbodda än vad som är fallet. I stället förefaller det vara så att en stor del av de större barnhushållen är mera varaktigt trångbodda. En specialbearbetning av levnadsnivåundersökningens hushåll visade att mellan 1968 och 1974 var 23 procent av de trångbodda hushållen trångbodda vid båda undersökningstillfällena (Eriksson-Lindqvist 1981). Vid en annan urvalsundersökning av enbart trångbodda hushåll år 1975 visade det sig att 15 procent bodde fem år senare fortfarande trångt (Virtanen 1982). Trångboddheten drabbar alltså i viss utsträckning samma individer. Större delen av dessa individer ingår i stora barnfamiljer om vi överför den tolkningen till resultaten från 1980 års folk- och bostadsräkning.

Figur 5:2 Disponibel familjeinkomst, standardnivå och ålder 1974 för intervjuperson = hushållsföreståndare. Hushåll med mer än en person. ⊗ = genomsnittlig familjeinkomst för respektive åldersgrupp.

Teckenförklaring:

1+2 = trångboddhetsnorm 1 och 2

3 = enpersonshushåll räknas som trångbodda i 1 rok, liksom hushåll där barnen måste dela rum

4 = varje hushållsmedlem disponerar inte eget sovrum

god = ett sovrum per person, kök och vardagsrum oräknade

hög = utrymmesstandard utöver god standard

Källa: Eriksson - Lindqvist 1981

I den första undersökningen kunde man med levnadsnivåundersökningens intervjupersoner analysera sambandet mellan bostadsstandard, hushållsföreståndarens ålder och disponibel familjeinkomst. Frånsett skillnader i familjeinkomstens absoluta värde år 1974 och 1980 kan vi inte finna några helt avgörande faktorer som skulle ha förändrat sambandet mellan de tre variablerna. Den disponibla familjeinkomsten ligger högst i åldersgruppen 26-55 år. Trots höga inkomster i den åldersgruppen förekommer trångboddhet. En förklaring till detta är att åldersgruppen innehåller många barnhushåll, varav en del är mer eller mindre varaktigt trångbodda. I de äldsta åldersgrupperna har många hushåll en hög utrymmestandard trots relativt låg inkomst. Man bor kvar i sin bostad när hushållet blivit mindre genom att barn flyttat och bildat eget hushåll eller genom dödsfall. Sambandet mellan hushållens disponibla inkomst, ålder och utrymmestandard hänger i hög grad samman med hushållets fas i livscykeln och bostadskarriären.

Hushåll med utländska medborgare är trångbodda i större utsträckning än svenska hushåll. Vi kan inte utan vidare likställa dessa hushåll med invandrarhushåll i allmänhet. Hushåll med utländska medborgare innehåller en proportionellt sett större andel nyligen invandrade personer. Bostadsstandarderna i hemlandet och en gradvis anpassning till svensk utrymmestandard bör därför ge högre trångboddhetstal för hushåll med utländska medborgare än för invandrarhushåll med längre vistelsetid i Sverige. Nyligen invandrade hushåll har dessutom ofta som målsättning att hålla nere sina levnads-

Tabell 5:5 Trångboddhet för hushåll med en respektive två utländska medborgare samt svenska hushåll, 1980.

Trångbodda hushåll	Flerbostadshus			Småhus			Totalt	
	Allmän- nytta	Enskild person	Övriga	Bostads- rätt	Allmän- person	Enskild person		Övriga
med 1 utl. medborgare	4	3	4	3	2	2	2	3
med 2 utl. medborgare	29	7	17	9	14	4	10	14
svenskar	67	90	79	88	84	94	88	83
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	40.151	18.710	23.256	20.442	930	43.791	3.882	153.162
Antal hushåll med utl. med- borgare %	12	5	8	5	6	3	5	6

Källa: FÖB 1980

kostnader i allmänhet för annan konsumtion, som semester i hemlandet, ekonomiska åtaganden gentemot släkt i hemlandet, etc. (Liedholm, Lindberg 1982). I ett senare kapitel analyseras invandrarhushållens bostadsstandard mera utförligt. Här kan vi konstatera att i de allmännyttiga bostadsföretagens flerbostadshus utgör 12 procent hushåll med utländska medborgare. Inom samtliga övriga ägarkategorier och i de allmännyttigt ägda småhusen utgör andelen hushåll med utländska medborgare 3 till 8 procent (tabell 5:5). Även om dessa hushåll utgör en högst heterogen grupp, sammansatt av många olika nationaliteter, finner vi att trångboddheten ligger högre än för svenska hushåll. Av de allmännyttiga bostadsföretagens trångbodda hushåll har vart tredje hushåll med utländska medborgare.

Bostadspolitikens ambitionsnivå om grundstandard med högst två personer per rum, kök och vardagsrum oräknade är en redan

uppnådd utrymmesstandard för 94 procent av hushållen. Hushållens bostadskonsumtion har under perioden 1975-1980 gått i riktning mot överkonsumtion av bostadsutrymme. 11 procent av hushållen har ökat sin utrymmesstandard utöver grundstandard, dels genom bostadsbyten och dels genom att man bibehållit sin utrymmesstandard främst i småhus när vuxna barn flyttat hemifrån. Inom den närmaste femårsperioden kan vi av den anledningen förvänta oss ökande andel hushåll med överstandard bland de som redan bor i stora lägenheter i småhus, eftersom generationsomloppet i småhuslägenheter genomsnittligt sett ligger kring trettio år, mot femton år för flerbostadshus.

Mellan 1975 och 1980 har 2,5 procent av hushållen förändrat sin utrymmesstandard från trångboddhet till grundstandard. Trots att det teoretiskt sett inte skulle behöva finnas ett enda trångbott hushåll på bostadsmarknaden, med den nuvarande ambitionsnivån, synes det ideala boendet vara svårt att uppnå.

Kommittédirektiven för 1983 års bostadspolitiska utredning med en ambitionsnivå om grundstandard är alltså ointressant som generellt planeringsmål. Däremot är tilläggen mer väsentliga om åtgärder för resterande trångbodda hushåll, samt eventuell omprövning av grundstandardnormen.

Av 153.000 (4 procent) trångbodda hushåll i riket är 94.500 (62 procent) barnfamiljer. Nära 70.000 (45 procent) är dessutom stora barnfamiljer, bosatta i flerbostadshus och till större delen hyresgäster hos de allmännyttiga bostadsföretagen. Trångboddheten är för många av dessa hushåll inte övergående period i familjecykeln, utan av längre varaktighet.

58.600 (38 procent) är trångbodda hushåll utan barn. Dessa hushåll är i huvudsak bosatta i små lägenheter och i det äldsta fastighetsbeståndet hos privata hyresvärdar och i enskilt ägda småhus. Trångboddheten bland dessa hushåll kommer sanno-

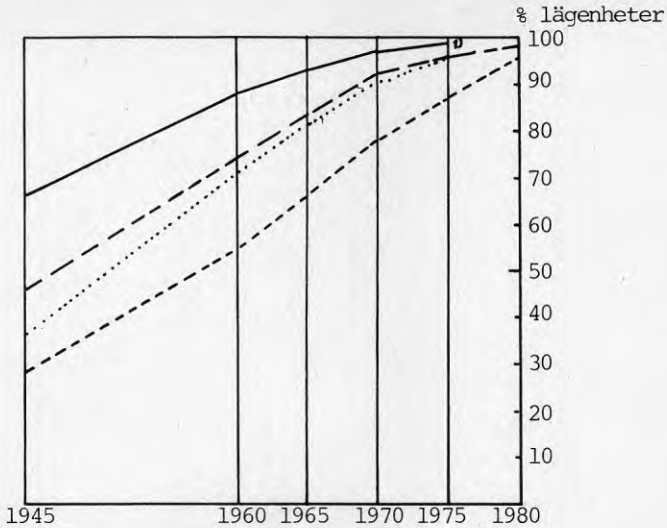
likt att minska dels genom hushållavgång på grund av mortalitet, och dels genom rivningar och moderniseringar i det äldsta fastighetsbeståndet.

En tredje grupp trångbodda hushåll återstår att redovisa. 1980 var 13 procent av alla hushåll med utländska medborgare trångbodda. Inom varje ägarkategori på bostadsmarknaden har de hushållen högre trångboddhetstal i relation till sin andel av hushållen i riket. I de allmännyttiga bostadsföretagens lägenheter i flerbostadshus var vart tredje trångbott hushåll ett hushåll med utländska medborgare. Det återstår dock till ett senare kapitel att närmare utreda om dessa hushåll är typiska för invandrarhushåll i allmänhet eller om deras situation är beroende av bostadsstandarden i hemlandet, en gradvis anpassning till svensk bostadsstandard eller prioritering av annan konsumtion.

5.2. Modern bostad

Under efterkrigstiden och fram till början av 70-talet var de sanitära förhållandena i bostäderna väsentliga att komma tillrätta med. Lägenheterna skulle moderniseras till nybyggnadsstandard. Skillnaden mellan landsbygd och stad skulle på sikt utjämnas. Sanitär, hygienisk och teknisk utrustning uttrycks i tre grupper, nämligen en modern lägenhet är utrustad med wc, centralvärme och eget badrum, en halvmodern lägenhet har enbart wc och centralvärme, medan en omodern lägenhet saknar minst två av kvaliteterna wc, centralvärme eller bad. Vatten och avlopp förutsättes numera finnas inom samtliga tre grupper. År 1945 hade en tredjedel av lägenhetsbeståndet modern standard enligt de givna definitionerna, medan resten av lägenheterna var halvmoderna eller omoderna (figur 5:3).

År 1960 hade drygt hälften av alla lägenheter modern standard. Vid mitten av sjuttioåret ansågs inte längre

- har vattenledning och avlopp i lägenheten
- - - har central- eller el.värme
- har eget wc
- · - · har eget bad eller duschrum

Figur 5:3 Förändringar i teknisk standard inom bostadsbeståndet 1945-1980

1) Uppgift om vattenledning och avlopp saknas för år 1980.

Källa: Bostads- och byggnadsstatistisk årsbok 1982

ambitionsnivån om modern standard vara en särskilt angelägen fråga för bostadspolitiken. Fortfarande var då 14 procent av lägenhetsbeståndet utan modern standard. Snarare uttrycktes i 1974 års bostadspolitiska proposition att den allmänna moderniseringen av bostadsbeståndet kommer att föra med sig en fortgående upprustning av sanitär standard i bostadsbeståndet. Så har inte skett. Ännu 1980 är 14 procent av lägenhetsbeståndet utan modern standard, med betydande variationer mellan ägarkategorier (tabell 5:6). De allmännyttigt ägda flerbostadshusen och småhusen har huvudsakligen producerats efter 1960, 66 procent respektive 88 procent (bilaga 1, tabell 4). Här finner vi också en mycket liten

Tabell 5:6 Lägenhetsbeståndet hos skilda ägarkategorier efter lägenhetens kvalitetsgrupp, 1980.

Kvalitets- grupp	Flerbostadshus			Småhus			Totalt	
	Allmän- nytta	Enskild person	Övriga	Bo- stads- rätt	Allmän- nytta	Enskild person		Övriga
Modern	94	82	77	91	96	88	54	86
Halvmodern	2	10	8	2	1	4	3	4
Omodern	(..)	3	2	(..)	(..)	4	4	4
Uppgift saknas ¹	4	5	13	7	3	4	39	6
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	696.584	412.804	371.682	562.138	19.183	1.516.046	91.075	3.669.512

1) Kategorin uppgift saknas är större i FoB 1980 än i tidigare folk- och bostadsräkningar. Även om man tar hänsyn till detta kvarstår skillnaderna mellan ägarkategorier vid omräkning av procenttalen.

Källa: FoB 1980

andel lägenheter utan modern standard, 2 respektive 1 procent (tabell 5:6). Bostadsrättslägenheterna, av vilka hälften byggts före 1960, har 91 procent modern standard. Den största andelen halvmoderna och omoderna lägenheter finner vi i enskilt ägda flerbostadshus och småhus samt bland övriga ägarkategorier till båda hustyperna. Analyserar vi det halvmoderna och omoderna bostadsbeståndet ytterligare finner vi att dessa lägenheter nästan uteslutande består av små lägenheter i det allra äldsta fastighetsbeståndet (tabell 5:7 och bilaga 1, tabell 4).

De hushåll som bebor de minsta lägenheterna i flerbostadshus med enskilda och övriga ägare är till stor del pensionärer eller unga hushåll (bilaga 1, tabell 5). Flerbostadshusens lägenheter i bostadsrättsföreningar, hos enskilda och övriga ägarkategorier har rollen som "pensionärsbostäder" i större utsträckning än lägenhetsbeståndet hos de övriga ägarkategorierna (tabell 5:8). Av detta kan vi sluta oss till att det i huvudsak är många äldre hushåll som fortfarande har halvmoderna och omoderna lägenheter.

Tabell 5:7 Lägenheter i bostadsbeståndet efter hustyp, lägenhetsstorlek och kvalitetsgrupp, 1975

Kvalitetsgrupp	Flerbostadshus				Småhus			
	≤2RK	3RK	4RK	≥5RK	≤2RK	3RK	4RK	≥5RK
Modern	83	97	97	97	54	78	92	96
Halvmodern	12	2	2	1	17	8	3	1
Omodern	5	1	1	2	28	13	5	3
Uppgift saknas	(..)	(..)	(..)	(..)	1	1	(..)	(..)
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	1.246.000	579.000	173.000	60.000	227.000	336.000	448.000	455.000

Källa: FoB 1975

Tabell 5:8 De vuxna boende efter ålder inom skilda hustyper och ägarkategorier, 1980.¹

Ålder	Flerbostadshus			Bo- stads- rätt	Småhus			Totalt
	Allmän- nytta	Enskild person	Övriga		Allmän- nytta	Enskild person	Övriga	
20-34 år	39.2	32.0	35.8	24.8	40.0	25.2	25.2	29.2
35-49 år	20.8	15.8	17.6	18.2	28.8	31.5	20.3	25.0
50-64 år	20.9	23.0	19.3	26.6	16.5	24.7	21.6	23.4
65- år	19.1	29.2	27.3	30.5	14.7	18.6	32.9	22.4
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	953.489	526.064	695.214	693.744	31.127	3.010.031	240.729	6.150.398

1) Redovisning efter lägenhetsstorlek ges i bilaga 1, tabell 5.

Källa: FoB 1980

Om vi utgår från att inriktningen på moderniseringen av lägenhetsbeståndet kommer att bli densamma under 80-talet som under 70-talet kan vi förvänta oss att det äldsta lägenhetsbeståndet kommer att saneras dels genom rivningar och dels genom sammanslagningar av mindre lägenheter till större. Enbart genom ombyggnader kommer varannan mindre omodern lägenhet (Σ2RK) att försvinna från bostadsmarknaden hos enskilda och övriga ägarkategorier där större delen av de omoderna lägenheterna finns (jfr. tabell 3:3). Dessa ägarkategorier har under den senaste tioårsperioden haft en mycket liten andel av nyproduktionen (figur 3:3). Den sammanlagda effekten av dessa förändringar bör bli att bostadsmarknaden i ökande grad kommer att domineras av allmännyttigt ägda lägenheter i flerbostadshus och enskilt ägda småhus. Utan någon medverkan av bostadspolitiska medel kommer bostadsmarknaden att polariseras mellan två ägarkategorier som genom sitt bostadsutbud, vilket skiljer sig beträffande hushållstyp och lägenhetsstruktur, vänder sig till olika typer hushåll med avseende på hushållsstorlek och ekonomiska resurser. Vi bör förvänta oss att förutsättningarna för integration i boendet mellan hushåll av olika storlek, ålder och ekonomiska resurser snarare minskar än ökar.

6. BOSTADSPOLITIKENS AMBITIONSnivå OCH HUSHÅLLENS FAKTISKA BOSTADSKONSUMTION - FRÅGAN OM INTEGRATION OCH JÄMLIKHET

Vid två tidpunkter under den senaste tioårsperioden har frågan om integration i boendet, som tidigare påpekats (kap. 2), fått en framskjuten plats i bostadspolitiken. I 1974 års bostadspolitiska proposition fastslog man att genom åtgärder för att åstadkomma ökad likställighet i kostnadshänseende mellan olika besittningsformer och genom att främja vidgad boendedemokrati i hyreshus skulle statsmakterna kunna lägga grunden till frihet för människor att välja den boendeform som passar deras familjetyp och livsmönster. Det innebär också, sade man, ett väsentligt steg bort från en oönskad social segregation. Några mera preciserade riktlinjer för bostadsförsörjningens inriktning ansåg man sig dock inte vilja ut-

tala. Bostadsvalet ansågs påverkas av hushållens situation i olika livsskeden och bostadsutbudet borde anpassas till den efterfrågan på boendeformer detta för med sig. I kapitel 2 kunde vi precisera den målsättningen till ett jämlikt men segregerat boende, d.v.s. hushållens behov av grundstandard efter hushållsstorlek skall kunna förverkligas, men i skilda upplåtelseformer.

I kommittédirektiven till 1983 års bostadssociala utredning följs integrationsmålen upp på nytt. Nu mera kraftfullt än tidigare. Målet att uppnå ett jämlikt och integrerat boende måste uppnås i en radikalt annorlunda bostadsförsörjningssituation än tidigare säger man. Lägenhetssammansättningen inom olika upplåtelseformer och bostadsområden bör vara varierad för att ge förutsättningar för en allsidig hushållssammansättning. Man förespråkar ett jämlikt och integrerat boende i alla upplåtelseformer (fall 1, jfr. kap. 2).

I kapitel 3 kunde vi konstatera att utvecklingen under sjuttio-talet snarast gått i motsatt riktning. Bostadsutbudet när det gäller lägenhetsstorlekar har klart profilerats mellan flerbostadshus och småhus. Även inom skilda ägarkategorier kunde vi notera betydande skillnader i utrymmesstandard och teknisk standard. Mot den bakgrunden kan vi förvänta oss ett mera segregerat än integrerat boende på åttiotalets bostadsmarknad. Det är dessa frågor vi närmare skall analysera i hushållens faktiska bostadskonsumtion. Integration har flera olika aspekter. I detta sammanhanget skall vi närmare behandla integrationsfrågan utifrån variablerna ålder, hushållsstorlek, hushållens ekonomi och hushållsmedlemmarnas etniska tillhörighet.

6.1 Integration mellan åldersgrupper

Avsikten med en riksanalys av de boendes ålder inom skilda upplåtelseformer är att belysa två aspekter av segregation.¹

- 1) I sociologiska analyser används begreppet segregation i betydelsen särboende mellan befolkningsgrupper i rumsliga sammanhang, d.v.s. rika och fattiga bor i skilda bostadsområden. Här kommer begreppet segregation, i brist på bättre begrepp, att användas i betydelsen särboende mellan hushåll i upplåtelseformer, ägarkategorier och hustyper utan hänsyn till rumslig lokalisering.

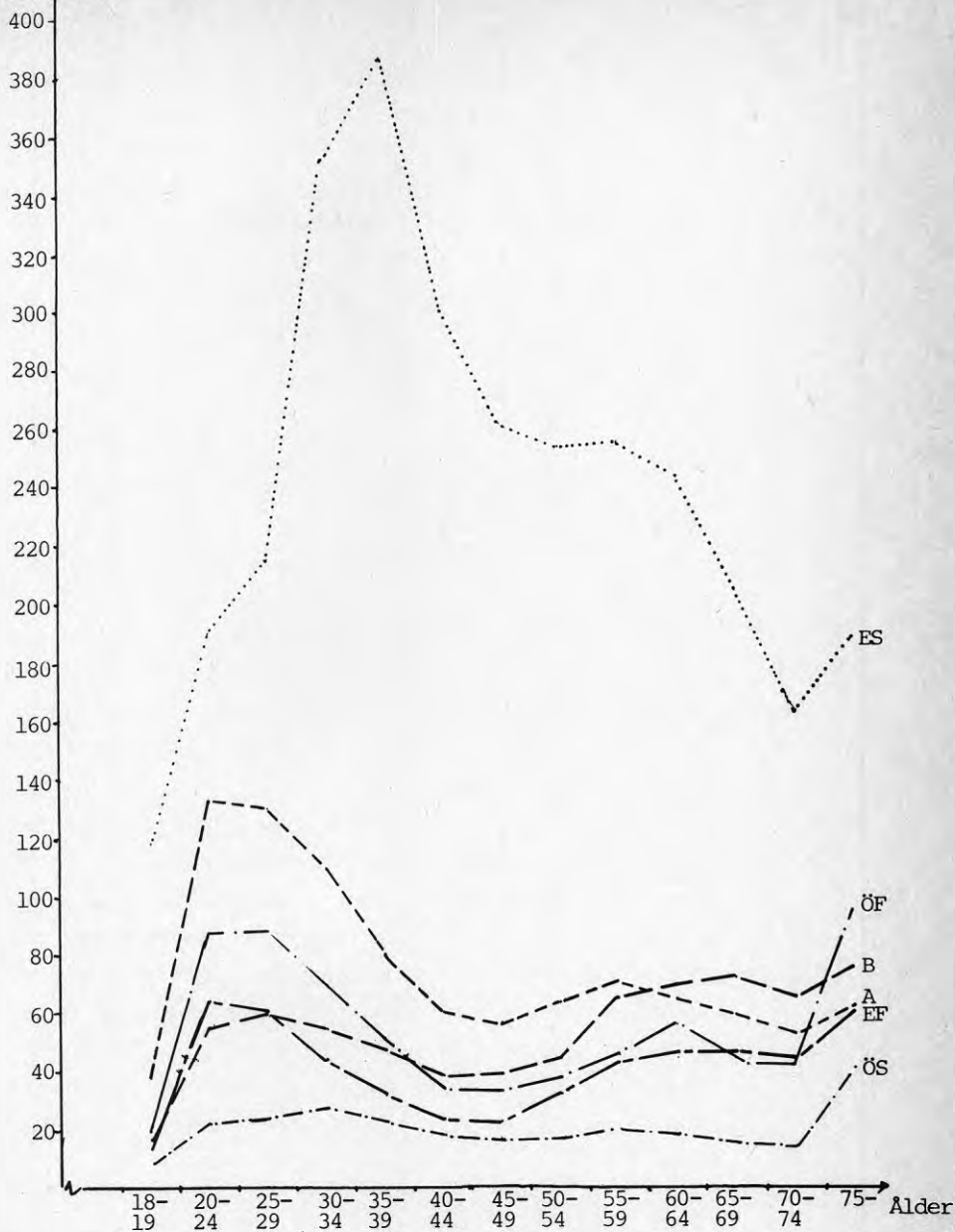
Först belyses den åldersmässiga segregationen mellan hus-typer, upplåtelseformer och ägarkategorier år 1980. Där-efter genomförs en analys av förändringar i åldersprofiler mellan ägarkategorier mellan åren 1970, 1975 och 1980.

Den åldersmässiga segregationen har ett klart samband med ut-byggnadstakten av bostadsbeståndet, samt fördelningen av hus-typer och lägenhetsstorlekar mellan skilda ägarkategorier. I praktiskt taget alla nya lägenheter finns en överrepresenta-tion av unga familjer. Beroende på fas i familjecykeln och ut-budet av lägenhetsstorlekar inom allmännyttigt ägda hyreslägen-heter och enskilt ägda småhus är det inom dessa ägarkategorier vi finner det största antalet yngre hushållsmedlemmar, efter-som större delen av det nyproducerade lägenhetsbeståndet finns hos dessa båda ägarkategorier. Inom övriga ägarkategorier bör vi av dessa skäl finna ett mindre antal yngre hushållsmedlem-mar men också relativt många äldre personer. Analysen av de vuxna hushållsmedlemmarnas ålder inom skilda ägarkategorier visar att så också är fallet (figur 6:1).

Åldersprofilerna för skilda hustyper och ägarkategorier kan specificeras så att de allmännyttiga bostadsföretagens lägen-heter framför allt bebos av mycket unga personer, vilka snart flyttar över till andra hustyper, d.v.s. småhus, och som endast i obetydlig omfattning kommer tillbaka till allmän-nyttan som äldre hushåll. De allmännyttiga bostadsföretagens lägenheter utgör idag första steget i bostadskarriären under en kortare period av familjecykeln. För bostadsföretagens del är detta välkänt och kan avläsas i hög omflyttningsfre-kvens. En stor del av det allmännyttiga bostadsbeståndet får karaktär av genomgångsbostad.

Enskilt ägda flerbostadshus och övriga flerbostadshus har även de ett stort antal personer under trettio år. Till skill-nad från de allmännyttigt ägda flerbostadshusen har man dock ett ökande antal äldre personer. Tidigare har vi kunnat visa att detta har samband med att det inom dessa ägarkategorier finns en stor andel mycket små och gamla lägenheter. I takt

1000-tal
hushålls-
medlemmar

ES: enskilt ägda småhus	A: lägenheter i allmännyttiga bostadsföretag
ÖS: övriga småhus med hyresrätt	EF: flerbostadshus ägda av enskild person
B: bostadsrättslägenheter i flerbostadshus	ÖF: övriga flerbostadshus med hyresrätt

Figur 6:1 Hushållsmedlemmarnas ålder inom skilda hustyper och upplåtelseformer

Källa: FoB 1980

med att bostadsbeståndet inom dessa ägarkategorier saneras och moderniseras kommer en stor del av det äldsta lägenhetsbeståndet att försvinna. På längre sikt kan det mycket väl föra med sig ett ökat antal äldre personer inom det allmännyttiga bostadsbeståndet (jfr. figur 6:3).

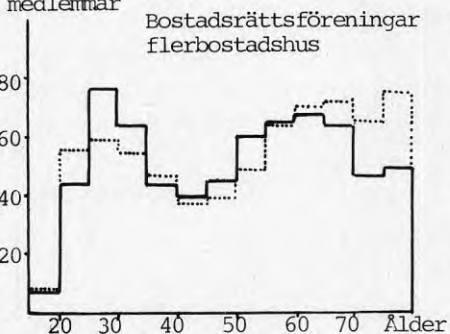
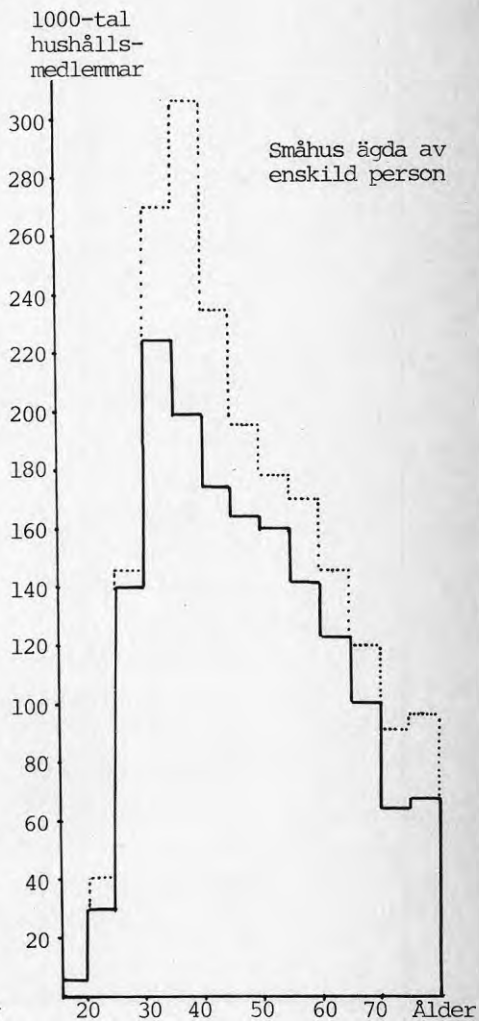
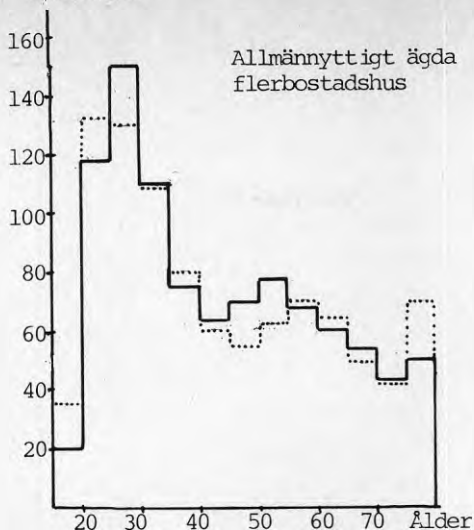
Bostadsrättslägenheter har idag rollen som "pensionärsbostäder". Det högsta antalet boende har man i åldrarna över femtiofem år. Rollen som pensionärsbostad har dessutom förstärkts under sjuttioalet (figur 6:3).

De enskilt ägda småhusen är barnhushållens boendeform. De största åldersgrupperna finner vi i intervallet 25-65 år, med en topp under åldrarna som småbarnsföräldrar 25-45 år.

Ur integrationssynpunkt finner vi den största åldersspridningen inom enskilt ägda småhus, medan det allmännyttigt ägda bostadsbeståndet är det mest åldersmässigt segregerade där större delen av de boende är under trettio år.

Nyproduktionen av lägenheter under sjuttioalet låg till övervägande del i småhuslägenheter. Samtliga åldersgrupper i enskilt ägda småhus har ökat under perioden 1975-1980 (figur 6:2). Inom flerbostadshusens ägarkategorier har antalet pensionärer ökat i bostadsrättslägenheterna, samt de allra äldsta åldersgrupperna i de allmännyttigt ägda lägenheterna. Dessutom har det under femårsperioden skett en förskjutning mot allt yngre åldersgrupper bland de allmännyttiga bostadsföretagens hyresgäster, vilket har ett samband med ökad hushållsbildning i just de åldersgrupperna.

I analysen av hushållsmedlemmarnas ålder inom skilda ägarkategorier i rikets tätorter kunde Kjell Sahlin konstatera att under perioden 1970-1975 skett omfattande förändringar

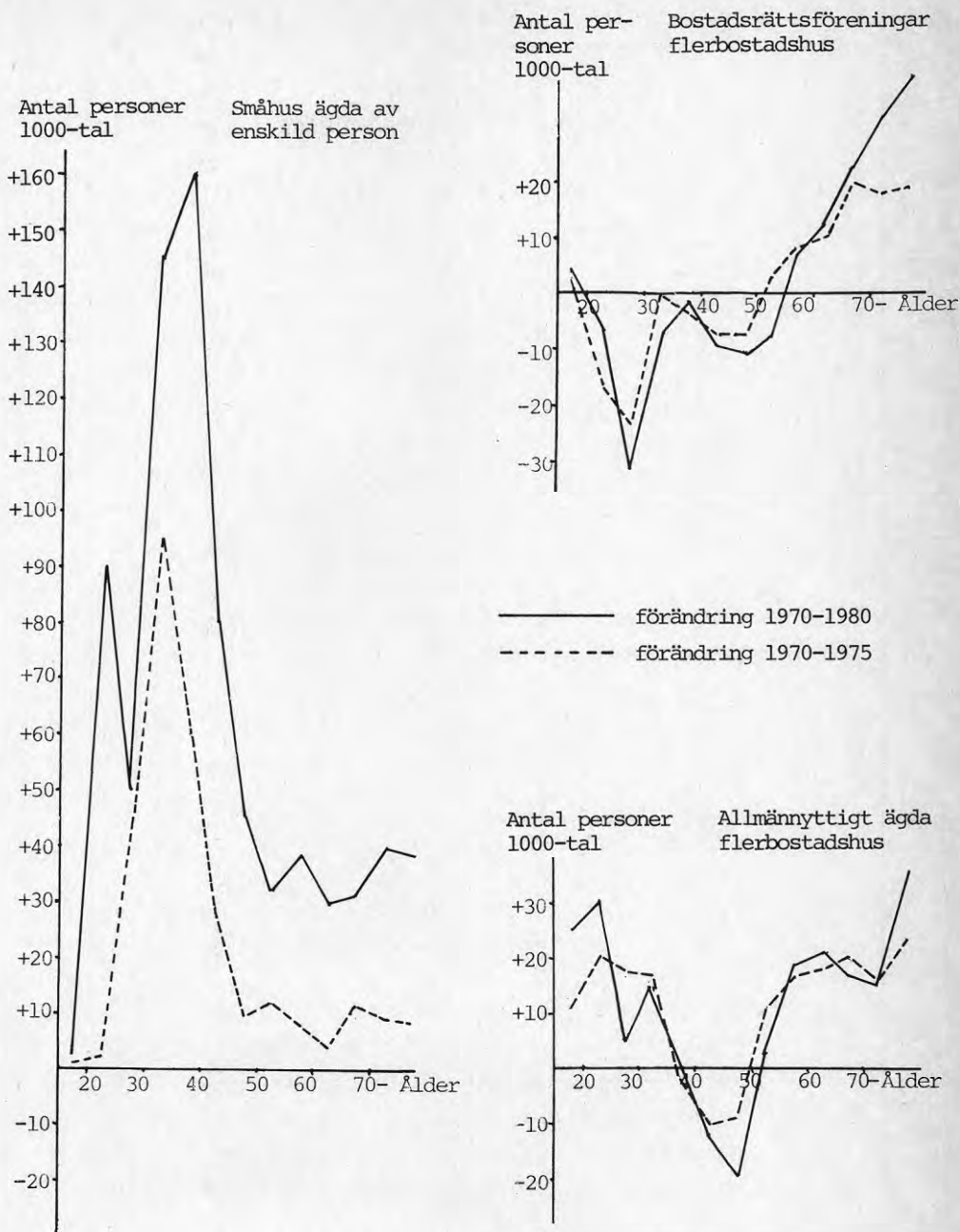

Figur 6:2 De vuxna hushållsmedlemmarnas ålder inom skilda ägarkategorier 1975 och 1980. Tätorter

Källa: Sahlin 1980, FoB 1980

i de boendes åldersstruktur. Inom de allmännyttiga bostadsföretagen minskade åldersgrupperna 35-50 år kraftigt, medan de yngre och äldre åldersgrupperna ökade (figur 6:3). I flerbostadshusens bostadsrättsföreningar ökade antalet pensionärer, medan övriga åldersgrupper minskade. I de enskilt ägda småhusen ökade samtliga åldersgrupper. Endast de allra äldsta åldersgrupperna ökade i de enskilt ägda flerbostadshusen. Motsvarande analys av åldersförändringarna inom ägarkategorierna för hela sjuttioåret förstärker den utvecklingen ytterligare (figur 6:3). Integrationen av åldersgrupper har minskat kraftigt under hela sjuttioåret till en mera markerad åldersmässig segregation mellan ägarkategorier på den svenska bostadsmarknaden. Detta är delvis resultat av en medveten profilering av bostadsutbudet mellan ägarkategorier. Det åldersmässiga kategoriboendet understöds genom ett stort utbud stora lägenheter för barnhushåll i enskilt ägda småhus; ett stort utbud små lägenheter med hyresrätt för unga hushåll inom allmännyttiga bostadsföretag och lägenhetsköp i bostadsrättsföreningar av huvudsakligen pensionärer.

Åldersmässig segregation mellan ägarkategorier är naturligtvis inte med nödvändighet detsamma som en rumslig segregation på en given ort. Det kan vara så att en del av den åldersmässiga segregationen mellan upplåtelseformer och ägarkategorier blir mindre när vi studerar den rumsliga segregationen på en enskild ort, genom att både hustyper och upplåtelseformer förekommer blandade i ett enskilt bostadsområde eller en stadsdel. Erfarenheten är emellertid den att de senaste decenniernas bostadsproduktion i enskilda bostadsområden varit ensidigt inriktad framför allt när det gäller hustyper, men även fördelningen av upplåtelseformer. Även om en del av den åldersmässiga segregationen på detta sätt minskar i enskilda bostadsområden kommer en stor del av segregationen att kvarstå. Ur serviceförsörjningssynpunkt är ålderssegregationen en särskilt viktig fråga, eftersom

Figur 6:3 Nettoförändringar i de vuxna boendes ålderssammansättning inom skilda hustyper och ägarkategorier. Tätorter.

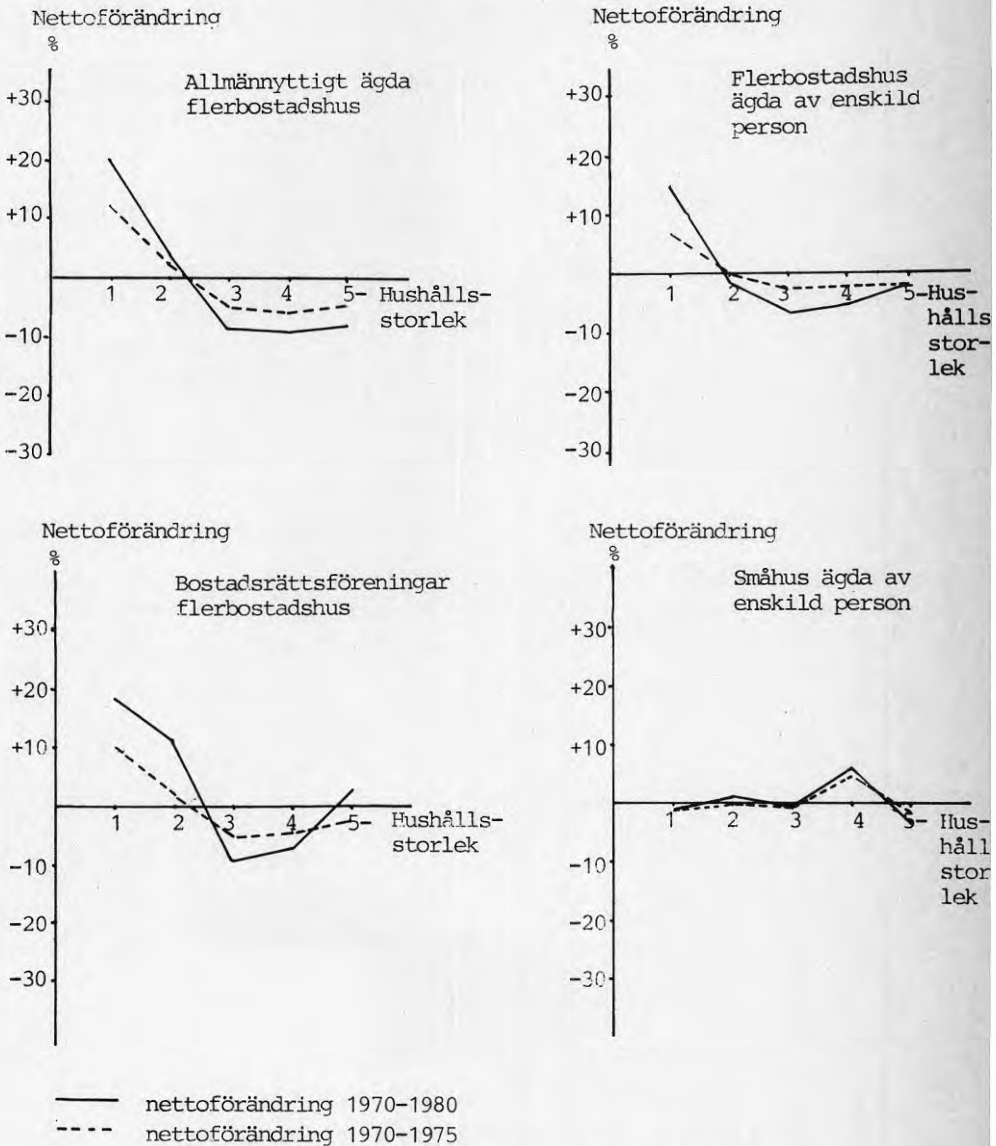
Källa: Sahlin 1980, FoB 1980

segregationen leder till ojämnt utnyttjande av samhällsresurser. I bostadsområden med ung befolkning får vi stort behov av barnomsorg, skolor och fritidsaktiviteter under åren efter nyproduktionen av lägenheterna. I takt med att hushållen i området åldras minskar servicebehovet för småbarnsfamiljer, barn och ungdomar till ett gradvis växande behov av service för äldre hushåll. Variationerna i servicebehov och serviceutnyttjande blir störst i glest befolkade bostadsområden med långa kvarboendetider. Småhusområden har sådana kännetecken. I tätt befolkade bostadsområden med hög omflyttning av hushåll blir variationerna i servicebehov och serviceutnyttjande mindre kännbara. Flerbostadshusområdena och i synnerhet flerbostadshusområden med hyresrättslägenheter har sådana kännetecken. Ur serviceförsörjningssynpunkt har den åldersmässiga segregationen både fördelar och nackdelar. Nackdelarna ligger framför allt i ett ojämnt serviceutnyttjande. Fördelarna skulle kunna vara att åldersprofilering i ett bostadsområde skulle kunna ge ett tillräckligt befolkningsunderlag för en hög servicenivå för just den åldersgruppen, samtidigt som kategoriboendet förstärks. De negativa konsekvenserna blir bristfälliga kontakter mellan hushåll i skilda faser av familjecykeln och minskande kontaktmöjligheter mellan generationer (se ex. Arnell-Gustafsson 1980).

6.2 Integration mellan hushållstyper

Mellan åren 1970-1975 kunde Kjell Sahlin konstatera att förändringarna i hushållsstorlek varit störst inom de allmännyttiga bostadsföretagens bostadsbestånd. Här hade andelen små hushåll ökat mera än i andra flerbostadshus och enskilt ägda småhus (Sahlin 1980). De kulminerade nettoförändringarna i hushållsstorlek under hela sjuttioalet förstärker de utvecklingsdrag som redan fanns under den första femårsperioden (figur 6:4 och tabell 6:1). Inom flerbostadshusens samtliga ägarkategorier ökade andelen små hushåll, medan andelen större

hushåll minskade. Med analysen av ålderssegregation mellan ägarkategorier i minne kan vi specificera tolkningen av hushållsstorlekar så att inom de allmännyttiga bostadsföretagen

Figur 6:4 Nettoförändringar i hushållsstorlek inom skilda hustyper och ägarkategorier 1970-1980

Källa: FoB 1975, FoB 1980

Ökade andelen små och mycket unga hushåll. I flerbostads-
husens bostadsrättsföreningar är det däremot de små äldre-
hushållen som ökat. I de enskilt ägda flerbostadshusen har
inte skett någon ökning av antalet hushållsmedlemmar. För-
ändringarna i hushållsstorlek hänför sig här till två fakto-
rer, nämligen att hög mortalitet i redan befintliga hushåll
minskar hushållsstorleken, samt att inflyttande äldre hushåll
i större utsträckning varit enpersonshushåll än tidigare.

Tabell 6:1 Hushållsstorlek inom skilda hustyper och ägar-
kategorier 1970, 1975 och 1980. Tätorter. Procent

Antal boende/ År	Flerbostadshus			Småhus
	Allmän- nytta	Enskilda	Bostads- rätt	Enskilda
1 person				
1970	23	41	28	12
1975	35	48	38	11
1980	43	56	45	11
2 personer				
1970	27	31	33	28
1975	30	31	35	28
1980	31	30	35	29
3 personer				
1970	22	15	20	22
1975	17	12	15	21
1980	14	8	11	21
4 personer				
1970	18	9	14	23
1975	12	7	10	27
1980	9	4	7	28
5- personer				
1970	10	4	5	14
1975	5	2	2	12
1980	3	2	2	11

Källa: Sahlin 1980
FoB 1980

De enskilt ägda småhusen har alltid haft en övervikt för större hushåll. Här har av den anledningen enbart skett marginella förändringar i hushållsstorlek. Ökningen av andelen fyrapersonershushåll har i första hand samband med att detta är en vanligare hushållsstorlek under sjuttio-talet än större hushåll, vilket vi kunde visa i kapitel 4.

Förändringarna mellan åren 1970 och 1980 har ytterligare understrukt kategorihusutvecklingen mellan flerbostadshus och småhus som boendeform för små respektive större hushåll, vilket naturligtvis också har förklaringar i de förändringar i bostadsutbudet inom hustyper och ägarkategorier som tidigare kunnat konstateras.

I flerbostadshusens ägarkategorier är vartannat hushåll ett enpersonshushåll, medan detta gäller för vart fjärde hushåll i småhus med hyresrätt och vart sjätte hushåll i enskilt ägda småhus (tabell 6:2). I de allmännyttiga bostadsföretagens lägenheter bodde år 1980 en fjärdedel av landets enpersonshushåll, medan tre av fyra fyra- och fempersonershushåll bodde i enskilt ägda småhus (tabell 6:3).

Bostadsbyte från flerbostadshus till småhus sker för barnfamiljernas del till större delen mellan första och andra barnet (tabell 6:4). Barnhushållen utgör dock en minoritet av hushåll i samtliga flerbostadshus (tabell 6:5). Den stora andelen tvåpersonershushåll i enskilt ägda småhus beror till största delen av utglesningseffekter. Föräldrarna bor kvar i småhuslägenheten efter det att vuxna barn flyttat ut. De små hushållen i de enskilt ägda småhusen är av den anledningen äldre än de små hushållen i de allmännyttiga bostadsföretagens lägenheter.

Den minskande andelen barnhushåll i flerbostadshusen är inte enbart ett resultat av att barnfamiljer flyttat till småhuslägenheter, utan också beroende av att andelen barnhushåll minskat fram till år 1980, medan andelen små vuxenhushåll

Tabell 6:2 Hushållsstorlek inom skilda hustyper och ägar-
kategorier, 1980

Antal boende	Flerbostadshus			Småhus			Totalt	
	Allmännyttan	Enskild person	Övriga	Bostadsrätt	Allmännyttan	Enskild person		Övriga
1	43.0	55.6	52.2	44.9	25.1	14.5	26.3	32.8
2	31.0	30.2	29.0	35.7	26.1	30.8	31.6	31.2
3	13.5	8.3	10.2	10.9	19.5	19.6	17.6	15.0
4	10.0	4.5	6.3	5.7	19.0	24.3	15.8	14.7
5-	2.5	1.4	2.3	2.8	20.3	10.8	8.7	6.3
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	647.663	369.236	411.856	452.738	18.831	1.510.929	86.548	3.497.801

Källa: FoB 1980

Tabell 6:3 Andel hushåll av olika storlek inom skilda hustyper och ägarkategorier, 1980

Hustyp/ Ägarkategori	Antal boende i hushållet					
	1	2	3	4	5-	Totalt
Flerbostadshus						
Allmännyttan	24.2	18.2	16.7	11.2	11.1	18.5
Enskild person	17.9	10.2	5.8	3.2	2.4	10.6
Övriga	18.7	10.9	8.0	5.0	4.5	11.8
Bostadsrätt	17.7	14.8	9.4	6.0	0.3	12.9
Småhus						
Allmännyttan	0.4	0.5	0.7	0.7	0.9	0.5
Enskild person	19.0	42.8	56.5	71.2	74.4	43.2
Övriga	2.1	2.6	2.9	2.7	6.4	2.5
Summa %	100	100	100	100	100	100
Bastal	1.148.322	1.089.839	524.984	515.219	219.437	3.497.801

Källa: FoB 1980

Tabell 6:4 Antal barn per barnhushåll inom skilda hus-
typer och ägarkategorier. 1980.

Antal barn	Flerbostadshus			Småhus			Totalt	
	Allmän- nytta	Enskild person	Övriga	Bo- stads- rätt	Allmän- nytta	Enskild person		Övriga
1	54	61	57	57	41	37	44	44
2	34	31	32	36	40	46	40	42
3	9	6	8	6	14	14	12	12
4-	3	2	3	1	5	3	4	2
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	185.256	49.575	78.873	83.383	9.332	682.887	30.887	1.120.193

Källa: FoB 1980

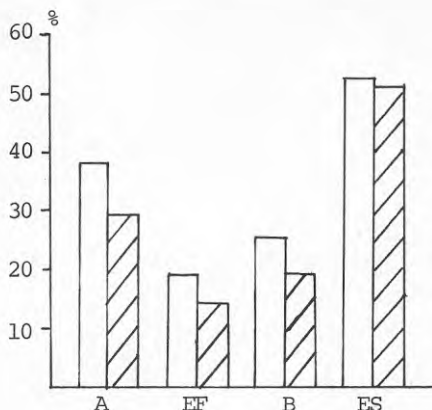
Tabell 6:5 Andel hushåll med och utan barn inom skilda hus-
typer och ägarkategorier, 1980.

Hushålls- typ	Flerbostadshus			Småhus			Totalt	
	Allmän- nytta	Enskild person	Övriga	Bo- stads- rätt	Allmän- nytta	Enskild person		Övriga
Barnhus- håll ¹ (varav småbarns- hushåll ²)	29 (15)	13 (6)	19 (10)	18 (8)	50 (25)	45 (20)	36 (16)	32 (15)
Hushåll utan barn	71	87	81	82	50	55	64	68
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	647.663	369.236	411.856	452.738	18.831	1.510.929	86.548	3.497.801

1) Hushåll med barn 0-17 år

2) Hushåll med barn 0-6 år

Källa: FoB 1980

A : Allmännyttiga bostadsföretag, flerbostadshus
EF: Enskilt ägda flerbostadshus
B : Bostadsrättsföreningar, flerbostadshus
ES: Enskilt ägda småhus

□ År 1975

▨ År 1980

Figur 6:5 Andel barnhushåll 1975 och 1980 inom skilda hus-typer och ägarkategorier. Tätorter.

Källa: Sahlin 1980
FOB 1980

Ökat på grund av den ökande hushållsbildningen i yngre åldrar (figur 6:5, samt jfr. kapitel 4).

Det sammanlagda resultatet av analysen av hushållsstorlek och andel barnhushåll inom skilda ägarkategorier blir att även i dessa avseenden har utvecklingen under sjuttio-talet gått mot ökat kategoriboende. Små hushåll bor i ökad omfattning i flerbostadshus, medan stora hushåll och barnhushåll bor i småhus och i synnerhet i enskilt ägda småhus.

6.3 Ekonomisk integration

I analyser av ekonomisk segregation brukar i allmänhet två typer av mått användas, nämligen klassvariabler och inkomstvariabler. När detta skrives är ingendera av måtten tillgängliga i 1980 års folk- och bostadsräkning, varför en grundligare analys av segregationen mellan ägarkategorier och upplåtelseformer med dessa variabler som utgångspunkt får anstå till en senare rapport.

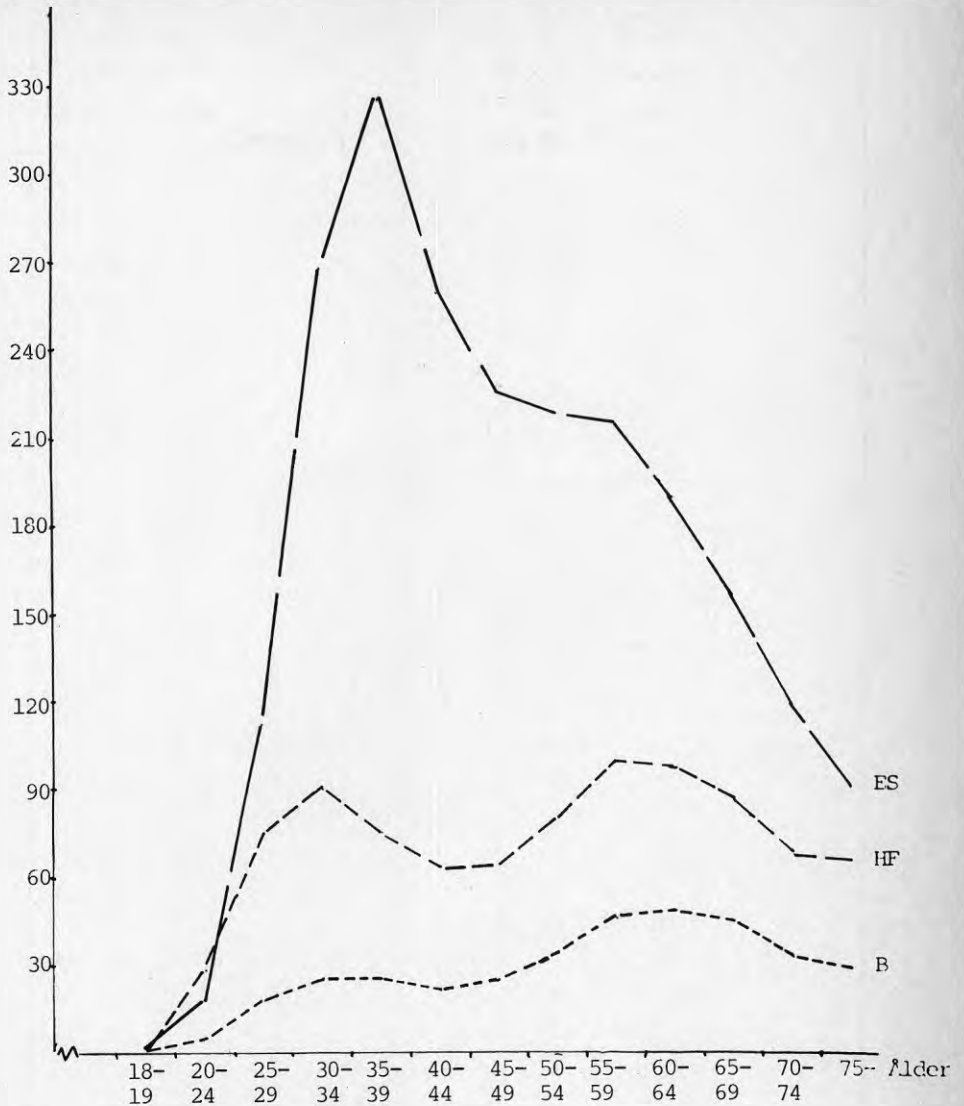
Klassvariabler (ex. socio-ekonomisk indelning) bygger på en gruppering av yrken i kategorier, där utbildning, inkomst och yrkets ställning i arbetsprocessen utgör väsentliga kriterier. I idealsituationen förutsätter man att ett högt värde på ett kriterium har samband med höga värden även på de övriga kriterierna. I stället förhåller det sig i verkligheten ofta så att inkomstspridningen är betydande inom skilda socio-ekonomiska klasser. Som mått på ekonomisk segregation mellan upplåtelseformer har den socio-ekonomiska indelningen (SEI) därför begränsat analysvärde. Däremot skulle en klassvariabel kunna vara ett indirekt mått på klassernas preferenser och värderingar kring bostadskonsumtion, om vi förutsätter att klassidentifikation också ger utslag i val av bostad och boendemiljö. Den i och för sig intressanta hypotesen återstår för prövning till ett annat sammanhang.

Inkomstvariabler kan uttryckas i skilda inkomstmått för enskilda individer eller för hushåll. I analysen av den ekonomiska segregationen på bostadsmarknaden kommer hushållets inkomst att utgöra analysvariabel, eftersom bostadskonsumtionen i allra högsta grad är hushållets gemensamma angelägenhet.

Mått på hushållens ekonomiska resurser är idag svåra att använda i segregationsanalyser mellan ägarkategorier på bostadsmarknaden av åtminstone två skäl. Inkomstmåttet i sig är behäftat med en rad ofullkomligheter vilka ligger i metoden att redovisa faktiska inkomster och avdrag för inkomsternas förvärvande, vilket ger fel i framför allt jämförelser mellan personer med höga respektive låga inkomster i olika samhällsklasser. Det andra argumentet mot inkomstmåttet i analyser av bostadsval hänger samman med att subventionssystemet till bostäder i sig påverkar inkomstnivån direkt för hushåll som bor i enskilt ägda småhus, genom effekten av ränteavdrag. Hushåll i andra upplåtelseformer däremot får ingen direkt påverkan på inkomstmåttet så som subventionssystemen är utformade idag. Trots dessa allvarliga invändningar mot direkta mått på ekonomiska resurser skall frågan om ekonomisk integration mellan ägarkategorier på bostadsmarknaden ändå belysas. Genom inkomstfördelningsundersökningarnas statistik skall inkomstutvecklingen i skilda hushållstyper belysas för perioden 1975-1979. Vidare kan vi med sådana indirekta mått på ekonomiska resurser som civilstånd och antal förvärvsarbetande i hushållet dra vissa slutsatser om den ekonomiska segregationens karaktär mellan skilda upplåtelseformer på bostadsmarknaden.

I analysen av 1975 års folk- och bostadsräkning kunde Kjell Sahlin konstatera att i hushåll med en eller två förvärvsarbetande rådde en ekonomisk segregation mellan ägarkategorier på bostadsmarknaden så att hushållen med den lägsta sammanräknade hushållsinkomsten var bosatta i det allmännyttigt ägda bostadsbeståndet, därefter i bostadsrättslägenheter och hyresrättslägenheter i enskilt ägda flerbostadshus (Sahlin 1980). Den högsta sammanräknade hushållsinkomsten hade hushållen i enskilt ägda småhus.

1000-tal
hushålls-
medlemmar

ES: småhus ägda av enskild person
HF: flerbostadshus med hyresrätt
B : bostadsrättslägenheter i flerbostadshus

Redovisning på enskilda ägarkategorier ges i bilaga 1, tabell 7

Figur 6:6 Gifta/samboende hushållsmedlemmars ålder inom skilda hustyper och upplåtelseformer, 1980

Källa: FoB 1980

Mellan åren 1975 och 1979 har den årliga procentuella inkomstutvecklingen för samtliga gifta/samboende hushåll i riket varit 1.5 procent (Levnadsförhållanden 30). Inkomstutvecklingen har varit svagare för gifta/samboende hushåll med en förvärvsarbetande (0.7 procent/år). Förvärvsarbetande ensamstående vuxna har haft den största årliga inkomstökningen med 1.8 procent per år (tabell 6:6). Dessa hushåll har samtidigt den lägsta inkomsten i kronor räknat av de undersökta hushållstyperna.

Tabell 6:6 Hushållens genomsnittliga disponibla inkomster 1975-1979 (i 1978 års penningvärde) efter hushållstyp.

Hushållstyp	1975	1979	Procentuell förändring per år
Giftn/samboende vuxna:			
1 förvärvsarbetande	55.500	57.000	0.7
2 förvärvsarbetande	83.800	88.800	1.5
Ensamstående vuxna:			
förvärvsarbetande	35.800	38.500	1.8
Samtliga hushåll	50.100	53.100	1.5

Källa: Levnadsförhållanden 30

Genom den redan genomförda analysen av segregationen mellan ägarkategorier när det gäller hushållsstorlek och de vuxna hushållsmedlemmarnas ålder vet vi att andelen små hushåll, och i synnerhet enpersonshushåll har ökat i alla flerbostads-

hus och mest i allmännyttigt ägda flerbostadshus mellan åren 1975 och 1980. (Se 6.1 och 6.2). Det största antalet gifta/samboende i förvärvsarbetande åldrar finner vi i enskilt ägda småhus (figur 6:6).

År 1980 var förvärvsintensiteten för vuxna (20-64 år) personer 79.1 procent i riket. Analyserar vi förvärvsintensiteten inom skilda ägarkategorier på bostadsmarknaden finner vi att 82.1 procent av de vuxna i enskilt ägda småhus förvärvsarbetar, varav 5.2 procent mindre än halvtid (tabell 6:7). Förvärvsintensiteten är lägst bland boende i allmännyttigt ägda hyreslägenheter i flerbostadshus, 75.4 procent,

Tabell 6:7 Förvärvsarbetets omfattning efter kön (20-64 år) inom skilda ägarkategorier, 1980

Förvärvs- arbetets omfatt- ning/Kön	Flerbostadshus			Småhus			Totalt	
	Allmän- nytta	Enskild person	Övriga	Bo- stads- rätt	Allmän- nytta	Enskild person	Övriga	
1-19 tim/v								
män	0.6	1.1	1.0	0.7	0.5	0.6	0.8	0.7
kvinnor	2.4	2.8	2.5	3.0	3.3	4.6	3.6	3.7
20-∞ tim/v								
män	38.7	39.9	38.3	40.4	41.8	46.0	39.0	42.7
kvinnor	33.7	35.1	31.7	35.1	34.4	30.9	25.4	32.0
Ej förvärvs- arbetande								
Båda kö- nen	24.6	21.1	26.5	20.8	20.0	17.9	31.2	20.9
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	770.591	372.219	505.046	481.612	26.555	2.449.089	161.547	4.766.649

Källa: FöB 1980

samt bland övriga ägarkategorier till småhus och flerbostadshus. Skillnaderna i förvärvsintensitet mellan skilda ägarkategorier förklaras i första hand av att männen har högre förvärvsintensitet bland småhusfolket och först i andra hand av att flera kvinnor förvärvsarbetar, då mestadels mindre än halvtid. Förklaringar till detta kan vara att vi finner flera studerande män i hyreslägenheter, flera arbetslösa eller flera utanför arbetskraften av sociala eller medicinska skäl. Detta kan dock bara uttryckas i hypotesform här och låter sig inte prövas av befintligt empiriskt material.

Undersöker vi vidare antalet vuxna förvärvsarbetande i hushållet inom skilda ägarkategorier finner vi samma typ av skillnader här. Hushållen i småhus, i synnerhet i de enskilt ägda småhusen, har nära nog dubbelt så stor andel hushåll med två förvärvsarbetande halvtid eller mera som hushåll bosatta i flerbostadshus (tabell 6:8).

Tabell 6:8 Andel förvärvsarbetande (20-64 år) halvtid eller mera i hushållet inom skilda hustyper och ägarkategorier. 1980.¹

Antal förvärvsarbetande	Flerbostadshus			Småhus			Totalt	
	Allmännyttan	Enskild person	Övriga	Bostadsrätt	Allmännyttan	Enskild person		Övriga
1	64	69	68	62	50	40	50	52
2	36	31	32	38	50	60	50	48
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	428.565	220.000	247.764	267.100	14.022	1.159.499	62.616	2.399.507

Källa: FoB 1980

1) Förvärvsarbete mindre än halvtid redovisas i bilaga 1, tabell 8.

Tabell 6:9 Gifta/samboende förvärvsarbetande (20-64 år)
inom skilda hustyper och ägarkategorier. 1980.

Förvärvs- arb. om- fattning/ kön	Flerbostadshus			Småhus			Totalt	
	Allmän- nytta	Enskild person	Övriga	Bo- stads- rätt	Allmän- nytta	Enskild person		Övriga
1-19 tim/v:								
m	12	14	16	10	10	6	9	8
kv	88	86	84	90	90	94	91	92
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	12.712	7.045	8.284	11.383	674	76.422	2.899	119.419
20-w tim/v:								
m	56	55	56	56	57	58	50	57
kv	44	45	44	44	43	42	40	43
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	234.636	108.805	141.011	182.719	11.584	1.417.994	63.241	2.159.990

Källa: FoB 1980

Av gifta och samboende inom skilda ägarkategorier finner vi att kvinnor i enskilt ägda småhus förvärvsarbetar mindre än halvtid i större utsträckning än inom övriga ägarkategorier. Däremot föreligger inga skillnader i förvärvsarbetets omfattning för gifta/samboende som arbetar mera än halvtid mellan skilda ägarkategorier. Genom ändringar av klassindelningen för variabeln förvärvsarbetets omfattning i FoB 1980 kan vi inte närmare undersöka reducerade arbetstider som ligger under heltid men mera än halvtid.

Vid en bearbetning av 1969 års hushållsbudgetundersökning gjordes ett systematiskt försök att uppskatta hur regionala skillnader i bostadskonsumtion hänger samman med faktorer som speglar olikheter i hushållens sammansättning. Vid sidan av inkomstvariabler användes också variabler som utbildningsnivån i hushållet, yrkesställning, barnantal och makarnas ålder. Här framgick att utbildning och yrkesställning hade en klart avgörande betydelse för bostadsval. Högt utbildade hade avsevärt högre utgifter än lågt utbildade; tjänstemän hade betydligt högre bostadsutgift än arbetare (Andersson-Hårsman 1981). Den i inledningen till detta avsnitt ställda hypotesen om klassvariablers inverkan på bostadsval fick alltså stöd i den refererade undersökningen. För vi det hypotetiska resonemanget vidare så skulle den ökade ekonomiska segregationen mellan ägarkategorier på bostadsmarknaden ha sin förklaring, dels i skillnader mellan utbudet av lägenhetsstorlekar och dels i hushållens preferens och ekonomiska resursstyrka. I vad mån detta fortfarande gäller 1980 och vilken variabel som har störst förklaringsvärde återstår att visa.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att andelen små hushåll har ökat i flerbostadshus, särskilt i de allmännyttigt ägda flerbostadshusen under sjuttioalet. Andelen enpersons-hushåll har ökat i flerbostadshusen. Andelen unga enpersons-hushåll har ökat mest i de allmännyttigt ägda flerbostadshusen. Andelen gifta/samboende hushåll med en förvärvsarbetande mer än halvtid är dubbelt så hög i flerbostadshus som i enskilt ägda småhus. Den lägsta disponibla årsinkomsten har ensamstående vuxna hushåll. Inkomstutvecklingen 1975-1979 har varit lägst för gifta/samboende hushåll med en förvärvsarbetande, vilka är vanligare i flerbostadshus än i småhus i allmänhet och enskilt ägda småhus i synnerhet. Med stor säkerhet kan vi dra slutsatsen att den ekonomiska segregationen mellan skilda ägarkategorier ökat,

så att inkomstklyftorna är större år 1980 än 1975 mellan hushåll i allmännyttigt ägda flerbostadshus och i enskilt ägda småhus. En delförklaring, vilken vi inte vet storleken av, kan vara att för att kunna finansiera ett av barnhushållen prioriterat boende krävs en större disponibel hushållsinkomst. Den vanligaste lösningen för att nå en högre inkomstnivå är i första hand att mannen arbetar i större omfattning, samt i andra hand att kvinnorna förvärvsarbetar. Inom de allmännyttiga bostadsföretagen har man på senare tid framfört att efterfrågan på stora lägenheter upphört och att många hushåll byter till mindre lägenhet. Förutom en kärvare hushållsekonomi rent allmänt sett, kan ytterligare förklaring till dessa iakttagelser ligga i att de allmännyttiga bostadsföretagens hyresgäster är relativt sett mera resurssvaga 1980 än de tidigare varit, samt att hushållssammansättningen förändrats till unga, barnlösa, små hushåll.

6.4 Etnisk integration

År 1980 fanns i riket 195.000 hushåll med minst en utländsk medborgare, vilket är en ökning med 25.000 hushåll från 1975. Den ökningen hänförs till både invandring och hushållssplittring bland hushåll med utländska medborgare. Det är enbart de allmännyttiga bostadsföretagen som under hela sjuttioalet fått en ökande andel av hushållen med utländska medborgare, medan alla övriga ägarkategorier bibehållit eller minskat sina relativa andelar (tabell 6:10). Även om antalet hushåll med utländska medborgare har ökat, så har andelen av den totala hushållsstocken förblivit konstant.

Tabell 6:10 Andel hushåll med utländsk medborgare i olika hustyper och ägarkategorier åren 1970, 1975 och 1980.¹

Hustyp/ägarkategori	1970	1975	1980
Flerbostadshus:			
Allmännytta	9	10	11
Enskild person	8	7	5
Bostadsrätt	5	5	5
Småhus:			
Enskild person	3	3	3
Totalt	6	6	6

1) Procent hushåll med utländska medborgare av antalet hushåll inom respektive ägarkategori.

Källa: Sahlin 1980
FoB 1980

En närmare analys av andelen utländska medborgare, invandrare och andel av befolkningen visar att de allmännyttiga bostadsföretagen har både utländska medborgare och invandrare i proportioner, som ligger långt över företagens befolkningsandel på 16 procent (tabell 6:11). Inom bostadsrättsföreningar i flerbostadshus och enskilt ägda flerbostadshus motsvarar båda typerna av utlänningshushåll andelen av befolkningen inom respektive ägarkategori. I de enskilt ägda småhusen understiger andelen invandrarhushåll och hushåll med utländska medborgare kraftigt andelen av befolkningen. Hushållen med utländska medborgare har i allmänhet kortare

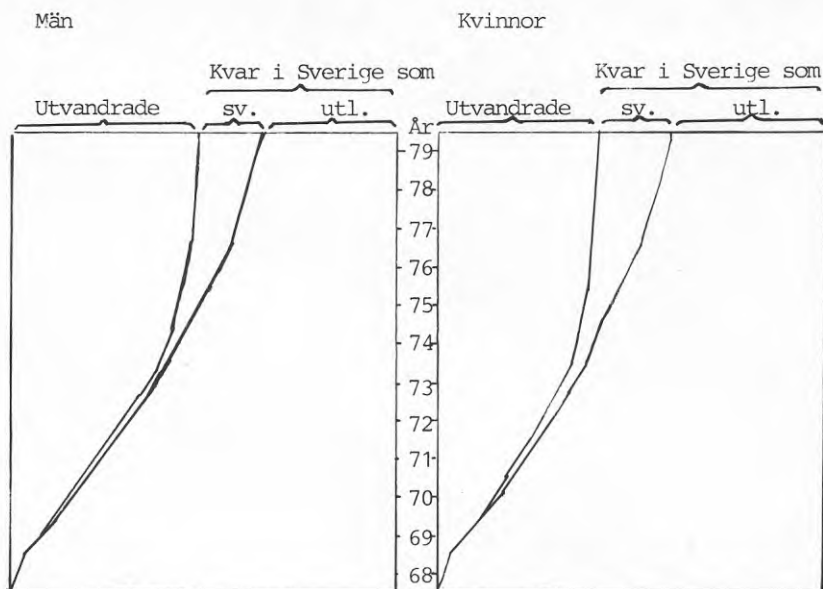
vistelsetid i Sverige än invandrarhushållen. Ju längre vistelsetiden i Sverige varit, desto mera av svenska värderingar om boende övertas. Tendenserna i den riktningen kan man utläsa ur tabell 6:11. De allmännyttiga bostadsföretagen har betydligt större andel utländska medborgare

Tabell 6:11 Andel utländska medborgare, invandrare och befolkning inom skilda hustyper och ägarkategorier 1980.

Hustyp/ ägarkategori	Andel utl. medborgare	Andel in- vandrare	Andel av befolkningen
Flerbostadshus:			
Allmännytta	36	29	16
Enskild person	8	7	7
Övriga	15	17	9
Bostadsrätt	10	11	10
Småhus:			
Allmännytta	1	1	1
Enskild person	29	31	54
Övriga	1	4	3
Summa %	100	100	100
Bastal	559.017	677.096	8.132.349

Källa: FoB 1980

än invandrare. Vi finner också en större andel invandrare i småhus än utländska medborgare. Anpassningen till svensk bostadsstandard är en långsam process. Under tioårsperioden 1968-1979 hade cirka 15 procent av de 1968 invandrade männen och kvinnorna fått svenskt medborgarskap (figur 6:7). Närmare hälften hade åter utvandrat och övriga behållit sitt utländska medborgarskap. Vi kan tolka dessa siffror så att naturaliseringsperioden är lång innan man bestämt sig för

Figur 6:7 Utvandring och naturalisation t.o.m. år 1979 av år 1968 invandrade utländska medborgare.

Källa: SOU 1982:49

att stanna och innan dess är sannolikheten ganska liten att man gör större ekonomiska investeringar i sitt boende. Här förekommer naturligtvis skillnader mellan nationella grupper och beroende av utvandringsorsak. Skandinaver bibehåller i större utsträckning sitt medborgarskap än andra nationaliteter, medan vissa nationaliteter, ex. öststatsinvandrare (bl.a. ungrare), mera sällan återutvandrar och blir svenska medborgare inom en tioårsperiod. I kapitel 7 skall vi närmare analysera invandrarhushållens situation på den svenska bostadsmarknaden.

Kvar står det faktum att de allmännyttiga bostadsföretagen har den största andelen utländska medborgare och invandrare (tabell 6:12). Även kategorin ägare till övriga flerbostadshus har mycket stor andel invandrare. Det är alltså de lätt åtkomliga hyresrättslägenheterna som har en stor

Tabell 6:12 Andel invandrare efter invandringsår inom skilda hustyper och ägarkategorier 1980.

Invand- ringsår	Flerbostadshus			Småhus			Totalt	
	Allmän- nytta	Enskild person	Övriga	Bo- stads- rätt	Allmän- nytta	Enskild person		Övriga
-1967	5	4	5	5	4	2	3	4
1968-1969	1	1	1	1	1	(..)	1	1
1970-1974	3	1	3	1	2	1	1	2
1975-1980	6	2	5	2	2	1	1	2
(varav utl. medborgare)	(12)	(6)	(10)	(7)	(7)	(3)	(2)	(7)
Ej invand- rare	85	92	86	91	91	96	94	91
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	1.288.811	613.823	847.390	837.572	49.727	4.371.480	311.635	8.320.438

Källa: FoB 1980

andel utländska medborgare, medan boendeformer som kräver ekonomiska investeringar (enskilt ägda småhus och bostadsrättslägenheter) inte blir lika tillgängliga för i synnerhet det nyligen anlända invandrarhushållet av olika skäl. Det sammanlagda resultatet blir en etnisk segregation mellan ägarkategorier där de allmännyttiga bostadsföretagen och de enskilt ägda småhusen utgör ytterpoler med stor respektive liten andel invandrare.¹ Andelen hushåll med utländska medborgare har ökat i de allmännyttiga bostadsföretagen, minskat i de enskilt ägda bostäderna och bibehållit sina andelar bland övriga ägarkategorier på bostadsmarknaden.

1) Detta gäller även för de tre bostadsområdena, Stockholm Göteborg och Malmö, där en stor andel invandrare är bosatta (se bilaga 1, tabell 9).

7. INVANDRARHUSHÅLLENS BOSTADSFÖRHÅLLANDEN

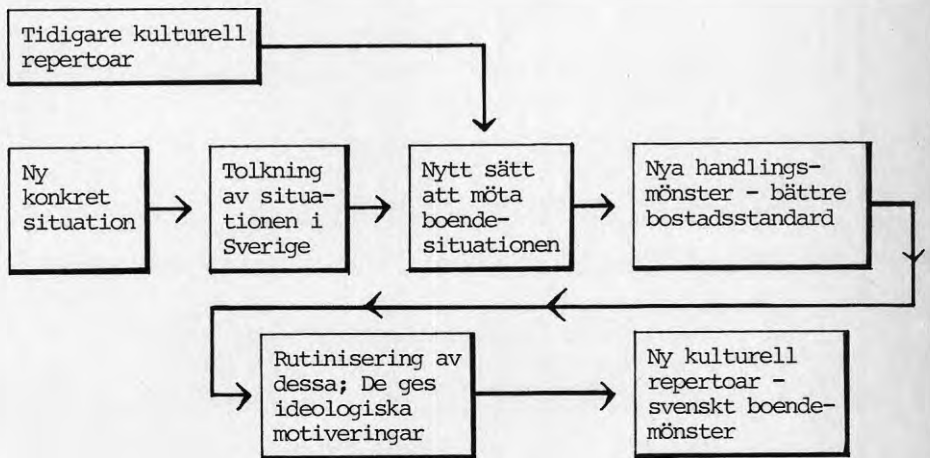
I kapitel 5.1 kunde vi konstatera att en stor andel av de trångbodda hushållen i riket består av hushåll med en eller flera utländska medborgare. Vidare kunde vi konstatera att dessa hushåll oftast var bosatta i de allmännyttiga bostadsföretagens lägenheter. Mellan åren 1970 och 1980 har andelen invandrare ökat i de allmännyttiga bostadsföretagen, där de utgör 15 procent av de boende (kapitel 6.4). Ofta använder man "kulturell distans" som förklaring till att invandrare i olika avseenden skiljer sig från svenskar. Med stor kulturell distans menas att det sociala och kulturella sammanhanget i ursprungslandet skiljer sig radikalt från förhållandena i Sverige. Detta synsätt innebär också att man förutsätter att invandrare från exempelvis de skandinaviska länderna skulle ha lättare för att etablera sig i det svenska samhället än de som kommer från mera avlägsna länder. Sådana förklaringar har sällan generell bärkraft. Den kulturella variabeln är naturligtvis viktig, men har olika innehåll för individer från samma ursprungsland. Även för svenskar varierar kulturell bakgrund, med hänsyn till uppväxtförhållanden inom skilda samhällsklasser, bostadsorter och regioner i riket.

Generellt sett har invandrare, och utländska medborgare i synnerhet, kortare utbildning och är oftare sysselsatta inom tillverkningsindustri än svenskar (bilaga 1, tabell 10-11). Det förhållandet gäller både för män och kvinnor. Både utbildningsnivå och sysselsättning pekar på att man i sitt hemland haft motsvarande eller möjligen sämre och osäkrare arbetssituation. De ekonomiska resurserna för bostadskonsumtion har i allmänhet varit begränsade och därför fört med sig låg bostadsstandard. Undantag från detta generella mönster finns naturligtvis. Från vissa länder har vi haft en invandring av högutbildade personer, som i Sverige, liksom i sitt hemland haft en ekonomiskt sett mera privile-

gerad situation och god bostadsstandard. I absoluta tal sett är dessa invandrare få och från ett begränsat antal invand-
ringsländer (ex. USA, Kanada, sydamerikanska länder).

Vi skall vidare hålla i minnet att en mycket stor andel av
invandrarna återutvandrar (kap. 6.4). Av de invandrare
som väljer att stanna kvar i Sverige tar det i allmänhet
lång tid innan man beslutat sig för att stanna och bli svensk
medborgare.

Arbete och ekonomiska resurser både i hemlandet och i
Sverige, tillsammans med den gradvisa naturaliseringen i
det svenska samhället påverkar valet av boendeform, bostads-
storlek och upplåtelseform. Vi bör förvänta oss att invand-
rarhushållens anpassning till svenska hushålls boendeprefe-
rensier är en gradvis process. Vi kan tala om kulturella för-
ändringsprocesser i termer av rutinisering (figur 7:1). Nya
situationer blir efterhand gamla så att man inkorporerat kun-
skaper om vad man bedömer som den bästa lösningen på den nya

Figur 7:1 Schematisk beskrivning av invandrarhushållens gradvisa anpassning till svenskt boendemönster (Utveckling efter Lithman 1981)

situationen i ett nytt, försvenskat, kulturellt medvetande. Med ett sådant perspektiv flyttas uppmärksamheten från kulturell distans, som en uppsättning fasta regler för hur invandrarhushållen väljer bostad, till kultur som ett redskap för att hantera nya situationer. Invandrarhushållens lägre bostadsstandard blir inte ett generellt problem, utan ett led i en bostadskarriär som så småningom närmar sig motsvarande process för svenska hushåll. Naturligtvis måste vi ta med i beräkningen att även en viss del av invandrarhushållen, liksom svenska hushåll, av olika skäl kommer att ha en låg bostadsstandard mera varaktigt.

Med den presenterade modellen som tolkningsram bör vi förvänta oss att ju längre tid en invandrare vistas i Sverige, ju oftare bör vi se att man väljer hustyp och upplåtelseform för sin bostad i likhet med svenska hushåll. Så är också fallet. Invandrare som kom till Sverige före 1967 bor i väsentligt mycket större utsträckning i enskilt ägda småhus och bostadsrättslägenheter än senare anlända invandrare (tabell 7:1).¹ Senare invandringsår innebär att man av skilda skäl, kulturella, ekonomiska och osäkerhet om vistelsen i Sverige, väljer lätt tillgängliga bostadslösningar, som kräver liten egen ekonomisk investering, d.v.s. hyresrättslägenheter. Den hyresrättslägenheten ligger som vi tidigare visat oftast i de allmännyttiga bostadsföretagens bostadsbestånd.

Tidigare i detta kapitel kunde vi visa att större andelen invandrare i Sverige hade låg utbildning, och arbete inom tillverkningsindustrin. Många av dessa kommer, men långt ifrån alla, från bostadsförhållanden, som både när det gäller ytstandard och teknisk standard ligger väsentligt lägre än svensk normalstandard. Vi bör förvänta oss, av dessa anledningar, att finna ökande andelar trångbodda invandrare ju närmare i tiden invandringsåret ligger. I flerbostadshusen finner vi exakt det mönstret både inom hyresrättslägenheter

1) I FoB 1980 går det tyvärr inte att göra ytterligare klassindelning av variabeln invandringsår bakåt i tiden.

Tabell 7:1 Andel invandrare i olika hustyper och upplåtelseformer efter invandringsår.

Invand- ringsår	Flerbostadshus med		Småhus med		Summa %	Bastal
	hyres- rätt	bostads- rätt	hyres- rätt	enskilt ägande		
-1967	43	14	4	39	100	317.399
1968-1969	54	11	4	31	100	51.303
1970-1974	59	10	4	27	100	121.163
1975-1980	68	7	5	20	100	187.231
Samtliga in- vandningsår	53	11	4	32	100	
Bastal	362.022	74.314	28.646	212.114		677.096

Källa: FoB 1980

och bostadsrättslägenheter (tabell 7:2). Även inom de allmännyttiga bostadsföretagens småhuslägenheter finns ett sådant mönster. De enskilt ägda småhusen har emellertid inte ett sådant utvecklingsmönster, och inte heller övriga ägarkategorier till småhuslägenheter. Förklaringen kan ligga i att småhusboendet och småhusägandet i sig innebär att man redan har svenska boendemönster med sig hit, beroende på bostadsstandard i hemlandet, den egna ekonomiska resursstyrkan och typen av sysselsättning.

Granskar vi närmare andelen trångbodda av olika nationaliteter finner vi det generella mönstret att andelen trångbodda inom respektive nationell grupp minskar ju längre man vistas i Sverige (tabell 7:3). En mindre andel av den minskande trångboddheten förklaras genom utglesning av hushåll, precis som för svenskar (SOU 1982:49, bilaga 1, tabell 13). Där emot kan vi notera betydande variationer mellan nationella grupper. Nordamerikanska invandrare har den lägsta andelen trångbodda. USA och Kanada har också en utrymmesstandard på sin egen bostadsmarknad, som är något högre än den svenska (Perspektiv på välfärden 1982). Invandringen

Tabell 7:2 Trångbodda invandrare efter invandringsår inom skilda hustyper och ägarkategorier, 1980.¹

Invand- ringsår	Flerbostadshus			Småhus			Totalt	
	Allmän- nytta	Enskild person	Övriga	Bo- stads- rätt	Allmän- nytta	Enskild person		Övriga
-1967	13	11	11	8	7	3	5	8
1968-1969	22	20	19	17	10	5	9	15
1970-1974	26	24	22	19	16	5	8	18
1975-1980	28	26	18	22	19	5	5	20
Svenskar	1	8	8	7	7	(..)	5	4

1) Trångboddhetstal = procent trångbodda inom respektive kategori, enligt norm 2.

från dessa båda länder utgörs i huvudsak av personer med längre utbildning och därmed ofta en ekonomiskt sett bättre ställning även på den svenska arbetsmarknaden. Återinvandrande svenskar visar samma mönster när det gäller trångboddhet som övriga nationella grupper om än med lägre andelar trångbodda. Invandrade skandinavier (utom finländare), östeuropéer, mellaneuropéer, syd- och centralamerikaner intar en mellanställning av andelen trångbodda. Samtliga nationella grupper innehåller dock många enskilda nationaliteter, varför variationerna inom gruppen kan vara stora beroende på invandringsorsak och invandringssituation.

Invandrare från länder där huvuddelen av invandrarna varit lågutbildade, d.v.s. Finland och sydeuropeiska länder har höga andelar trångbodda personer. I dessa länder skiljer sig också bostadsstandarden väsentligt från svensk normalstandard och i synnerhet för de samhällsklasser som invandrat till Sverige. Bostadsstandard och levnadsnivå skiljer sig även i andra avseenden från svenskar för invandrare från dessa länder (se ex. Leiniö 1979).

Tabell 7:3 Andel trångbodda invandrare av respektive nationell grupp efter invandringsår.¹

Invandringsår/ födelseland	Födelseland ²										
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
-1967	-	5	9	5	4	14	4	7	11	19	9
1968-1969	6	8	17	7	6	31	6	9	13	20	8
1970-1974	7	9	20	9	7	40	9	9	16	21	10
1975-1980	10	12	26	15	14	37	6	14	20	33	19

- 1) Andel trångbodda inom respektive nationell grupp och tidpunkt.
- 2) 0 = återinvandrade svenskar
 1 = Norge, Danmark, Island
 2 = Finland
 3 = Sovjetunionen, Polen, Ungern, Tjeckoslovakien, Östtyskland, Bulgarien, Rumänien
 4 = Västtyskland, Nederländerna, Belgien, Storbritannien, Schweiz, Österrike
 5 = Övriga Europa, dvs de europeiska medelhavsländerna
 6 = USA, Kanada
 7 = Centralamerika, Sydamerika
 8 = Afrika
 9 = Asien (varav större andelen invandrare kommer från Turkiet)
 10 = Australien, N. Zeeland

Källa: FöB 1980

Trångboddheten hos de asiatiska hushållen förklaras framför allt av att antalet hushållsmedlemmar är stort (bilaga 1, tabell 12).

Invandrarhushållens bostadsförhållanden när det gäller upplåtelseform, hustyp och utrymmesstandard avviker markant från de svenska hushållens boendeförhållanden. Anpassningen till svensk bostadsstandard är en gradvis process, vilken har samband med samhällsklass, ekonomisk situation och boendeförhållanden i hemlandet. Inom samtliga upplåtelseformer och för skilda nationella grupper har vi kunnat konstatera att ju längre tid man vistats i Sverige, ju mera reduceras andelen trångbodda

inom respektive nationell grupp. Vi har kunnat konstatera att andelen trångbodda inom skilda nationella grupper varierar kraftigt. Den minsta andelen trångbodda invandrare finner vi bland nordamerikaner och skandinavier (utom finländare). Det är också i dessa länder bostadsstandarden är mest överensstämmande med svensk normalstandard. Invandrare från dessa länder har i allmänhet längre utbildning och en bättre ekonomisk ställning i Sverige. Den andra ytterlighetspolen finner vi bland invandrade finländare, sydeuropeer och asiater där hemlandets bostadsstandard avviker från den svenska.

Invandrarhushållen har generellt sett lägre bostadsstandard än svenska hushåll. Vi finner också en koncentration av invandrare i hyresrättslägenheter, särskilt i de allmännyttigt ägda bostadsföretagen. Den lägre bostadsstandarden är dock framför allt bunden till de första åren som invandrare. Efter hand som man anpassat sig till svenskt liv och bostadsstandard minskar skillnaderna i val av upplåtelseform, hustyp och utrymmesstandard. Invandrarhushållen är alltså inget generellt problem i bostadsförsörjningen, även om naturaliseringsprocessen bidrar till en etnisk segregation mellan ägar-kategorier. Däremot kommer vissa invandrarhushåll att vara mera varaktigt trångbodda av samma skäl som svenska hushåll, nämligen familjestorlek och ekonomisk resursstyrka eller prioritering av annan konsumtion.

8. BOSTADSFÖRSÖRJNINGEN I FRAMTIDEN

Bostadspolitikens övergripande målfrågor kan ses som trefaldiga, nämligen välfärd i boendet, ansvarsfördelning och bostadskostnader. I denna undersökningen har målsättningen varit att analysera välfärdsmålen och den faktiska måluppfyllelsen genom analyser av bostadsmarknadens struktur i riket och hushållens bostadskonsumtion.

Inför utformningen av 80-talets bostadspolitik har framför allt tre målfrågor behandlats närmare i direktiven till den bostadspolitiska utredningen, utrymmesstandard, teknisk standard samt jämlikt och integrerat boende.

Med undantag av ett fåtal regioner i riket är bostadsbristen, som var bostadspolitikens väsentligaste mål fram till sjuttio-tioalet, bortbyggd. I riket har vi gott och väl det antal bostäder som behövs för att brist inte skall råda. Inte heller kan vi förvänta oss en ökad hushållsbildning som skulle kunna föra med sig att bostadsbrist åter uppstår. Hushållsbildningen har under hela efterkrigstiden varit hög. Från och med mitten av sjuttioalet har hushållsbildningen minskat och är nu på sin lägsta nivå på tjugofem år. Under de närmaste decennierna kan vi förvänta oss en ytterligare minskning i hushållstillväxt för att nå nolltillväxt några år in på nittioalet. Hushållsbildningen har framför allt fört med sig att antalet enpersonshushåll ökat kraftigt, medan antalet stora hushåll minskat. Förändringarna i hushållsstruktur förklaras framför allt av att vuxna barn bildat eget hushåll i tidigare åldrar, medan antalet barn per barnhushåll minskat obetydligt under efterkrigstiden.

Utvecklingen av fördelningen av lägenhetsutbudet fram till 1980 års bostadsmarknad har lett till en klarare profilering av de skilda ägarkategoriernas roll i bostadsförsörjningen. Allmännyttigt ägda flerbostadshus har ökat sina andelar av bostadsmarknaden, liksom även lägenheter i enskilt ägda småhus. Lägenheter i flerbostadshus förvaltade av övriga ägarkategorier har minskat. Det är också inom dessa ägarkategorier vi fortfarande finner de äldsta lägenheterna, de minsta lägenheterna, samt de största andelarna av det halvmoderna och omoderna bostadsbeståndet. Inom det lägenhetsbeståndet kan vi förvänta oss omfattande saneringar genom rivning eller moderniseringar och sammanslagningar av lägenheter i framtiden. Med den nuvarande svaga nyproduktionen av lägenheter inom dessa ägarkategorier, kan vi förvänta oss ytterligare

profilering av bostadsutbudet mellan i stort sett tre ägarkategorier, enskilt ägda småhus, allmännyttigt ägda flerbostadshus och en mindre andel bostadsrättslägenheter. Inom dessa tre ägarkategorier har vidare skett en differentiering av utbudet av lägenhetsstorlekar. De allmännyttigt ägda flerbostadshusen svarar för en allt större andel av de små lägenheterna (3 rum och kök eller mindre), medan de större lägenheterna till 90 procent ligger i enskilt ägda småhus. Profileringen av bostadsutbudet mellan ägarkategorier gör att man huvudsakligen vänder sig till hushåll av olika storlek, hushåll med olika fas i livscykeln eller hushåll med olika betalningsförmåga.

Bostadspolitikens ambitionsnivå om grundstandard med högst två personer per rum, kök och vardagsrum oräknade, är en redan uppnådd utrymmesstandard för 94 procent av hushållen. Hushållens ambitionsnivå har under perioden 1975-1980 snarare gått i riktning mot överkonsumtion av bostadsutrymme. 11 procent av hushållen har ökat sin utrymmesstandard utöver grundstandard genom dels bostadsbyten och dels genom att man bibehållit sin utrymmesstandard främst i småhus när vuxna barn flyttat hemifrån. Generationsomloppet i småhus är cirka 30 år mot 15 år för flerbostadshus. Den stora andel barnhushåll som idag bor i småhus kan förväntas bo kvar i sitt hus efter det att barnen flyttat och bildat eget hushåll. Andelen hushåll med överstandard bör av den anledningen öka under den närmaste tioårsperioden.

Under tiden 1975 till 1980 har enbart 2.5 procent av hushållen förändrat sin utrymmesstandard från trångboddhet till grundstandard och däröver. Trots att det teoretiskt sett inte skulle behöva finnas ett enda trångbott hushåll på bostadsmarknaden, med den nuvarande ambitionsnivån, synes det ideala boendet i utrymmesstandard vara svårt att uppnå. Av 153.000 trångbodda hushåll i riket är 94.000 (62 procent) barnfamiljer. 70.000 av dessa är dessutom stora barnfamiljer, bosatta i flerbostadshus och till större delen hyresgäster hos de allmännyttiga bostadsföretagen. Trångboddheten är för en del av dessa hushåll inte en övergående period i

familjecykeln, utan av längre varaktighet. 38 procent av de trångbodda hushållen har inga barn. Dessa hushåll är i huvudsak bosatta i små lägenheter i det äldsta fastighetsbeståndet hos privata hyresvärdar och i enskilt ägda småhus. Trångboddheten bland dessa kommer sannolikt att minska i framtiden, genom dels hushållsavgång genom mortalitet och dels rivning och modernisering av det äldsta fastighetsbeståndet.

En stor del av de trångbodda hushållen är av utländsk härkomst. Inom de allmännyttiga bostadsföretagen gäller detta vart tredje trångbott hushåll. Analyserar vi detta förhållande närmare finner vi att trångboddheten för invandrarhushållen minskar ju längre tid man vistats i Sverige. Detta förhållande gäller för samtliga nationella grupper, även om variationen mellan nationaliteter är stor. Sydeuropéer och finländare är i större utsträckning trångbodda än nordamerikaner, återinvandrade svenskar, mellaneuropéer och sydamerikaner. Förklaringarna till detta finner vi framför allt i att de båda förstnämnda invandrargrupperna till större delen består av lågutbildade, sysselsatta inom industrin, samt med en kulturell bakgrund i länder, vilka jämfört med normal svensk bostadsstandard, ligger på en avsevärt mycket lägre nivå. Inom övriga nationaliteter finns en större representation av andra samhällsklasser och en bostadsstandard i hemlandet som ligger nära svensk standard. Ett undantag utgör asiatiska invandrare. För dessa avviker hushållsstorleken markant från övriga grupper. Över hälften av dessa invandrarhushåll är stora hushåll, vilket är en förklaring till trångboddheten.

Måttet på utrymmesstandard har dock en del ofullkomligheter. Utvecklingen av ytstandard inom skilda hustyper har varit den att ytstandarden sjunkit under de första åren av sjuttioalet och först efter 1975 ökat något i flerbostadshus, medan den under hela sjuttioalet ökat med 10-25 m² i enskilt ägda småhus när antalet rum i lägenheten hålles konstant. Trångboddheten i flerbostadshus

innebär av den anledningen i allmänhet väsentligt mycket sämre möjligheter att organisera hushållets inre aktiviteter än i motsvarande lägenhetsstorlek i småhus.

År 1980 var 86 procent av bostadsbeståndet av modern standard. Halvmoderna och omoderna lägenheter finner vi framför allt i det äldsta lägenhetsbeståndet i enskilt ägda flerbostadshus och småhus. 1974 uttalade departementschefen att den fortgående moderniseringen av lägenhetsbeståndet borde leda till att inom en snar framtid hela bostadsbeståndet skulle ha modern standard. I standardavseende har inga förändringar skett från 1974 fram till 1980. Däremot kan man förvänta sig en förändring under den närmaste framtiden. Inom det äldsta och omoderna lägenhetsbeståndet finner vi huvudsakligen enpersonshushåll, äldre hushåll eller mycket unga hushåll.

Jämlikhet och integration mellan skilda hushållstyper i boendet betonas med kraft som en väsentlig målvariabel för 80-talets bostadspolitik i kommittédirektiven till 1983 års bostadspolitiska utredning. Samtidigt har vi aldrig någonsin tidigare stått längre från integrationsmålsättningen i hushållens faktiska bostadskonsumtion än just nu. I varje integrationsavseende, d.v.s. åldersmässig integration, integration av hushåll efter storlek, hushåll med skilda ekonomiska resurser och etnisk tillhörighet, har segregationen ökat under hela sjuttioåret. Detta är naturligtvis delvis avhängigt den profilering av bostadsutbudet som skett mellan ägarkategorier där hushållets bostadsbehov efter hushållstorlek visserligen går att förverkliga på bostadsmarknaden, men i skilda hustyper, upplåtelseformer och ägarkategorier.

Bostadsrättslägenheter har idag rollen som "pensionärsbostäder". Det högsta antalet boende har man i åldrarna över femtiofem år. Rollen som pensionärsbostad har dessutom förstärkts under hela sjuttioåret.

De enskilt ägda småhusen är barnhushållens boendeform. De

största åldersgrupperna finner vi i intervallet 25-65 år, med en topp under åldrarna som småbarnsföräldrar, 25-45 år.

Ur integrationssynpunkt finner vi den största åldersspridningen inom enskilt ägda småhus, medan det allmännyttigt ägda bostadsbeståndet är det mest åldersmässigt segregerade, där större delen av de boende är under trettio år. Detta ger det allmännyttigt ägda bostadsbeståndet karaktär av genomgångsbostad i bostadskarriären, med höga omflyttningstal.

Kategoriboendet när det gäller hushållsstorlek har ökat under hela sjuttioalet. Andelen en- och tvåpersonershushåll ökade i flerbostadshusen och andelen barnhushåll i enskilt ägda småhus har ökat.

Även den ekonomiska segregationen mellan hushåll inom skilda ägarkategorier har ökat under sjuttioalet. I de enskilt ägda småhusen finner vi hushållen med den högsta förvärvsintensiteten och den högsta disponibla hushållsinkomsten. I flerbostadshusen däremot finner vi de stora andelarna enpersons-hushåll, lägre förvärvsintensiteter och därmed sammanhängande lägre disponibel hushållsinkomst. Delförklaringar kan vara att enskilt ägda småhus kräver högre disponibel hushållsinkomst och det leder med nödvändighet till att större andelar av de vuxna arbetar. I flerbostadshusen och i de allmännyttiga bostadsföretagen i synnerhet, finner vi en större andel unga hushåll. Mindre fast anknytning till arbetsmarknaden genom studier, perioder av arbetslöshet, sociala eller medicinska skäl skulle kunna vara en del av förklaringen till lägre hushållsinkomster bland dessa hushåll.

Också den etniska segregationen har ökat under sjuttioalet, genom ökande andelar invandrare i de allmännyttiga bostadsföretagen. Som tidigare sagts blir dock invandrades val av hustyp, upplåtelseform och därmed lägenhetsstorlek mera lik de svenska hushållens bostadsval ju längre vistelsetid i Sverige man har. Segregationen kan därför, i ett naturalise-

ringsperspektiv för invandrarhushållet, ses som tidsbe-
gränsad. Det sammanlagda resultatet blir dock en hög
andel invandrare i hyresrättslägenheter, särskilt i
det allmännyttigt ägda bostadsbeståndet.

Förutsättningarna för jämlikhet och integration i bo-
endet är genom den klara profileringen av bostadsut-
budet mellan ägarkategorier, upplåtelseformer och hus-
hållens faktiska bostadskonsumtion mindre än de varit
tidigare. Utvecklingen under sjuttiotalet har
gått om ojämlikhet och segregation i boendet, snarare
än mot idealmålsättningen för åttiotalets bostadspoli-
tik jämlikhet och integration. Med undantag för ett få-
tal regioner i riket kommer framtidens bostadsförsörj-
ningsbehov framför allt att ligga på nyproduktion av
lägenheter som ersättning för sanering genom rivningar
och lägenhetssammanslagningar genom modernisering. För
att öka integrationen av hushållstyper inom skilda ägar-
kategorier krävs, förutom omfördelning av bostadskostna-
der, en nyproduktion av lägenheter som minskar skillna-
derna mellan ägarkategorier i utbudet av lägenhetsstor-
lekar, teknisk standard och hustyper.

LITTERATUR OCH STATISTISKA KÄLLOR

- Andersson Å E, Hårsman B: Samhällsekonomska aspekter på en omvandling. i Bostadsrätt - bättre bostads-sätt. Ekemar D (red.). Publica, Liber. Stock-holm 1981.
- Arnell-Gustafsson U: Om bostadssegregationens effekter. i Turner B (utg.): Bostadssegregation. Liber. Lund 1980.
- Bostadsfrågan under 80-talet. En bok om bostadspolitiken kunskapsbehov. Liber. Stockholm 1981.
- Bostads- och byggnadsstatistik årsbok 1981. SCB.
- Bostads- och byggnadsstatistik årsbok 1982. SCB.
- Bostadsrätt - bättre bostadssätt. Ekemar D (red.). Publica. Liber. Stockholm 1981.
- Dir. 1982:94. Kommittédirektiv. Översyn av bostadspolitiken. Bostadsdepartementet.
- Ekbrant C: Sanering - ombyggnad och förnyelse. Statens insti-tut för byggnadsforskning. M 82:17. Gävle 1982.
- Eriksson J: Har vi byggt bort trångboddheten? i Bostadsfrågan under 80-talet. Liber. Stockholm 1981.
- Eriksson J, Lindqvist M: Utrymmesstandardens förändring, för-delning och samband med andra levnadsförhållan-den. Statens institut för byggnadsforskning. Gävle 1981. (Stencil)
- Folk- och bostadsräkningen 1975, del 9.1. Resultat från eva-lueringsstudie avseende bostadsdata för småhus.
- Folk- och bostadsräkningen 1975, del 4. Lägenheter i hela riket, länen, kommuner och tätorter.
- Frykman T: Klassklyftorna i boendet har ökat. Att bo 1/83.
- Gustavsson S: Vad är det vi vill veta? Plan 1979:6.
- Heinstedt L, Lundström S: Kvaliteten på bostadsstatistiken i FoB 80. i REKO 3/1983. SCB. Stockholm.
- Johansson R, Karlberg B: Bostadspolitiken. Publica. Liber Förlag. Stockholm 1979.
- Kritisk granskning av 1980 års bostadsräkning. i Att bo 1/1983.

- Leiniö T-L: Finska invandrare i Sverige 1974. Inst. för social forskning. Stockholm 1979.
- Levnadsförhållanden, rapport 9. Invandrarnas levnadsförhållanden. SOS, SCB 1977.
- Levnadsförhållanden, rapport 30. Ekonomisk stagnation - Vad har hänt med välfärden? SOS, SCB 1982.
- Liedholm M, Lindberg G: Trångboddhetens orsaker och konsekvenser. En analys baserad på samtalsintervjuer med hushåll som är eller har varit trångbodda. Bostadsdepartementet. DS Bo 1982:3.
- Lithman Y: Några forskningsfrågor om andragenerationen. EIFO. Stockholm 1981.
- Moderniseringsstatistik för flerbostadshus 1975-1980. SCB.
- Perspektiv på välfärden 1982. Levnadsförhållanden nr 33. SCB.
- Prognossystem för byggandet. Med prognos för 1985. SIND: 1982:4.
- Prop. 1974:150. Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för bostadspolitiken.
- SABO-BOKEN 80/81. SABO. Stockholm 1980.
- Sahlin K: Bostäder och hushåll - en jämförelse mellan allmännyttig och enskild hyresrätt, bostadsrätt och äganderätt åren 1970 och 1975. SABO. Stockholm 1980.
- SOS 1980:6. Information i prognosfrågor. Befolkningen år 2000. SCB.
- SOU 1982:49. Invandringspolitiken. Delbetänkande av invandringspolitiska kommittén.
- Statistisk årsbok 1981. SCB.
- TIDEN 3/1983. Gustafsson H: Socialdemokratisk bostadspolitik - alltmer en fråga om rättvis fördelning.
- Virtanen P: Trångbodda år 1975. i Bostadsbidragen. bilagor. Bostadsdepartementet. DS Bo 1982:3.
- samt
- FoB 1980, specialbearbetning av SCB:s statistik.

Bilaga I

TABELLBILAGA

Tabell 1. Lägenheter i bostadsbeståndet efter hustyp och lägenhetsstorlek i Stor-Stockholm, Stor-Göteborg, Stor-Malmö och riket 1975 och 1980.¹

År Hustyp/ Lägenhets- storlek	1975								1980							
	Småhus			Flerbostadshus					Småhus			Flerbostadshus				
	<2RK	3RK	4RK-	<1RK	2RK	3RK	4RK-	<2RK	3RK	4RK-	<1RK	2RK	3RK	4RK		
Region:																
Riket	15	23	62	26	34	28	12	10	18	72	24	34	25	13		
Stor- Stockholm	6	17	77	31	30	27	13	6	14	80	29	29	27	15		
Stor- Göteborg	10	19	71	26	35	27	12	8	16	76	24	35	28	13		
Stor- Malmö	9	18	73	25	35	29	11	6	14	80	23	35	30	12		
Riket i övrigt	17	24	59	24	36	29	11	11	19	70	23	36	30	11		

1) Procent inom respektive hustyp, region och FoB-år.

Källa: FoB 1975
FoB 1980

Tabell 2. Hushållens utrymmesstandard 1975. 1000-tal hushåll.

Hushållsstorlek	Lägenhetsstorlek				
	1RK	2RK	3RK	4RK	>5RK
1 person	412	359	144	52	29
2 personer	69	347	340	166	103
3 personer	9	89	212	144	108
4 personer	3	27	141	171	161
5-personer	1	5	43	78	109

Källa: FoB 1975

Tabell 3. Hushållens utrymmesstandard 1980. 1000-tal hushåll.

Hushållsstorlek	Lägenhetsstorlek				
	1RK	2RK	3RK	4RK	>5RK
1 person	385	482	191	73	49
2 personer	55	283	370	207	156
3 personer	8	46	170	149	142
4 personer	3	14	100	170	218
5-personer	1	4	26	62	119

Källa: FoB 1980

Tabell 4. Lägenhetsstorlekar inom skilda hustyper och ägar-kategorier efter byggnadsperiod och lägenhetsstorlek år 1980.

Byggnads- period/ lägenhets- storlek	Flerbostadshus			Småhus			Totalt	
	Allmän- nytta	Enskild person	Övriga	Bo- stads- rätt	Allmän- nytta	Enskild person		Övriga
-1950								
<2RK	8.3	45.7	27.0	16.8	0.8	7.5	9.4	15.2
3RK	2.3	13.4	6.9	4.0	1.1	12.1	11.5	8.0
4RK	0.4	5.6	5.0	0.9	0.4	11.9	7.7	6.4
>5RK	0.1	3.7	3.3	0.5	0.3	14.6	9.6	7.2
1951-1960								
<2RK	14.7	7.0	9.0	15.8	1.1	0.6	1.3	6.9
3RK	6.6	4.3	3.6	8.6	1.9	2.5	4.0	4.4
4RK	1.6	1.6	1.2	2.3	2.1	3.6	4.2	2.6
>5RK	0.4	0.7	0.5	0.7	1.1	3.4	2.6	1.8
1961-1970								
<2RK	19.3	5.7	12.1	14.0	11.3	5.1	3.4	7.9
3RK	15.8	5.3	9.2	15.0	7.7	1.5	2.9	7.3
4RK	4.3	1.7	2.9	4.9	9.4	7.7	5.9	5.5
>5RK	0.8	0.6	0.8	1.0	4.0	7.5	2.4	3.8
1971-1980								
<2RK	13.3	(..)	7.7	5.4	19.1	0.5	3.1	4.7
3RK	9.0	1.4	3.9	5.4	19.8	1.3	3.6	3.7
4RK	2.3	0.7	1.2	1.8	11.7	8.0	4.4	4.5
>5RK	0.2	0.3	0.2	0.3	5.1	15.5	2.7	6.8
Uppgift saknas	0.6	2.3	5.5	2.6	3.0	2.7	21.3	2.7
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	715.767	412.804	371.682	412.804	19.183	1.516.046	91.075	3.669.5

Källa: FoB 1980

Tabell 5. De vuxna boende efter ålder och lägenhetsstorlek inom skilda hustyper och ägarkategorier. 1980.

Ålder/ Lägenhets- storlek	Flerbostadshus			Småhus			Totalt	
	Allmän- nytta	Enskild person	Övriga	Bo- stads- rätt	Allmän- nytta	Enskild person		Övriga
20-34 år								
<2RK	17.2	19.0	18.1	11.0	9.0	1.3	4.9	8.4
3RK	17.4	8.5	12.5	10.0	15.2	3.1	8.7	7.9
>4RK	4.6	4.7	4.9	3.7	16.1	20.8	16.0	13.0
35-49 år								
<2RK	6.4	6.1	6.4	5.1	2.5	1.0	2.6	3.4
3RK	9.3	4.8	6.6	8.2	8.0	3.1	6.1	5.3
>4RK	5.2	4.6	5.0	4.9	18.4	27.6	16.7	16.7
50-64 år								
<2RK	7.9	7.5	6.9	9.4	3.0	1.7	3.7	4.7
3RK	8.4	7.6	6.9	11.3	5.6	5.2	7.9	6.9
>4RK	4.3	7.9	6.9	5.9	7.5	17.9	15.6	12.0
65- år								
<2RK	14.6	17.4	18.3	19.1	10.5	3.3	6.9	9.9
3RK	4.0	7.6	5.0	9.0	3.0	5.3	5.1	5.7
>4RK	0.7	4.3	2.5	2.4	1.2	9.7	5.8	6.1
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	953.489	526.064	695.214	693.744	31.127	3.010.031	240.729	6.150.398

Källa: FöB 1980

Tabell 6. Hushåll efter storlek 1945-1980. Absoluta tal

År	Antal hushåll med nedanstående antal hushållsmedlemmar 1000-tal					Summa hushåll 1000-tal	Antal hushållsmedlemmar 1000-tal
	1	2	3	4	5-		
1945	298	518	533	369	364	2.082	6.555
1950	493	591	559	402	340	2.385	6.921
1960	522	702	566	453	339	2.582	7.341
1965	621	770	585	479	323	2.778	7.624
1970	771	903	590	497	289	3.050	7.915
1975	997	1.025	562	504	237	3.325	8.016
1980	1.148	1.090	525	515	219	3.498	8.132

Källa: Perspektiv på välfärden, 1982

Tabell 7. De vuxna boende efter civilstånd inom skilda hus- typer och ägarkategorier, 1980.

Civil- stånd	Flerbostadshus			Småhus			Totalt	
	Allmän- nytta	Enskild person	Övriga	Bo- stads- rätt	Allmän- nytta	Enskild person		Övriga
Gifta/ samboende	41	40	37	50	49	70	45	56
Ogifta	37	38	40	28	27	21	33	28
Frånskilda	13	10	11	9	9	4	7	7
Änkor/änk- lingar	19	12	13	13	15	5	15	9
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	990.489	540.397	716.110	710.927	35.591	3.128.460	248.347	6.367.321

Källa: FöB 1980

Tabell 8. Förvärvsarbetets omfattning och antal förvärvsarbetande i hushållet inom skilda hustyper och ägarkategorier, 1980.

Förvärvsarbetets omfattning/antal förvärvsarb. i hushållet	Flerbostadshus			Småhus			Totalt	
	Allmännytta	Enskild person	Övriga	Bo-stadsrätt	Allmännytta	Enskild person		Övriga
1-19 tim/vecka								
1	4	5	5	5	6	10	8	7
2	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)
20-29 tim/vecka								
1	42	41	40	37	37	31	36	36
2	24	18	20	22	37	46	36	33
Ingen förv.	30	36	35	36	20	13	20	24
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	647.663	369.236	411.856	452.738	18.831	1.510.929	86.548	3.497.801

Källa: FoB 1980

Tabell 9. Andel invandrare inom skilda hustyper och ägar-
kategorier i storstadsområdena Stockholm, Göteborg
och Malmö, 1980.

Stor- stadsom- råde/ nationellt ursprung	Flerbostadshus			Småhus			Totalt	
	Allmän- nytta	Enskild person	Övriga	Bo- stads- rätt	Allmän- nytta	Enskild person		Övriga
Stor- Stockholm:								
invand- rare	20	12	19	14	14	9	16	14
svenskar	80	88	81	86	86	91	84	86
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	334.501	158.397	223.525	181.877	6.537	448.294	33.277	1.386.408
Stor- Göteborg:								
invand- rare	18	9	15	10	8	6	10	11
svenskar	82	91	85	90	92	94	90	89
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	166.528	54.333	84.879	77.977	3.298	291.552	15.190	693.757
Stor- Malmö:								
invand- rare	22	11	17	8	8	6	10	10
svenskar	78	89	83	92	92	94	90	90
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	49.009	51.558	62.104	89.676	1.672	183.181	16.448	453.650

Källa: F_oB 1980

Tabell 10 DEN SVENSKA BEFOLKNINGEN OCH INVANDRARNA FÖRDELADE EFTER UTBILDNINGSNIVÅ. SÄRREDVISNING EFTER KÖN. PROCENT

Nationalitet Kön	För-gymnasial utbildning		Gymnasial utbildning	Efter-gymnasial utbildning		Summa	Antal i den vuxna befolkningen (tusental)	Antal intervjuade
	ning kortare än 9 år	9 år		ning högst 2 år	längre än 2 år			
MÄN								
Svenska medborgare	40,6	11,2	34,9	6,7	6,5	100,0	2 788	5 372
svenskfödda	40,8	11,5	34,7	6,8	6,2	100,0	2 706	5 213
därav infödda svenskar	41,4	10,9	34,8	6,6	6,2	100,0	2 631	5 130
andra generationens invandrare	19,0	29,5	32,9	12,7	5,7	100,0	75	159
naturaliserade invandrare	34,3	3,6	42,1	4,5	15,3	100,0	82	
Utländska medborgare	35,3	11,6	37,9	7,1	8,0	100,0	144	273
med nordiskt medborgarskap	42,1	16,4	34,1	2,5	4,8	100,0	71	133
därav finskt	50,6	15,6	31,1	1,9	0,8	100,0	49	93
med utomnordiskt medborgarskap	28,4	6,7	42,0	11,7	11,4	100,0	73	140
därav sydeuropeiskt	46,6	1,4	40,9	8,8	2,3	100,0	35	72
Samtliga män	40,3	11,2	35,1	6,8	6,6	100,0	2 933	5 717
KVINNOR								
Svenska medborgare	43,5	13,0	31,8	7,1	4,5	100,0	2 803	5 503
svenskfödda	43,5	13,1	31,8	7,0	4,5	100,0	2 691	5 294
därav infödda svenskar	44,1	12,8	31,7	7,0	4,5	100,0	2 616	5 160
andra generationens invandrare	24,5	26,1	36,2	9,5	3,6	100,0	75	134
naturaliserade invandrare	44,0	9,4	32,8	8,9	4,9	100,0	112	209
Utländska medborgare	47,3	12,9	28,6	8,4	2,8	100,0	148	284
med nordiskt medborgarskap	42,3	14,8	38,0	4,5	0,5	100,0	80	156
därav finskt	41,8	13,9	38,8	5,6	0,0	100,0	64	122
med utomnordiskt medborgarskap	53,2	10,6	17,4	12,9	5,5	100,0	68	128
därav sydeuropeiskt	70,9	9,3	14,2	3,8	1,2	100,0	34	68
Samtliga kvinnor	43,7	13,0	31,7	7,2	4,4	100,0	2 951	5 872
BÅDA KÖNEN								
Svenska medborgare	42,1	12,1	33,4	6,9	5,5	100,0	5 591	10 875
svenskfödda	42,2	12,3	33,3	6,9	5,4	100,0	5 397	10 507
därav infödda svenskar	42,7	11,8	33,2	6,8	5,4	100,0	5 248	10 243
andra generationens invandrare	21,8	27,8	34,6	11,1	4,7	100,0	149	264
naturaliserade invandrare	39,9	7,0	36,8	7,1	9,3	100,0	194	368
Utländska medborgare	41,4	12,3	33,2	7,7	5,4	100,0	292	557
med nordiskt medborgarskap	42,2	15,6	36,1	3,6	2,5	100,0	151	289
därav finskt	45,6	14,6	35,4	4,0	0,4	100,0	113	215
med utomnordiskt medborgarskap	40,4	8,6	30,1	12,2	8,6	100,0	141	268
därav sydeuropeiskt	58,8	5,3	27,7	6,3	1,9	100,0	70	140
Samtliga	42,0	12,1	33,4	7,0	5,5	100,0	5 883	11 582

Källa: Levnadsförhållanden, rapport 9.

Tabell 1.1 DEN SVENSKA BEFOLKNINGEN OCH INVANARNA FÖRDELADE EFTER NÄRINGSGRUPP. SÄRHELDIG AVDELNING EFTER KÖN. ENBART SYSSELSÄTTA. PROCENT

Nationalitet Kön	Jordbruk, skogbruk m m	Gruvor, berg- näsindustri m m	Tillverk- ningsindustri m m	Totalt	Byggnads- industri m m	Veru- handel m m	Samfärds- sektorn post- och televerk m m	Bank, försäkr- ings- och ringssam- verk m m	Offentlig förvalt- ning m m	Undervis- ning, sjukvård, social- vård m m	Övriga närings- grenar	Summa	Antal i den vuxna befolk- ningen (tusen- tal)	Antal intervju- ade
MÄN														
<u>Svenska medborgare</u>	9,5	36,6	16,6	12,0	10,8	8,8	5,2	5,4	7,7	4,1	100,0	2 173	4 287	
svenskfödda	9,8	36,1	16,4	12,2	10,9	8,9	5,1	5,4	7,6	4,1	100,0	2 105	4 151	
därav infödda svenskar	9,9	36,0	16,3	12,2	10,8	8,9	5,1	5,3	7,6	4,1	100,0	2 047	4 048	
andra generationens invandrare	6,2	39,7	18,7	9,8	14,6	7,6	7,7	9,1	6,8	1,2	100,0	58	103	
naturaliserade invandrare	0,0	51,3	22,8	6,2	7,1	7,6	7,7	5,0	10,5	4,0	100,0	68	136	
<u>Utländska medborgare</u>	2,0	70,6	41,3	6,0	5,2	4,8	2,4	0,8	4,9	3,4	100,0	119	234	
med nordiskt medborgarskap	2,1	72,2	46,5	7,8	6,6	5,3	1,6	0,0	2,8	1,4	100,0	56	111	
därav finskt	3,1	75,1	51,4	9,3	4,9	3,3	1,0	0,0	2,1	1,0	100,0	39	79	
med utomordiskt medborgarskap	1,8	68,8	36,6	4,3	4,0	4,5	3,0	1,4	6,5	5,1	100,0	63	123	
därav sydeuropeiskt	2,5	79,1	36,4	4,1	2,8	2,8	0,0	1,3	5,7	5,7	100,0	32	67	
Samtliga män	9,1	38,3	17,8	11,7	10,5	8,6	5,1	5,2	7,5	4,0	100,0	2 292	4 575	
KVINNOR														
<u>Svenska medborgare</u>	5,4	17,0	5,2	1,6	16,7	4,2	6,8	4,2	39,1	5,1	100,0	1 587	3 135	
svenskfödda	5,5	16,4	4,9	1,5	16,8	4,2	6,9	4,2	39,4	5,1	100,0	1 516	3 050	
därav infödda svenskar	5,5	16,6	4,9	1,4	16,6	4,2	6,7	4,2	39,7	4,9	100,0	1 470	2 966	
andra generationens invandrare	4,4	8,6	3,3	4,8	21,4	2,0	11,9	5,9	29,5	11,5	100,0	45	84	
naturaliserade invandrare	2,9	29,9	11,9	3,1	14,7	2,9	5,2	3,8	33,1	4,5	100,0	72	137	
<u>Utländska medborgare</u>	0,8	46,4	20,5	0,8	10,7	2,2	2,0	0,8	25,9	10,4	100,0	100	192	
med nordiskt medborgarskap	0,7	40,9	21,0	1,2	12,1	3,0	2,1	0,7	32,2	6,8	100,0	56	106	
därav finskt	0,9	40,4	22,2	0,9	11,6	2,9	1,8	0,9	33,3	7,3	100,0	45	84	
med utomordiskt medborgarskap	0,9	52,9	19,5	0,0	9,0	0,9	1,6	1,1	17,7	15,2	100,0	44	86	
därav sydeuropeiskt	0,0	63,0	24,1	0,0	5,2	1,5	0,0	1,9	16,7	11,5	100,0	27	55	
Samtliga kvinnor	5,1	18,7	6,1	1,5	16,3	4,0	6,5	4,0	38,3	5,4	100,0	1 687	3 435	
BÅDA KÖNEN														
<u>Svenska medborgare</u>	7,7	28,3	11,8	7,6	13,3	6,8	5,9	4,9	21,0	4,5	100,0	3 760	7 474	
svenskfödda	8,0	27,8	11,5	7,7	13,3	6,9	5,9	4,9	20,9	4,5	100,0	3 621	7 201	
därav infödda svenskar	8,1	27,9	11,5	7,7	13,2	7,0	5,8	4,9	21,0	4,5	100,0	3 517	7 014	
andra generationens invandrare	5,5	26,3	12,0	16,7	17,4	5,2	8,0	7,6	16,7	5,7	100,0	104	187	
naturaliserade invandrare	1,5	40,2	17,2	4,6	11,3	5,2	6,4	4,4	22,2	4,2	100,0	139	273	
<u>Utländska medborgare</u>	1,5	59,4	31,7	3,7	7,7	3,6	2,2	0,8	14,4	6,7	100,0	219	426	
med nordiskt medborgarskap	1,4	56,5	33,7	4,7	9,3	4,2	2,0	0,3	17,5	4,5	100,0	113	217	
därav finskt	1,9	56,4	35,7	4,9	8,5	3,1	1,6	0,4	17,5	4,5	100,0	84	163	
med utomordiskt medborgarskap	1,5	62,4	29,6	2,5	6,0	3,1	2,5	1,3	11,1	9,3	100,0	106	209	
därav sydeuropeiskt	1,4	71,8	30,8	2,2	3,9	2,4	0,0	1,5	8,4	8,4	100,0	59	122	
Samtliga	7,4	30,0	12,8	7,4	13,0	6,7	5,7	4,7	20,6	4,6	100,0	3 978	8 010	

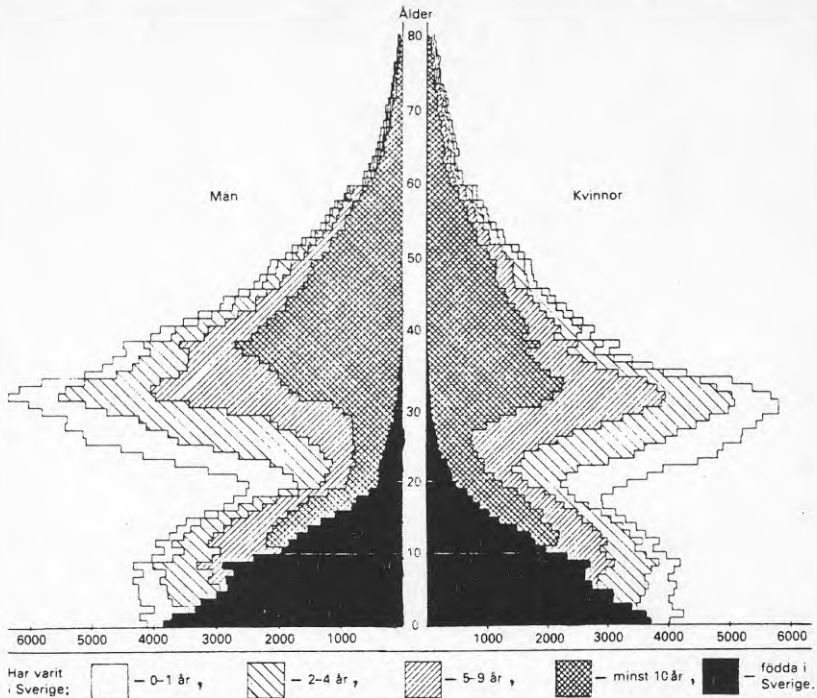
Källa: Levnadsförhållanden, rapport 9.

Tabell 12. Antalet hushållsmedlemmar i skilda nationella grupper, 1980.¹

Hushålls- storlek	Födelseland										Totalt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1 person	19	16	22	17	17	23	17	22	12	17	18
2 personer	38	28	39	32	28	42	25	21	17	24	31
3 personer	19	21	18	20	19	17	20	15	18	22	20
4- personer	24	35	31	31	36	18	38	42	53	47	31
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Bastal	57.917	124.453	23.158	42.508	45.606	8.217	1.247	1.608	4.746	195	309.723

Källa: FoB 1980

- 1) 1 = Norge, Danmark, Island
 2 = Finland
 3 = Sovjetunionen, Polen, Ungern, Tjeckoslovakien, Östtyskland, Bulgarien, Rumänien
 4 = Västtyskland, Holland, Belgien, Storbritannien, Schweiz, Österrike
 5 = Övriga Europa
 6 = USA, Kanada
 7 = Centralamerika, Sydamerika
 8 = Afrika
 9 = Asien
 10 = Australien, N. Zeeland

13. I Sverige bosatta utländska medborgare (1979-12-31) efter kön, ålder och hur länge de varit i Sverige.

Källa: SOU 1982:49

Kommentar: Åldersstrukturen för utländska medborgare avviker markant från svenskar, med stort antal barn och åldersgrupper 25-40 år. Genom den stora andel vuxna i den åldersgruppen är minskad trångboddhet genom utglesning av hushåll, mindre vanlig än bland svenska hushåll. För många nationaliteter är utglesning, genom vuxna barns flyttning, dessutom förskjuten till högre åldrar beroende av kulturell bakgrund och synsätt på familjebildning.

Bilaga II

SAMMANSLAGNINGAR INOM VARIABELN ÄGARKATEGORI

Variabeln ägarkategori indelas i statistiken i följande kategorier.

- staten: statlig myndighet, affärsdrivande verk eller institution. Hit räknas också aktiebolag som helt eller huvudsakligen ägs av staten.
- kommun: borgerlig primärkommun, kommunalförbund och landsting, kyrklig förvaltning, aktiebolag som helt eller delvis ägs av kommunen, dock inte allmännyttiga bostadsföretag.
- allmännyttiga bostadsföretag: omfattar bolag, föreningar och stiftelser som av länsbostadsnämnden, tidigare även bostadsstyrelsen, erkänts som allmännyttiga bostadsföretag enligt kungörelserna om tertiärlån till flerfamiljshus och om bostadslån.
- bostadsrättsförening: föreningar som bildats enligt lag om bostadsrättsföreningar eller enligt lag om ekonomiska föreningar.
- enskild person: hit förs även dödsbon och familjestiftelser.
- övriga: fastighetsföreningar, bostadsföreningar som ej driver kooperativ verksamhet, fastighetsbolag, andra bolag och stiftelser m m vilka inte kan hänföras till någon av ovanstående kategorier.

Ägarkategorierna stat, kommun och övriga har ett lägenhetsbestånd som huvudsakligen består av en- och tvårumslägenheter, 69, 82 och 64 procent (tabell 2) medan det allmännyttigt ägda bostadsbeståndet till övervägande del består av två- och trerumslägenheter, 69 procent. Lägenheter ägda av enskilda personer består till övervägande del av en- och tvårumslägenheter, 64 procent. Detta är en "ren" kategori, dvs kodningsfelen är försumbara i FoB 80.

De halvmoderna och omoderna lägenheterna domineras av en- och tvårumslägenheter, 72 respektive 68 procent (tabell 3). De är dessutom till alldeles övervägande del byggda före 1950, dvs 82 procent av de halvmoderna och 92 procent

Tabell 1 Byggnadsperioder för lägenheter tillhörande skilda ägarkategorier. Flerbostadshus. 1975.

Byggnads- period	Ägarkategori				
	Stat	Kommun	Allmännyttan	Enskild person	Övriga
-1900	20	10	1	9	8
1901-1920	22	13	1	12	12
1921-1930	7	7	1	9	7
1931-1940	6	8	2	23	12
1941-1950	11	20	7	20	12
1951-1955	7	10	12	6	6
1956-1960	10	9	12	7	7
1961-1965	3	7	17	7	10
1966-1970	11	11	25	5	14
1971-1975	3	5	22	2	11
Uppgift saknas	(..)	(..)	(..)	(..)	1
Summa %	100	100	100	100	100
Bastal	9.743	78.592	702.701	472.907	304.105

Källa: FoB 1975, del 4

av de omoderna lägenheterna (tabell 4). Ägarkategorierna stat, kommun och övriga kan alltså sägas ha ett likartat bostadsutbud, som när det gäller byggnadsperiod, lägenhetsstorlek och kvalitetsgrupp skiljer sig väsentligt från de båda övriga ägarkategorierna, dvs allmännyttiga bostadsföretag och enskilda personer, på endera eller flera av variablerna. Detta kan göra det motiverat med sammanslagningar de tre kategorierna emellan.

Tabell 2 Lägenhetsstorlek inom skilda ägarkategorier.
Flerbostadshus. 1975.

Lägenhets- storlek	Ägarkategori				
	Stat	Kommun	Allmännyttan	Enskild person	Övriga
≥1RK	32	55	22	31	33
2RK	37	27	36	32	31
3RK	19	12	33	22	24
4RK	6	4	8	9	8
≤5RK	6	2	1	6	4
Uppgift saknas	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)
Summa %	100	100	100	100	100
Bastal	9.743	78.592	304.105	472.902	304.105

Källa: FoB 1975, del 4

Tabell 3 Lägenhetsstorlek efter kvalitetsgrupp. 1975.

Lägenhets- storlek	Kvalitetsgrupp		
	modern (1-2)	halvmodern (3)	omodern (4-7)
≤1RK	15	48	41
2RK	25	28	27
3RK	27	15	15
4RK	18	6	10
≥5RK	15	3	7
Uppgift saknas	(..)	(..)	(..)
Summa %	100	100	100
Bastal	2.664.050	245.536	112.501

Källa: FoB 1975, del 4

Tabell 4 Lägenheter efter kvalitetsgrupp och byggnadsperiod. Flerbostadshus. 1975.

Byggnadsperiod	Kvalitetsgrupp		
	modern (1-2)	halvmodern (3)	modern (4-7)
-1900	2	11	32
1901-1920	3	19	34
1921-1930	3	11	11
1931-1940	8	20	8
1941-1950	13	21	7
1951-1960	22	15	4
1961-1965	15	1	1
1966-1970	19	1	2
1971-1975	14	1	1
Uppgift saknas	1	(..)	(..)
Summa %	100	100	100
Bastal	1.824.402	160.505	72.889

Källa: FoB 1975, del 4

För undersökningen "Bostad efter behov" har gjorts följande ställningstagande:

Indelningen av variabeln ägarkategori i allmännyttan, bostadsrätt och enskild person kvarstår, medan övriga ägare, stat och kommun fått bilda en egen kategori kallad övriga. Analysen av strukturen på bostadsutbudet visade likartat resultat för dessa kategorier och väsentlig olikhet med bostadsutbudet hos allmännyttan och ägarkategorier enskilda personer. Lägenheterna upplåts också i samtliga fall med hyresrätt. En nackdel är då att i kategorin "övriga flerbostadshus" ingår 19.5 procent ägda av stat och kommun medan

resten hör till kategorierna privatägda (70.7 procent) eller uppgift saknas (9.8 procent). Kategorin uppgift saknas var väsentligt mindre i FoB 1975 och storleken av kategorin var okänd när materialet till denna undersökningen beställdes. Det var motiven för en sammanslagning till kategorin övriga. Kategorin övriga har i den genomförda analysen följande innehåll: flerbostads-
hus övriga (övrig ägare 71 %, stat och kommun 19 %, uppgift saknas 10 %), småhus övriga (övrig ägare 19 %, bostadsrätt 25 %, stat och kommun 26 %, uppgift saknas 30 %).

Sambandet mellan variablerna upplåtelseform, hustyp och ägarkategori presenteras i kapitel 1.

REFERENSGRUPP

Bilaga III

Margareta Andreasson	SABO, Stockholm
Robert Eriksson	Sociologiska institutionen, Stockholms universitet
Sverker Gustavsson	Statens institut för byggnads- forskning, Gävle
Björn Karlberg	Bostadsdepartementet, Stockholm
Bo Lönn	Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm
Hunter Mabon	Företagsekonomiska institutionen, Stockholms universitet
Lars Åsberg	Sundbybergs kommun, Sundbyberg

**Denna rapport hänför sig till forskningsanslag
811488-4 från Statens råd för byggnadsforskning
till Sociologiska institutionen, Lunds universitet,
Lund.**

R26: 1984

ISBN 91-540-4083-3

Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm

Art.nr: 6704026

**Abonnemangsgrupp:
X. Samhällsplanering**

**Distribution:
Svensk Byggtjänst, Box 7853
103 99 Stockholm**

Cirka pris: 40 kr exkl moms